ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 3 (417) ■ Martie 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

VERMEER VAN DELFT - FATA CU CERCEL DE PERLĂ

Mihai Barbu

Viața de zi cu zi într-o Colonie pierdută, trăită după Metoda lui Voronca. Ilarie Voronca

Când a ajuns mare, prietenul nostru Laci Somogyi s-a făcut miner, a conceput o droaie de copii și, când a venit vremea să le pună pe masă cele trebuincioase, în magazinele noastre nu se mai găsea nimic. Atunci, Laci a chemat un zugrav și-un pictor iar ăia, împreună, au avut ca sarcină să-i picteze pe pereții bucătăriei toate roadele pământului. Stătea la parter și deschidea, zilnic, geamurile ca să i se vadă pictura până în piața (goală) a Petroșaniului, aflată peste drum de el.

reportaj

Copil fiind am stat, alături de mama mare, părinți și frații mei mai mici, într-o casă mare prevăzută cu o curte generoasă și o grădină fastuoasă. Acolo, de strada Republicii, în perimetrul mărginit de Clubul muncitoresc și o policlinică, a fost raiul nostru terestru. El se întindea de la Răsărit, unde erau dealurile Roșiei - aflate chiar în spatele casei noastre - până dincolo de Jiu, spre munții Parâng, Cârja și Mândra, acolo unde Soarele reușea să se ascundă, peste noapte, de noi. Erau trei vârfuri pe care le zăream, zi de zi, cum stăteau de strajă, în depărtare, în dreptul ferestrelor noastre cu vedere spre cer.

"Duc o plantă, ca pe o scoică, la ureche" (Ilarie Voronca)

Dacă făceai ochii roată îți dădeai lesne seama că ești înconjurat, din toate părțile, de albăstrițe și argințică, de barba caprei, de brândușa de primăvară și de cea de toamnă, de busuioc, de ceapa ciorii, de ciuboțica cucului, de crețișoară, de crucea voinicului și cucuruzul măgarului, de floarea de colț și de floarea reginei, de gurița cucoanei și gușa porumbelului, de iarba ciutei, de iris și de izmă, de lumânărica pământului, de maci sălbatici, de nalbă și narcise, de pana zburătorului, de pelinul alb și de pelinul negru, de podbal și porumbi, de rodul pământului, de rostogol și de rostopască, de roua cerului și de scoruși, de sânz și sulfină, de tămâioare și toporași, de tufănică, de volbură și de vulturică. Nu știam noi, la vremea aceea îndepărtată, că un lusitan, având în față imensitatea Oceanului, a zis că "pentru ca să existe lucrurile sunt necesare două condiții: ca omul să le vadă și să le pună nume." Le-am îndeplinit. Când simțean nevoia să fim alături de Pipi și Laci Somogyi, de Rachela și de Itzic Farkas săream gardul și ne duceam în parcul cel mic al orașului nostru. Acolo plănuiam expediții și, după ce ne îndesam în rucsaci pâine cu unsoare presărată cu boia dulce, pască, apă în bidoane verzi subtilizate de la mină, zahăr candel, câteva "eugenii", eram gata să ne luăm lumea în cap. Împreună cu Titi, cu Noni și cu Rodica căutam, de zor, banul popii, mierea ursului și lemnul Domnului, Pipi și Laci căutau barba ungurului și floarea paștelui (catholic) iar Rachela și Itzik iscodeau pădurea pe unde credeau că s-ar afla cireașa ovreiului și pecetea lui Solomon. Împreună, umblam să dăm de capul ariciului, de capul șarpelui, de ciocul berzei, de coada șoricelului și coada vacii, de limba boului, a cucului și-a mielului, de părăluțe dar în ceea ce ne privește pe noi, băieții, voiam să vedem cum arată, în realitate, "rușinea fetei". Fugeam, de rupeam pământul, de Muma pădurii, de Mutulică și de Slăbănogul mirositor, de varga ciobanului, de stupitul cucului, de măciuca ciobanului, de păpălău, ne feream de ochiul boului de munte și de ochiul șarpelui, de palma și de scaiul voinicului, de șopârlița albă, de vânturele, de beșicoasă și, mai ales, de umbra nopții. Îi uram pe cei trei frați pătați și ne bucuram când dam de rodul pământului. Nu voiam, încă, să ne întâlnim, față în față, cu Vinețică, zis și "Chip de om". Maramureșenii îi ziceau lui Vinețică și Cheița Raiului dar nu ne tenta deloc să lăsăm noi lumea asta care ne înconjura amețitor, ca-ntr-o horă de Matisse, și să dăm față cu Sfântul Petre, la Porțile Raiului. Rodica, Pipi și Rachela o căutau pe Regina pământului, se băteau pe Floarea reginei și voiau să probeze, una înaintea alteia, precum Cenușăreasa din poveste, Papucul Doamnei.

Tristețea coloniei proletare fără Rachela și Itzik

Asta a fost până într-o zi când Rachela și Itzik au plecat în Israel, în Țara portocalelor Jaffa și a vinului Carmel, și ne-au lăsat într-o echipă incompletă. Tata nu mai avea cu cine juca rummy, noi nu aveam cu cine să cutreierăm lumea în căutarea locurilor unde să nu ne mai găsească nimeni. Bătrânul Farkas avea un chioșc de mărunțișuri de la care tata își cumpăra "Mărășești"-le lui fără filtru și, mai târziu, când a vrut să treacă la unele mai ușoare, își lua niște "Carpați" fără filtru. Noi, tot de acolo, ne-am luat primele țigări mentolate, "Virginia", pe care le trăgeam în piept ascunși în tufișurile verzi de pe dealurile momârlanului Miron. Dela Farkas baci am aflat, înainte de a ajunge, cu toată familia, în Țara Făgăduinței, că diferența dintre un tutungiu și un psihanalist e, în lumea lor, doar de o generație. Că banii n-au miros dar de la un milion în sus mirosul lor începe să se simtă. Că, de la o vreme încoace, vițelul de aur a devenit, vai, o biată vacă de muls. Că diferența dintre un leu și un dolar e, cu siguranță, de-un dolar. Că, potrivit popii de la biserica din colț, viața începe odată cu concepția, că pastorul crede că ea începe odată cu nașterea fătului iar rabinul e convins că viața (lui) începe doar când copiii au o diplomă, s-au căsătorit și sunt așezați la casele lor. Mai târziu am aflat, la cafenea, că șase evrei au reușit să schimbe, de-a lungul istoriei, felul în care omenirea a văzut lumea. Moise a zis că "Totul e Legea", Iisus ne-a învățat că "Totul e dragoste", Marx, dimpotrivă, a afirmat că "Totul e banul" (aici, se înțelege, e vorba de dolarul lor și nu de leul nostru, vorba lui Farkas baci), Rockfeller a convins lumea că "Totu-i de vânzare", Freud - că "Totul e sex" iar Einstein a pus punctul pe i: "Totul este relativ". Mama Rachelei și a lui Itzik ne-a spus cum văd femeile viața atunci când rămâi singur(ă): "Dragă", i-a zis ea într-o zi, bunului domn Farkas, "dacă unul dintre noi o să moară primul, eu ce o să mă fac?"

În absența familiei Farkas, "Momârlanu' și Baraba/ S-apucă de făcut treaba"

Somogyi baci era un destoinic stahanovist care dădea țării, zi de zi, tot mai mult cărbune. În semn de recunoștință i s-a aprobat, de către organele de partid și de stat, să-și construiască o casă iar copiii lui, mutați într-o vilă, s-au îndepărtat, inevitabil, de epicentrul jocurilor noastre. Cu cine să ne mai fi jucat noi, barabele din Colonie? Cu momârlancele Ilina Pulana, Marina lui Purlea, Tinca lui Bese Rece, Ana lui Păpălău, Maria lui Hârșu, Ana Dodoaicei, Solomia lui Scrofaru, Lucreția lui Jilă, Pătruța lui Tuștel, Maria Ardeicuței sau cu Maria lui Hoffman? (Cea din urmă a ajuns faimoasă printre mineri și stahanoviști prin faptul că, la chefurile lor proletare, își ascundea în fofoloanca ei, adâncă precum Peștera Bolii, ditamai sticla de bere marca "Hațegana". Se zice că, în aceeași perioadă, stahanovistele din Uniunea Sovietică făceau spectacol cu ascunderea unor bidoane verzi și pântecoase în care ortacii își aduceau, în mină, apa de la suprafață...) Ni le putea prezenta, pe toate cele înșirate mai sus, părintele Moșic pentru că ele se mai spodeveau, de sărbători, la preasființia sa. Și apoi, ce să fi aflat de ele? Că, atunci când se întâlnesc, "Momârlanu' și baraba/ S-apucă de făcut treaba"? Că "Momârlanu', mai fălos/ Puse bărăboaica jos"? Că întâlnirile erotice, în Colonia noastră proletară sau pe plaiurile momârlanilor, erau atât de directe încât poezia nu-și mai vedea rostul? Că, în folclorul frust al locului, și-a făcut loc, totuși, un "Cântec de fată bătrână"? Că, în doar patru versuri, poți rezuma o existență presărată de regrete tardive și amare, cu ecouri ce vin tocmai din Ronsard? ("Eram tânără și mândră/ Și-o țineam mereu flămândă/ Acumbii pe orșicine/ Dară nu-i trăbă la nime!") Fără prietenii noștri de suflet unde să ne mai fi jucat? Pe Muntele Boul, pe Dealul Nărodului, pe Preoteasa Mare sau, după caz, pe Preoteasa Mică, pe Dealul lui Mamăta, pe Valea Popii? Erau prea departe. Mult prea departe. Colonia noastră proletară era la doar doi pași...

Final deschis cu dr. Petru Groza. Parcul, nu omul...

În locul familiei Somogyi, care s-a mutat într-o casă proprietate personală, a venit familia Rusu care avea doi copii cu care nu neam împrietenit prea tare. Nici n-am fost prea multă vreme vecini. Casa noastră urma să se demoleze pentru a face loc unui bloc cu patru nivele. Venea lume din toată țara să dea țării cărbune, (care era "pâinea industriei grele cu pivotul ei, industria constructoare de mașini") și, pentru că nu aveau unde sta, în Petrila au apărut primele blocuri. Noi ne-am mutat în cartierul "Evidențiaților" iar familia Rusu în cartierul "8 Martie". Cartierul Evidențiaților era, într-un fel, o prelungire înspre deal a Parcului dr. Petru Groza. Acolo am intrat într-o altă lume. Toți șmecherii orașului, veniți din noile cartiere muncitorești, se adunau acolo ca măgarii pe pășune. Noi, fiind ultimii veniți, ne-am adaptat mai greu. Era ca și cum ai fi mutat niște plante dintr-o seră direct în aerul tare și poluat al Văii. Cei de la profesională erau mândri că, deși erau de vârsta noastră, ei aveau suficienți bani de buzunar. Noi cei care am mers la liceu eram la mâna lor. Ei erau cei care ne făceau cinste cu țigări și cu lichioruri. Țuica momârlanilor era slabă iar lichiorul nostru era dulce, ca "monopolul" celor mari, îndoit cu siropul de zmeură. Când a ajuns mare, prietenul nostru Laci Somogyi s-a făcut miner, a conceput o droaie de copii și, când a venit vremea să le pună pe masă cele trebuincioase, în magazinele noastre nu se mai găsea nimic. Atunci, Laci a chemat un zugrav și-un pictor iar ăia, împreună, au avut ca sarcină să-i picteze pe pereții bucătăriei toate roadele pământului. Stătea la parter și deschidea, zilnic, geamurile ca să i se vadă pictura până în piața (goală) a Petroșaniului, aflată peste drum de el. Lumea nu se mai sătura privind-o... După ce a venit revoluția capitalistă, copiii lui s-au tras, unii după alții, tocmai la izvorul Dunării, aproape de munții Pădurea Neagră. S-au angajat la restaurante din zonă și își promovează, pe facebook, aranjamente savante cu produse tradiționale nemțești. După o vreme, strada Republicii s-a dovedit c-a fost proiectată insuficient de lată. Edilii noștri au decis translatarea blocului, ridicat peste locurile copilăriei noastre, înspre Dealul momârlanilor. A fost o operațiune complexă pe care noi, copiii, am trăit-o la cea mai înaltă tensiune. O macara gigantică se deplasa pe șine, într-un du-te - vino de melc, iar unul dintre copiii care căscau gura la eveniment a venit cu ideea de a ne "fleci" monezile din buzunare. "Nenea, ne flecіți și nouă banii?" Nenea macaragiul a fost de acord și ne-a îndemnat să ne punem monezile pe șine. Macaraua trecea alene, cu greutatea ei elefantină, peste banii noștri iar ei se lungeau și se lățeau după dorința noastră. Noi, copiii din Cartierul Evidențiaților, ne simțeam,

(continuare în p. 31)

Convorbiri literare – 150

La 1 martie, s-au împlinit 150 de ani de la înfiinţarea la Iaşi a revistei *Convorbiri literare*, revistă a Societăţii Junimea, societate apărută cu trei ani mai devreme. Titlul revistei este propus de Iacob Negruzzi, care e şi primul ei redactor, dar direcţia – cum se ştie – i-a dat-o Titu Maiorescu. Istoricul detaliat al publicaţiei să-l lăsăm însă în seama lui Cassian Maria Spiridon, actualul director, care chiar îl publică în serial. Noi ne rezumăm aici să amintim un fapt care ţine de istorie literară. Cum se ştie, clasicii literaturii române de la Iaşi au apărut, din saloanele Casei Pogor şi din paginile *Convorbirilor literare*. Destinul de un veac şi jumătate al revistei a suferit urcuşuri şi coborâşuri, cutremure mai mari sau mai insignifiante, dar ea a rezistat în timp şi acum este editată de Uniunea Scriitorilor din România. Personal, o citesc număr de număr de peste 40 de ani. De peste 20 de ani este condusă de Cassian Maria Spiridon şi ea are o direcţie fermă teoretică, de critică şi istorie literară, completată cu literatură originală de înaltă calitate. Găsim număr de număr în paginile revistei toată scriitorimea de vârf din ţară. Că suntem bucuroşi sau invidioşi de izbânzile publicaţiei de la Iaşi, *Convorbiri literare*, trebuie să recunoaştem, continuă să fie un reper nu doar în revuistica literară de la noi, dar un reper în literatura română în general. **(DAD)**

Petroşaniul meu. Cartea întâi

Un volum antologic a apărut recent ca iniţiativă a Consiliului Municipal Petroşani: *Petroşaniul meu. Cartea întâi* (Editura *Autograf MJM*, Craiova, 2017). Coordonatori sunt Ioan Lascu şi Jean Băileşteanu, iar prefaţa este semnată de Tiberiu Iacob Ridzi, primarul oraşului din Valea Jiului. Din cuvântul-înainte aflăm că avem de-a face cu o „carte-mozaic prin diversitatea textelor şi a autorilor, o carte-muzeu prin valoarea documentară, afectivă, lirică şi chiar ştiinţifică a unor texte, prin valoarea literară antologică (poezie, povestire, reportaj, dramă) a altor texte...”Autorii – unii în viaţă, alţii trecuţi în altă lume - care scriu aici despre Petroşani şi despre Valea Jiului în general sunt, în ordine ...invers alfabetică: Jules Verne, Dumitru Velea, Gheorghe Truţă, Nicoleta Tufiş, Lucian Strochi, Liviu Ioan Stoiciu, Sebastian Stanca, Constantin Stanca, Irina Sîrbu, Ion D. Sîrbu, Sorin Preda, Ioan Ponta, Anamaria Nedelcoff, Ironim Muntean, Lucia Muntean, Preot Traian Moşic, Nicolae Manolescu, Ioan Lascu, Adrian Jurca, Irina Horea, Ion Hirghiduş, Sorana Georgescu-Gorjan, Augustin Frăţilă, Dumitru Augustin Doman, Nicolae Deleanu, Gilbert Danco, Dumitru Crudu, Loredana Cristea, Gabriel Coşoveanu, Gabriel Chifu, Isidor Chicet, Valeriu Butulescu, Petre Braiţ, Ciprian Bolog, Geo Bogza, Marian Boboc, Jean Băileşteanu, Mihai Barbu, Ana Şoit. Mai trebuie menţionate condiţiile grafice de excepţie ale cărţii. **(DAD)**

Traducătoarea Janina Ianoși (12 iulie 1930 – 19 ianuarie 2017)

În luna ianuarie, la şase luni după stingerea din viaţă a soţului ei, profesorul, scriitorul şi filosoful Ion Ianoşi, a plecat dintre noi şi doamna Janina Ianoşi. Cultura română îi datorează în principal traduceri (peste 40 de titluri) din clasici ai literaturii ruse şi germane precum: *Jurnalul* lui Lev Tolstoi, *Trandafirul de aur* de Konstantin Paustovski, *Proză* de Marina Ţvetaieva, *Panta Rhei* de Vasili Grossman, *Cevengur* de Andrei Platonov, *Despre genealogia moralei* de Friedrich Nietzsche, *Apoteoza lipsei de temeiuri* de Lev Şestov, *Contribuţii la istoria religiei şi filosofiei în Germania* de Heinrich Heine, *Germania şi germanii* de Thomas Mann, ş.a.

Această enumerare foarte selectivă de titluri ale unor capodopere literare şi filosofice spune totul despre anvergura culturală a traducătoarei. În ce mă priveşte mărturisesc că l-am descoperit pe Nietzsche prin *Despre genealogia moralei*, tradusă împreună cu Horia Stanca, cu o Postfaţă de Ion Ianoşi. Mai vreau să adaug că în cele câteva vizite pe care le-am făcut familiei Ianoşi în ultimii ani îmi spuneau îngrijoraţi că nu ştiu ce vor face unul fără celălalt şi că pentru ei ideal ar fi să moară amândoi o dată. Dorinţa aproape că li s-a împlinit şi sunt convins că aşa discret cum a plecat dintre noi doamna Janina Ianoşi, a facut-o fără mari regrete. Ştiu că era credincioasă, de aceea cred că a murit cu speranţa că îl va întâlni acolo Sus pe soţul ei.

LEONID DRAGOMIR
(Foto - **AURA CHRISTI**)

CEZAR PAUL-BĂDESCU – ÎNTRE LUMINIȚA ȘI ANA, MON AMOUR

Născut, crescut, şcolit la Piteşti, scriitorul Cezar Paul-Bădescu a trăit, de curând, unul dintre momentele de fericire categorică, rarisimă, când simţi că ai atins cerul cu degetul mic. A participat la Festivalul Internaţional de Film de la Berlin, acolo unde ”Ana, mon amour”, ecranizarea romanului său, ”Luminiţa, mon amour”, a câştigat Ursul de Argint.

La mijloc de martie, la Biblioteca Judeţeană Argeş, Cezar Paul-Bădescu a vorbit despre cartea publicată, de Polirom, în 2006 şi reeditată anul acesta şi despre cât de mult l-a impresionat ea pe regizorul Călin Nezer, care s-a regăsit, bucăţică ruptă, în Luminiţa lui Cezar. N-a mai stat pe gânduri şi i-a propus să colaboreze la scenariu. Povestea de pe ecran se născuse deja în eter. Filmul, pentru al cărui montaj Dana Bunescu a obţinut distincţia de podium, rulează în cinematografe, din 3 martie.

Deşi, din considerente de pronunţie, Luminiţa a devenit Ana, structura supraetajată a trecut din carte în film. Parterul este ocupat de povestea de dragoste, pasională, răvăşitoare, alunecând din trup în minte şi clătinându-se cu mintea înapoi în trup. La primul etaj, locuiesc vulnerabilităţile, dependenţele, viciile subtile de personalitate, cu chip de nevroză, abordate, în film, potrivit voinţei regizorului, exclusiv în cheie psihanalitică. Cel de-al doilea cat deschide perspectiva asupra poziţiei cuplului în lumea de astăzi – Călin Nezer este şi regizorul filmului ”Poziţia copilului” - asupra capacităţii lui de a face faţă provocărilor şi asupra capacităţii lumii, societăţii de a întinde mâna, ca să ridice, să ofere soluţii de vindecare a relaţiei. Căutarea sensului vieţii se suprapune peste zbuciumul cotidian, peste mintea răsturnată, toate acestea explodând în scene crude, corozive.

”Ana, mon amour” nu este un film romantic, aşa cum s-a descoperit Cezar Paul-Bădescu în faţa publicului de la Bibliotecă. Pentru că a plecat din Piteşti, în urmă cu 20 de ani, şi pentru că se întoarce rar aici, să revadă oraşul cu ochii trecutului a fost un test de romantism. Pe care îmi place să cred că l-a trecut cu brio, deşi asta numai sufletul lui o ştie.

DENISA POPESCU

CONCURSUL DE DEBUT al Editurii CARTEA ROMÂNEASCĂ - PARALELA 45 pe 2017

CARTEA ROMÂNEASCĂ- PARALELA 45 îi invită pe cei interesaţi să participe la Concursul de Debut în Poezie, Proză, Critică şi istorie literară şi Eseu literar pe anul 2017.

Premiul constă în publicarea volumului cîştigător/ volumelor câştigătoare la CARTEA ROMÂNEASCĂ - PARALELA 45

Concursul se adresează tuturor autorilor care au împlinit 18 ani dar care nu depăşesc vârsta de 35 de ani la data expedierii manuscriselor şi care nu au debutat în volum individual pînă la această dată.

Manuscrisele vor fi culese în word, A4, font Times New Roman,mărime 11.

Manuscrisele se vor trimite la adresa: Editura Paralela 45,Strada Fraţii Goleşti 130,cod 110.174,Piteşti, cu menţiunea Pentru concursul de debut CARTEA ROMÂNEASCĂ- PARALELA 45, pînă la data de vineri, 15 septembrie 2017, data poştei/curierului.

Plicul mare, format A4, lipit, va avea în locul numelui expeditorului un motto ales de acesta şi va conţine:

1. manuscrisul – varianta printată
2. manuscrisul pe suport electronic (CD)
3. un plic mic, format A5, lipit, pe care se va înscrie vizibil motto-ul expeditorului, iar în interior se va regăsi înscris pe o foaie de hârtie motto-ul, alături de numele autorului şi de datele de contact ale acestuia (adresa de domiciliu, adresa de mail, număr de telefon), precum şi o fotografie color şi un cv literar (date bio-bibliografice) în care se vor menţiona studiile, anul debutului în reviste, site-uri, blog-uri, publicaţiile print şi electronice în care au apărut textele autorului, premiile literare obţinute.

Lansarea volumelor premiate va avea loc cu ocazia Tîrgului Internaţional de Carte GAUDEAMUS ediţia 2017.

Componenţa Juriului: membri ai Uniunii Scriitorilor din România cu o autoritate critică şi literară recunoscută.

Gheorghe Grigurcu

„Inocența oricărei noutăți”

■ Iubind chiar și un obiect neînsuflețit, devii tangent la Creația care-l animă.

■ „Pentru discipol, rugăciunea este miros de moarte” (starețul Varsanufie).

■ Condiția poetului. Te depășești prin cuvînt, dar și cuvîntul se cuvine a se depăși pe sine.

■ 25 decembrie 2015. Prima zi de Crăciun, senină astfel cum o așteptam. Lucrurile se descifrează, se ordonează într-un anume fel, inima se înfioară discret de un necunoscut încă promițător. M-aș bucura ca Anul Nou să înceapă chiar din aerul milostiv al acestei zile, care coincide cu o lună plină. Fenomen ce se va repeta abia peste 34 de ani.

■ Rolul ingrat al pantofilor în simbolistica levantină. În Grecia există obiceiul ca în Ajunul Crăciunului pantofii vechi să fie aruncați din casă, pentru ca purtătorii lor să scape de necazuri în anul următor. În lumea arabă cea mai mare insultă se exprimă prin azvîrlirea papucului în obrazul celui disprețuit.

■ Un confrate cu vreo două decenii mai tînăr decît mine, pe care l-am întîlnit doar de foarte puține ori în viață, fugitiv, îmi oferă ultima-i apariție editorială cu o dedicație încheiată cu un călduros „prietenește”. A. E., auzindu-mă: „Să-ți dau o idee. Trimite-i și tu o carte de-a ta unui Neagu Djuvara sau unui Mihai Șora la fel de «prietenește». Ce zici?”.

■ Sigur pe tine în „societate”, înseamnă a fi retractil față de tine însuți.

■ Există erori pe care le comite individul, erori pe care le comite societatea, erori pe care le comite specia, dar cum să cutezăm a vorbi, astfel cum crede de cuviință un prozator, despre „erorile Destinului”?

■ Pisicile de mare au 27.000 de papile gustative, de 4 ori mai multe decît ființele umane.

■ Inocența oricărei noutăți. A. E.: „Dar ce inocență, mă rog, ar putea avea nenorocirea care te izbește imprevizibil?”. O inocență ferină, precum a unui tigru care își sfîșie prada sub imperiul instinctului.

■ „Societate literară. Ne închipuim tot soiul de intrigi negre, mari calcule ambițioase. Și nu sunt decît niște vanități, care se mulțumesc cu nimica toată” (Camus).

■ Calorica iubire care poate anula deosebirile glaciale dintre centru și periferie, dintre principal și secundar, dintre util și inutil etc. Nu „egalitarism” liberal, ternă „democrație”, ci divină transfigurare.

■ „Singurele lucruri pe care le am și care să fie numai ale mele sunt păcatul și părerea mea de rău” (Monseniorul Ghika).

■ Individul viclean prezintă prea adesea un călcîi al lui Ahile: o lacună a inteligenței. Nu se dă în lături a simplifica brutal restul omenirii, socotind că ar putea-o manipula prin diverse tactici. Superioritate pe care și-o arogă printr-un act de iluzionism al propriei conștiințe față de sine. Astuția atît de ciudat concrescută cu o naivitate perversă.

■ Viața noastră, un continuu sabotaj aplicat copilăriei. Uneori însă copilăria, în măsura în care se conservă, ne poate sabota viața.

■ „Pensionara britanică Alice Gillett, de 73 de ani, făcea curat în casă cînd a dat peste o carte veche ce purta însemnele bibliotecii centrale din localitate. Femeia s-a dus să o restituie și bibliotecara i-a spus că volumul **Microscopul și revelațiile lui** de Dr. William B. Carpenter, a fost împrumutat acum 120 de ani de străbunicul femeii, profesorul A. E. Boycott. Calculat la 17 penny pe zi, cît e amenda bibliotecii pentru întîrziere, Gillett ar fi trebuit să plătească 7.500 de lire sterline, dar a fost iertată” (**Click**, 2016).

■ Puterea unui vis naște chemarea altui vis, astfel cum, deseori, bînd un pahar de vin, ai mai dori să bei unul.

■ Cum se explică tristețea unui vis împlinit? Își pierde necunoscutul dintr-însul.

■ Poezia: o uimire care, bătută-n cuiele versului, nu se epuizează niciodată.

■ Aud că la Pisteștii din Deal, localitate pe care o străbat cu mașina pe drumurile mele între Amarul Tîrg și Cărbunești, trăiește o femeie cu numele de... Poliția. Persoana ar fi avut parte din această pricină de numeroase necazuri, între altele fiind bătută de un polițist care s-a crezut luat peste picior.

■ „Prostituatele sunt mai aproape de Dumnezeu decît femeile cumsecade fiindcă și-au pierdut trufia și au alungat de la ele semeția, și fiindcă nu se fudulesc de-a surda precum femeile mai vîrstnice și la casa lor. Căci numai ele cunosc ce-i umilința, piatra de boltă a virtuților celor mai bine văzute în Ceruri, și de aceea lor le este de ajuns o cît de scurtă pocăință ca să fie primite acolo în rîndurile dintîi, căci păcatele lor săvîrșite fără răutate și fără voioșie, poartă în ele răscumpărarea și iertarea lor” (Anatole France).

■ A te deprecia din cînd în cînd e un bun mijloc de-a te cunoaște.

■ Perversitatea unor suferințe morale. Pentru a se identifica pe deplin cu tine, acestea trebuie să devină pînă la un punct armonioase.

■ „Definitul este numai ce nu are istorie” (Nietzsche).

■ Îți dai seama la un moment dat că limpezimea spiritului e o limpezime a lucrurilor înseși.

■ Sobru, sever față de sine însuși, exuberant, generos față de Celălalt.

■ Suma poate domina autoritar detaliile. Dar acestea își conservă nu o dată autonomia lăuntrică secretă, aidoma evreilor spanioli obligați odinioară a trece la creștinism, care continuau a-și cultiva în intimitate cultul propriu.

■ Se spune că Zenon s-ar fi culcat doar o singură dată cu o singură femeie, pentru a dovedi că nu detestă sexul opus.

■ Oglinda nu e uitare, cum credea cineva. E o memorie *sui generis*, spontană în mirajul său, aidoma unei ficțiuni. Nu admitem oare că ne oglindim într-o creație? Nu-i certificăm astfel oglinzii dreptul de-a ne recunoaște ființa într-o îngemănare de-o clipă care e totodată trecut și prezent? De ce nu și viitor?

■ A-și cere dreptul la suferință.

■ „Recunoașterea lui Dumnezeu ca iubire e bună și binefăcătoare fiindcă, recunoscîndu-L ca iubire, comunicarea cu El pe care nu poți să n-o dorești, va fi doar iubire de oameni. Avantajul acestei comunicări cu Dumnezeu față de orice alt fel de comunicare e că prin această comunicare simți că El există și îți răspunde ție și sufletului tău, răspunde prin faptul că, pe măsură ce te dăruiești iubirii de oameni, El îți umple inima de pace și bucurie” (Tolstoi).

■ Cît de lesnicios orgoliul își cedează locul vanității, cu cîtă dificultate vanitatea își cedează locul orgoliului!

■ Reversul cel mai primitiv al iubirii e ura. Reversul cel mai nobil e uitarea.

■ Porumbeii merg de obicei în grupuri mari pentru a se proteja de animalele de pradă și de intemperii. De asemenea ei păstrează același partener pe tot parcursul vieții lor, iar ambii părinți participă în chip egal la creșterea puilor.

■ A prinde un ton, a te bucura nespus de rodul său scriptic, a-l socoti „al tău”, dar apoi a ceda, nu neapărat în favoarea altui ton, ci încercînd regretul de a-i fi dat o atenție în disproporție cu ceea ce i s-ar fi cuvenit. Ton care ți se înfățișează doar ca un episod modest al marii curgeri pe care o contempli.

■ Te intersectezi cu acest necunoscut fără alt țel decît acela de-a te recunoaște. Necunoscutul în calitatea unui vector similiestetic.

■ „Poliția din prefectura Aichi (Japonia) oferă mîncare mai ieftină bătrînilor care își predau permisul de conducere. S-a făcut un contract cu un lanț de restaurante unde pensionarii pot să-și comande preparate tradiționale pe bază de tăieței, mai ieftine dacă renunță la condus mașina. Scopul este de a spori siguranța pe șosele” (**Click**, 2016).

■ Instrumentarea memoriei prin mobilizarea sa opresivă, instrumentarea amintirii printr-o uitare selectivă.

■ Trei spețe se pot distinge în rîndul autorilor noștri contemporani. Unii, nu prea numeroși, meniți după toate probabilitățile unei prețuiri ce se va menține. Alții numeroși, excesiv de numeroși, care nu ne-ar putea trezi decît un interes foarte limitat sau nici unul. Și o a treia clasă i-ar cuprinde pe scriitorii înfățișînd o ambiguitate ce se refuză unei aprecieri categorice. Nelipsiți de virtuți literare, aceștia se arată predispuși la dereglări de nivel, inclusiv prin practicarea unor oportunisme în raport cu tentațiile ambianței. Nu în ultimul rînd la inflație. Cum să-i iei? Relativa lor nebuloasă, derutantă inclusiv pentru comentariul critic, din norocire nu se poate menține pe durate lungi. Nu prea tîrziu ajung a da proba irefutabilă a slăbiciunilor lor structurale. Ies din joc, rămînînd exclusiv în ipostaza unor autori de epocă. A. E.: „În trecutul apropiat pot fi numiți Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Eugen Barbu. Acum pe cine ai în vedere? Am impresia că se pregătesc Augustin Buzura, D. R. Popescu și poate chiar Marin Preda. Nu constata chiar N. Manolescu la autorul **Moromeților** «zațul realist-socialist» al majorității scrierilor sale, care lasă «cititorului contemporan un gust rău»? Glorificarea lui Nichita Stănescu rămîne și ea o problemă deschisă. Iar un Marin Sorescu mi se pare mai relevant nu în poezie, ci în piesele de teatru.

■ Autumnală. Copacii se scutură de povara frunzelor, dar și frunzele se scutură de povara copacilor.

■ Cu cîtă ușurință poate contamina vanitatea! Cunoaștem un critic care a devenit familiarul unui autor de-o vanitate notorie, intrată în puțină vreme și în conduita criticului. Acesta a rărit contactul cu confrații, a scurtat convorbirile cu ei, nu-i mai amintește în scrisul său, transmițîndu-le semnalul extrem de măgulitor pentru d-sa că aparține deja altei lumi, inaccesibile lor.

■ „Trei sferturi din tot răul făcut pe lume se petrece din cauza fricii” (Nietzsche).

■ „Pigasso e un grohăitor de 204 kilograme care are un talent cu totul ieșit din comun. Îi place să picteze, iar criticul de artă Marjorie Allthorpe-Guyton a recunoscut că operele sale abstracte sunt cu adevărat de valoare. Porcul care are vîrsta de 7 ani, a fost salvat de Joanne Lefsor în luna mai de la o fermă din Cape Town, Africa de Sud. Pe atunci era un purcel destinat să fie tăiat pentru carne. (...) Într-o zi, purcelul a descoperit penelul și culorile pe care ea însăși le folosea pentru a picta, ca *hobby*. A început și el s-o imite și ea a observat că e foarte talentat. Pigasso petrece ore în șir în fața șevaletului. Picturile lui moderne sunt apreciate deja în întreaga lume” (**Click**, 2016).

■ La urma urmei îți alegi un cititor ideal pentru textul la care lucrezi dificultuos. Dacă acesta te părăsește, suferi. Relația simpatetică cu Celălalt, în binomul autor-cititor. poate deveni tulburătoare aidoma uneia erotice.

■ Sentimente care se pot deforma în timp asemenea trupului uman ce îmbătrînește: spinare îndoită, pîntece proeminent, picioare tumefiate etc.

■ Cînd scrii, timpul pare a-ți face o favoare, oprindu-se-n loc. Îți acordă un cadru eleat cum o promisiune pentru durata s-ar zice a textului pe care-l aștern.

■ Se întîmplă ca un individ să nu semene cu unul din părinții săi decît după un șir de ani. La fel pot sta lucrurile și cu un autor, cînd influența formativă pe care a suferit-o din partea unui predecesor devine bătătoare la ochi abia după un răstimp.

■ „N-am lăsat să ajungă la mine decît absurdul, studiul dreptului, biroul, mai tîrziu ocupații și preocupări laterale, absurde, cum ar fi grădinăria, tîmplăria și altele la fel; astfel de preocupări sunt de înțeles ca felul de a se purta al unuia ce-l gonește de la ușa sa pe cerșetorul nevoiaș, și pe urmă se joacă singur de-a binefăcătorul, trecîndu-și pomenile din mîna dreaptă în cea stîngă” (Kafka).

■ Caută mai cu seamă ceea ce ți se năzare că ai și găsit.

■ Plimbările zilnice îți reglează implacabil spațiul, așa cum ceasornicul îți reglează timpul.

■ Dintr-un film: „Viața e ca un bufet suedez. Nu uita că, deși atît de variate, bucatele nu sunt comandate doar pentru tine, ci pentru toată gașca hotelului”.

■ „Aflăm de la BBC că șansele de a te îmbolnăvi de demență sunt mai mari pentru cei care locuiesc în preajma arterelor intens circulate, din cauza unor factori ca zgomotul, particulele fine, oxizii de azot și praful de cauciuc produs de uzura anvelopelor. Ceea ce ne permite să afirmăm că demența e o combinație optimă de praf, cauciuc, azot și multă gălăgie” (**Dilema veche**, 2017).

■ Polemist care își încarcă arma cu gloanțe oarbe, urmărind exclusiv efectul sonor.

Oglinda nu e uitare, cum credea cineva. E o memorie sui generis, spontană în mirajul său, aidoma unei ficțiuni. Nu admitem oare că ne oglindim într-o creație? Nu-i certificăm astfel oglinzii dreptul de-a ne recunoaște ființa într-o îngemănare de-o clipă care e totodată trecut și prezent? De ce nu și viitor?

aforisme

Nicolae Oprea

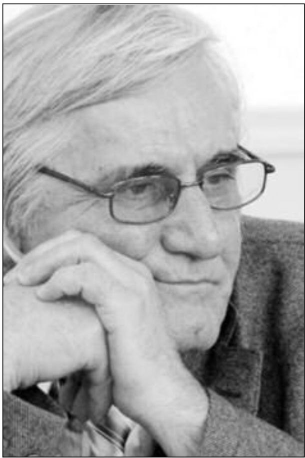

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Cronica literară

Calea către sine

De câţiva ani, Gheorghe Grigurcu, incomparabil exeget al poeziei româneşti, coordonează o relevantă colecţie de poezie, la Editura Pleiade, chiar aşa intitulată: *Gheorghe Gigurcu vă recomandă*. În rama căreia girează culegeri lirice substanţiale ale unor poeţi talentaţi, nerăsfăţaţi de critica actuală, provenind din colţurile provinciale ale ţării. Cum este cazul Florinei Isache, poetă de o sensibilitate aparte care, trăind discret în Roşiorii de Vede, care şi-a publicat volumele de până acum la edituri fără rezonanţă naţională. Debutul întârziat (*Ieşirea din anotimp*, 2006) constituie un semn al manifestării poetice fără mari ecouri publice şi, mai cu seamă, al căutării laborioase a timbrului personal. La a doua ieşire editorială, a publicat placheta *Mă voi întoarce pasăre*, în 2011, apărută ca supliment al revistei *Oglinda literară*, dar volumul ceva mai omogen prin strunirea lirismului despletit, prefigurând atitudinea poetică particulară, este *Ploi în oglinzi* din 2014. Motivele poetice predilecte – fereastra, oglinda, drumul, privirea – devin, de-acum, jaloane ale căutării de sine, la impactul cu realitatea, precum în poemele *Oglinzi vegetale* („Realitatea începe aici...") sau *Real*.

Simptomatic, volumul *Drum în casa de iarbă* (Ed. Pleiade, Satu Mare, 2016) se deschide cu un poem rescris şi comprimat din volumul precedent – sub un titlu numeric: **01 '16* – care instituie primatul realităţii: „Realitatea începe de aici./ Din punctul acesta în care bulevardul intersectează/ strada Rahovei./ O femeie în roşu trece zilnic prin dreptul ferestrei./ În ochiul ei, nutriţionistul îşi aranjează sacoul de toamnă,/ cu delicateţe poetică. Realitatea începe de aici,/ din dreptul ferestrei cu geamuri termopan (patru anotimpuri),/ în spatele căreia poţi citi o poezie...linişte." În versurile cu acelaşi timbru care urmează, ochiul poetic înregistrează avid şi oarecum impersonal, în registrul realismului crud, fapte şi gesturi cotidiene din realitatea banală. Dar percepţia vieţii citadine este complinită prin revelaţiile din vis. Proiectul eului poetic coincide, în acest caz, cu al oniricilor, prin prelungirea visului în realitate: „Mi-am propus să-mi notez toate visele/ pe hârtie./ Să le transpun în realitate, cu de-amănuntul./ Să nu mai dorm în somn./ Să văd cum cobori de lângă mine,/ cum traversezi strada,/ cum mergi la baie şi mă priveşti în oglinda/ retrovizoare,/ îndepărtându-te." Poezia este concepută astfel ca un *jurnal de noapte* (în enunţ poetic: „jurnalul nopţilor fără ploi") plin de revelaţii şi cugetări aforistice (de genul: „Complicitatea cu mine este condiţia respiraţiei" sau „A trăi fără o pauză de iubire este ca şi cum ţi s-ar/ amaneta viaţa fără nici un contract între părţi"). Jurnalul intim având un corespondent diurn – ca mobil al scrisului; un poem este redus semnificativ la dictonul *scrie* – în *agenda de lucru* înţesată cu notaţii fruste: „Nu a ratat nici un moment important./ A notat totul în agenda de lucru:/ Temperatura zilnică a corpului, ora la care îl putea suna,/ prima zi de concediu,/ ceva neprevăzut,/ ziua când a plecat ultimul stol de rândunele,/ sau când au înflorit primele crizanteme./ Depinde de inspiraţie..." (**023 '16*)

Drumul – motivul ordonator al poemelor Florinei Isache – apare revelat ca *un drum spre sine*, cu expresia poetei: „Trec peste liniile de tramvai,/ traversez prin zone interzise,/ pe sub linii de înaltă tensiune,/ ca să ajung la mine,/ dincolo de mine tot eu,/ îmi aşez imaginea ta în ochi,/ ca pe nişte lentile de contact." Fenomenologia căutării implică expresiv dedublarea livrescă, ipostaza ficţională: „Când respir, ea stă lipită de mine şi trage din ţigară./ Când îmi ţin răsuflarea, îi aud respiraţia ca o briză/ uşoară şi parcă nu este singură. Parcă sunt mai multe fiinţe în ea./ Respiră prin mine./ Nu ştiu dacă cea care scrie sunt eu sau cealaltă sau celelalte./ Se vede cu ochiul liber cum trupul tău se aşterne peste trupul meu,/ ca un covor de iarbă." (**050 '16*) Imaginea eului profund are configuraţie în halou („Inima mea ca o frază împărţită în mai multe propoziţii/ de acelaşi fel./ Cântă./ O femeie dansează şi râde./.../ Râde cu râsul meu./ Râsul meu nou"), fiind doar aproximată, din fulgurante revelaţii, sub imperativul imaginarul creator: „Imaginaţia împinsă la extreme de îndepărtează de/ tine/ indiferent de unde ai începe să te citeşti, ai ajunge/ la mine./ Dincolo de mine tot eu.../În locul în care crezi că nu este nimic/ există întotdeauna cineva care te admiră." (**063 '16*)

Dramatismul confesiunii lirice este nutrit prin acutizarea sentimentului tragic al morţi care se îmbină în acest grupaj poetic cu motivul *bolii* (cu referinţă biografică, probabil): „Un cablu mă ţinea legată de camera aceea albă./ Respiram prin camera aceea cu ferestrele deschise,/ inhalam aer, plămânii se umpleau/ şi eram la douăzeci de minute de kilometrul zero,/ între Ministerul Apărării Naţionale şi Catedrala Neamului,/ eram cinci în cameră, fiecare în colţul ei de lume,/ aşteptând doza de cefurexin şi lupta cu/ microorganismele văzute sau nevăzute./ La 401 e plin de viaţă /.../ Inhalez aer, plămânii se umplu.../Râd.../ Verra are pământ în urechi. Din el cresc flori galbene./ Aşa îşi imagina ea viaţa după viaţă." Percepţia inexistenţei sau a realităţii relative se interferează organic cu starea de boală cu origine obscură. Iar balansul creativ dintre real şi ireal - sau dintre existenţă şi non-existenţă - este întreţinut expresiv prin contragerea fabulosului de sorginte rurală în ciclul unitar de poeme ale evocării strămoşilor, cu ecouri din *Cântecele de câmpie* bănulesciene. Precum *mama mamei* din Câmpia Teleormanului: „Mama mamei aprindea focul în lumea cealaltă./ Îmi încălzeam mâinile în jurul flăcărilor,/ după ce am căutat colinde sub zăpezi./Un bărbat tânăr cobora dealul/ şi ducea pe umeri un copac cu rădăcinile spre cer./ Copacul strălucea ca bănuţii din mâinile/ unui copil ce merge în urma mortului" (**037 '16*); sau: „Mama mamei a primit un cal, la plecare./ I l-au dat prietenii pe sub pod.../ Acum are nouă cai şi îi aduce în fiecare zi la apă./ Îi aşază în cerc, în triunghi – după cum arată astrele/.../ Mergea (mândră) prin moarte./ Ştia multe. A trăit şi a îndurat viaţa până la capăt./ Bărbatul ei o aştepta într-o casă cu iarbă, cu luminile aprinse." (**042 '16*)

În pătrunzătoarea prefaţă *Un joc de-a realul*, liniile de forţă ale liricii Florinei Isache au fost decelate punctual de Gheorghe Gricurcu: „întoarcerea la un realism dirijat"; „compoziţie minimalistă cu alură de reportaj"; „aspectele realului proxim" interferate cu „secvenţele de un vertij al imaginarului"; antinomiile din „ambianţa ludică în care sunt plasate"; „efortul fiinţei de a contrabalansa ameninţarea neantizării"; „absurdul graţios"; ficţiunea ca „o armă a feminităţii". Florina Isache, vădind, prin toate modalităţile apreciate, „o vocaţie lirică la o cotă înaltă". Şi cred că am subscris la judecata din urmă prin notele mele de lectură asupra discursului liric original din *Drum în casa de iarbă*. În mod pregnant, poemele din acest titlu apar fără titlu, fiind doar numerotate şi vag datate (marcând anul creaţiei), ca nişte fişe de temperatură ale trăirilor poetice, de la **01 '16* la **064 '16*.

Percepţia inexistenţei sau a realităţii relative se interferează organic cu starea de boală cu origine obscură. Iar balansul creativ dintre real şi ireal - sau dintre existenţă şi non-existenţă - este întreţinut expresiv prin contragerea fabulosului de sorginte rurală în ciclul unitar de poeme ale evocării strămoşilor, cu ecouri din *Cântecele de câmpie* bănulesciene.

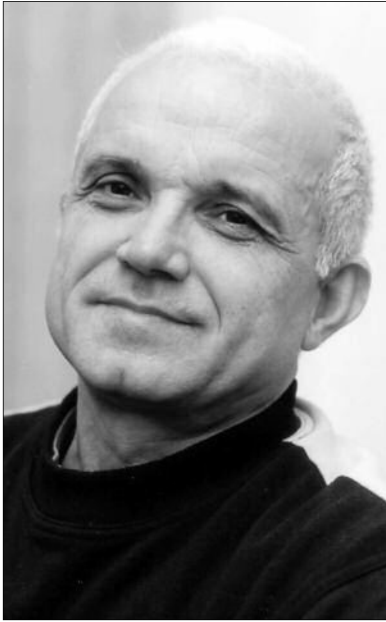
Biblioraft de Martie:

Lucia Negoiţă, *Scutul vulnerabil*, Ed. Pleiade, 2016
Victoria Fonari, *La marginea absolutului/ Au bord de l'absolu*, Ed. Foxtrot, Chişinău, 2016
Nicoleta Milea, *Umbra lui Midas*, Ed. Neuma, 2016
Domniţa Neaga, *Floarea de lotus*, Ed. Rotipo, 2016
Cristina Onofre, *Să mergi călare. Să întinzi arcul. Să spui adevărul.* Ed. Tracus Arte, 2015
Denisa Popescu, *Roaba lui Duzmnezeu, Denisa*, Ed. Art Creativ, 2016
Viorica Răduţă, *Când se duc în uitare*, Ed. Pleiade, 2016
Elena Daniela Rujoiu-Sgondea, *Memoria pietrei/ La memoria della pietra*, Ed. Dacia XXI şi Brumar, 2012
Simona Vasilescu, *Şlefuiesc Univers*, Ed. Larisa, 2016
Elisaveta Novac, *Caterina de Alexandria, Mireasa lui Iisus*, Ed. Nova Internaţional, 2015
Doina Popa, *Ca frunza-n vânt*, roman, Ed. Junimea, 2016
Maria Mona Vâlceanu, *Egor. O iubire imposibilă*, Ed. Zodia Fecioarei, 2016
Maria Vaida, *Yvonne Rossignon sau Poezia ca destin*, Ed. Grinta, 2016
Magda Grigore, *Biblioteci subiective. Scriitori argeşeni*, Ed. Tiparg, 2016

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Fără subiect. Fără acte

Am atâta lehamite în mine... Tot ezit să scriu acest text. Să mă recunosc înfrânt. Nu mai găsesc subiecte, am intrat și cu publicistica într-un unghi mort (cum am intrat, în timp, și cu poezia, proza sau teatrul; o fi ceva ciclic, la nivel personal, am zile, săptămâni, luni, ani în care mă blochez la masa de scris pe un gen literar sau altul și recuperarea e extrem de delicată, „o fi de vină și vârsta"; mă acuz de tot răul din lume, că trebuie să pun uneltele în cui; lasă că prefer de o mie de ori, acum, să citesc decât să scriu; e și o boală a cititului, nu numai a scrisului?). De când m-am scârbit de politică (ea îmi asigura și zilnic porția de subiecte), nu mai am despre ce să scriu — mă refer la „articolele de atitudine". Îi admir pe scriitorii care-și mențin public tonusul, comentariile lor la reviste literare și ziare le dau de gol nu numai discernământul creator critic (adecvat, adus la zi, legat de actualitatea mereu în schimbare, sau instabilă), dar pot fi luați și drept model moral: Nicolae Manolescu, Gabriel Chifu, Răzvan Voncu, Mircea Mihăieș, N. Prelipceanu, Adrian Popescu. Sigur, sunt redactori-șefi care scriu editoriale de calitate la revistele lor, săptămânal, lunar sau trimestrial, de la Carmen Mușat (*Observator cultural*) la Marta Petreu (*Apostrof*), N. Breban (*Contemporanul*), Cassian Maria Spiridon (*Convorbiri literare*), Gabriel Coșoveanu (*Ramuri*), Traian Ștef (*Familia*), Adrian Alui Gheorghe (*Conta*), Gellu Dorian (*Hyperion*) sau Radu Ulmeanu (*Acolada*), Olimpiu Nușfelean (*Mișcarea literară*), Tudor Cristea (*Litere*), Daniel Corbu (*Feed Back*), N. Marinescu (*Mozaicul*), sau Rodica Lăzărescu (*Pro Saeculum*). Au articole de ziar de impact și Bogdan Crețu, Nichita Danilov, Florin Toma, Daniel Cristea-Enache, Magda Cârneci, Bedros Horasangian, Alex Ștefănescu, Bogdan Suceavă, Marcel Tolcea, Smaranda Vultur, Ioan Buduca, Petre Barbu, Vasile Ernu, Ioan Vieru, Aura Christi (nu-i pun la socoteală pe scriitorii Cornel Nistorescu, Cristian Tudor Popescu, Ion Cristoiu, Tia Șerbănescu, Andrei Cornea; nici pe „glorioșii băsiști" Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu; pe H.R. Patapievici nu l-am mai văzut semnând articole demult, nici pe Gabriela Adameșteanu și Ion Bogdan Lefter; nu-i rețin aici nici pe semnatarii de pe portaluri sau site-web-uri, de tip Radu Vancu și Marius Chivu, sau de pe bloguri tip Liviu Antonesei și Dorin Tudoran; toți au „celebritatea" lor subiectivă). Aceștia îmi vin în minte acum, dar eu nu acopăr presa din țară (nu o cumpăr nici pe cea cotidiană din București). Am dat doar exemple, să se vadă cât de complexă e „opera" scriitorului român de azi, pus pe baricade, care crede și în steaua publicisticii de top conjuncturale, „trecătoare", de azi pe mâine.

Neavând subiect de scris în această lună pentru revista *Argeș*, am improvizat acest început de articol. Mai departe... O mărturisire. Am descoperit în aceste zilele (vrând să notez date exacte, într-un „tabel" personal) că eu nu știu mai nimic despre mama mea, Ioana Sandu. N-am nici un act din partea mamei mele care a murit (la Cantonul 248, Halta CFR Adjudu Vechi, trăsnită în bucătăria de vară) când eu aveam un an și patru luni — pe 21 iunie 1951. E o crasă probă de iresponsabilitate din partea mea... Tata era detașat pe șantierul căii ferate spre Bicaz (era „șef de echipă" acolo, nu putea lipsi), departe de Cantonul 248, unde avea locuința de serviciu. Cine să mă fi crescut după moartea mamei? O soră a mamei, din comuna Adjudu Vechi, a vrut să mă înfieze, dar tata s-a opus. M-au îngrijit mama tatălui meu și o fetișcană a cantonierului. Tata trebuia neapărat să se recăsătorească, a dat „sfoară în țară", viitoarea soție având să-mi fie mie mamă de-a doua. Atunci când eu am împlinit doi ani, tata s-a recăsătorit anume să-mi dea mie o mamă (el fiind detașat în continuare pe șantierul căii ferate de la Bicaz; „cefereul era a doua armată pe atunci")... Ce-o fi fost în mintea mea, la 2 ani? Din acest moment, după ce a apărut mama a doua (o femeie de la țară, de pe Trotuș, dragă, de o mare cumsecădenie, Elena Berescu), rudele din partea mamei mele au fost rugate să nu-mi spună că mama mea „adevărată" a murit, „până mai cresc". E clar că tata a vrut să mă menajeze — așa se face că am crescut „în ideea" că mama mea e... noua soție a lui tata. Au fost ascunse fotografiile legate de mama mea și rudele au rărit până la dispariție vizitele la Cantonul 248. Habar nu aveam de mormântul mamei (la care tata probabil că mergea să-l îngrijească, să aprindă o lumânare; între tata și mama a fost o poveste de dragoste la prima vedere; după ce tata a venit în august 1945 din prizonierat, de la mină de azbest din Siberia; tata avea casa părintească la Adjud). Până în clasa a VI-a (dat de șase ani la școală), am fost elev la Școala primară și elementară din Adjudu Vechi și rudele din partea mamei, când mă vedeau, mă scuipau de deochi și spuneau — „ce frumos e băiatul Ionicăi, Dumnezeu s-o ierte". Eu nu-i înțelegeam. Prima confirmare că mie mi-a murit mama a fost atunci când Ionica Sandu a fost dezgropată, la șapte ani (conform obiceiurilor locului): în mormânt s-a văzut șuvița de păr alb din față și că fusese gravidă în luna a cincea când a murit. Biata mama. Revederea mamei m-a speriat într-atât, încât toți ai casei au crezut că sunt pe moarte, „că mama mă cheamă la ea"; la venirea nopții mi se făcea rău de urât, tremuram, vomam, nu puteam să dorm — am fost dus degeaba la doctori, abia „vrăjitoarea" satului m-a salvat, numai ea știe cum... Urmarea? Frica de mama mea a devenit cronică. Am refuzat să reiau legăturile rupte cu familia de origine a mamei mele, Sandu din Adjudu Vechi (cu o grămadă de încrengături). Între timp, acasă, până în 1960, m-am trezit cu trei surioare și un frate, copiii mamei de-a doua cu tata; îmi ajungeau rudele din partea mamei Elena (a murit în 2003). Atât de tâmpit am putut fi, că nu l-am întrebat pe tata dacă mai păstrează actele fostei lui soții care a murit, Ioana Sandu, mama mea. A păstrat doar actele prin care el și eu am moștenit-o pe mama Ioana (care a avut părinți înstăriți la Adjudu Vechi) cu 900 de metri pătrați siliște (loc de casă) în Adjudu Vechi („pe hățiș") și o casă de paiantă, cu acareturi pe 600 metri pătrați în Adjud, în centru. Amândouă moștenirile le-a vândut tata când eu eram în plină boemă, până în 1975, s-a ales praful. Nu spun că în zilele morții mamei, tata a cumpărat, tot cu banii veniți de la părinții mamei, siliște (pământ de casă și grădină) la Adjud, în strada 30 Decembrie Nr. 11, pentru a-și ridica o casă a lor (acolo unde azi e casa mea părintească; locuiește fratele; tata a murit în 2007). În plus, tot din avutul părinților mamei, în 1957 i-au fost luate lui tata 1,5 hectare de pământ arabil la „întovărășire", forțat.

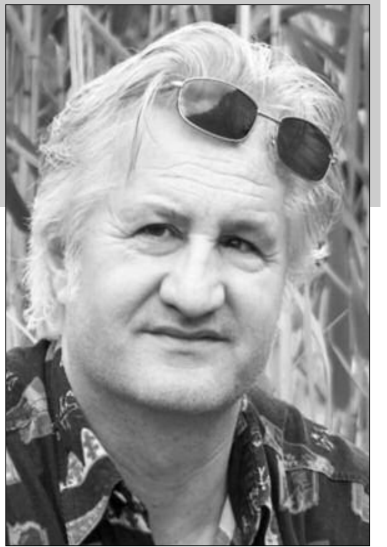
Ce blestem, să n-am habar de mama mea toată viața. Nu mi-am vizitat niciodată rudele Sandu din partea mamei, la Adjudu Vechi (și în toată țara; că am avut unchi și tante, care au avut copii, verișori mie, și ei au avut copii la rândul lor, nepoți mie, nu cunosc nici măcar pe unul — abia după ce au murit toți cei ce au cunoscut-o pe mama, am luat seama că nu mai am de unde să recuperez nici măcar amintiri despre ea și familia Sandu, degeaba am mers anume, să aflu)... Nu spun că în 21 iunie 1978 am fost cu tata la mormântul mamei, sau acolo unde credea el că a fost — acoperit cu buruieni de doi metri, cu numele șters pe crucea de lemn putrezită; am curățat o zi întreagă locul, dar eram convins că e un mormânt străin. Am aprins lumânări, un preot a sfințit locul, am dat de pomană... La puțin timp după ce m-am eliberat de povara nerecunoașterii (îndepărtat de mama fără speranță, toată viața, nu știam nici unde îi e mormântul), în familia Stoiciu a avut loc de o nenorocire, sora mea Sofia a murit la 18 ani, în condiții de nedescris. S-a spus atunci că mama mea, deranjată că am venit la mormântul ei... a chemat-o pe sora mea mai mică „vitregă" la ea... Mai exact, că a funcționat legea blestemului, care lovește până la a șaptea „spiță". În familia mamei Ioana Sandu fiind aruncat un blestem de o rară cruzime: mama ei a murit în biserică de Bobotează (și biserica a trebuit să fie resfințită), un frate al mamei s-a sinucis, aruncat înaintea trenului, alt frate al mamei a fost călcat de tren când trecea pe viscol la Cantonul 248 peste linii și alt frate al ei a fost înjunghiat noaptea... Blestem ce a atins-o direct și pe mama mea: a pierdut o fiică la șase luni, deocheată (Livia; eu i-am moștenit prenumele); și, știți, mama a murit trăsnită la Cantonul 248... Draga mea mamă. Îi aprind lumânări, dar mă tem și azi de ea — mă aștept mereu să fiu atins de blestemul moștenit, răzbunător.

25 februarie 2017. BV

Îi admir pe scriitorii care-și mențin public tonusul, comentariile lor la reviste literare și ziare le dau de gol nu numai discernământul creator critic (adecvat, adus la zi, legat de actualitatea mereu în schimbare, sau instabilă), dar pot fi luați și drept model moral...

Poemul de colecție

George Vulturescu

Acoperișul casei și titlul cărții

Să-ți faci cartea ca pe o casă - „la cheie",
pe malul Ozanei sau pe malul Someșului
cu odăi languroase,
verandă și acoperiș de țiglă.

Ai trecut prin cazarme, internate și închisori
(câți ani?) spre un foc blând în camera violetă
unde rostogolești trupul femeii
pe alb-crudul cearceafului
sân la sân, dinte pe dinte -
două cuțite curățind mărul acestui poem.

Cât poți rămâne - zănatic, precum cioara pe creangă,
poet - „arzător de cărbuni" - înșurubat între cărți
printre lambriurile de stejar de pe pereți
doar plagiindu-le cariul?

E o oră când îți amintești
Iisus i-a zis paraliticului - „Ia-ți patul tău și umblă!"
Undeva,strălucind, zumzăind - terasele,
cramele și saloanele cu recitaluri deocheate.

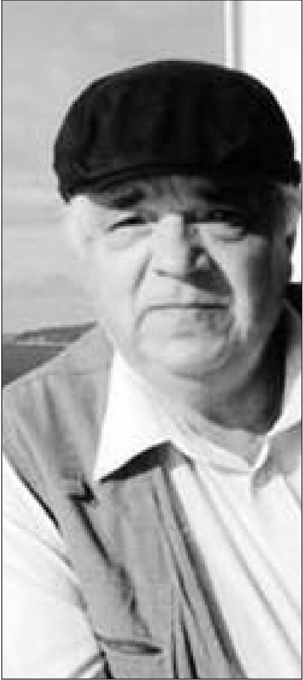
Oare, dacă ar putea ieși - nimfe,
din găoacea de mătase a poemelor tale -
câte cuvinte ar mai vrea să rămână doar larve
sub dictatura de „capodoperă" a cărții?

E o oră când știi că deții titlul
înaintea oricărui vers din carte
că ai gata acoperișul pereților casei
când cel mai bun acoperiș pe care-l poate visa o casă
nu-i, oare,viforul?

nu-i el adevărata capodoperă?

litere

Florin Costinescu

Singur în fața Adevărului

Am văzut Adevărul,
neverosimil era, olimpian și distant
precum între pietre mizere
un diamant,
am stat la poalele lui fără grai,
dintre toate vânturile crivățul îi plăcea,
cum bătea fără milă, cum bătea,
neiertător, din spate, fără a alege,din față,
cu pulberi de nisip, cu pulberi de gheață,
neiertător,
râdea și se facea întuneric,
trup care m-ai purtat ca pe o glorie veche,
te-am căutat și nu mai erai...
M-ai lăsat singur
în fața Adevărului
și n-am avut cum să îngenunchez,
cum să mă apăr,
să strig.
Avea ochii adânci,
ca o necruțătoare prăpastie,
respirația-i ardea totul în jur
nu erau focuri acelea,
un ospăț era - de singurătate
și frig...

Am asteptat

Am așteptat să aud viscolul,
pașii lui șuierînd prin apropiere,
grăbindu-se să te ia în brațe pe neașteptate,
așa desculță, cum ai fugit noaptea,
printre rândurile deluroase, unele abrupte,
ale poemului meu
sărind, căprioară speriată, peste punctul lui final,
în foșnirea albastră nopții,
salvându-te astfel de căderea în golul
devenit tot mai adânc dintre noi...

Numai viscolul putea să mi te aducă înapoi,
întreagă și nesupusă,
numai el te putea întoarce din fuga ta spre alb
în care sperai să te pierzi ca într-o peșteră bântuită
de ecouri străvechi și privirea mea să nu te mai găsească
și să te așeze, frumoasă și biruitoare,
între tablourile mele de colecție
înfățișând trufandale suculente și trofee vânătorești,
peisaje paradisiace din 1001 de nopți, nuduri celebre,
privite în extraz de mari critici de artă...
Acum îți spun,
nu despre gerul iernii este vorba,
cel ce desenează flori pe fereastra oarbă de somn
a camerei sărmanei Cenușărese,
nici despre cel ce dezghioacă
cu lovitura lui năprasnică
inima pietrei de caldarâm,
blânde sunt acestea
și pline de evlavie, milostive chiar,
gata să se jertfească pentru a te salva
de clipa ireversibilă,
neiertătoare,
nedusă la biserică
pentru a se spovedi
pentru păcatele sale,
nu despre gerul iernii este vorba
ci despre cel al singurătății
mai năpraznic
ca uraganul Katrina...

Când valea se făcuse deal...

De mult,
când nu ne cunoșteam,
pe-un deal erai ,
iar eu în vale,
cu păsările respirai
secunde pure,
ireale,
iar eu cu praștii
de- așteptări
întinse
către cele patru zări
și mii de gloanțe
de mirări
vânam de jos,
-tâlhar vetust -,
umbrele tale
să le gust,
precum o pagină
din Proust
cu fraze lungi,
monumentale...

Iar umbrele
în zbor sublim
căzând ,
pe rând
din înălțimi
cum frunzele,
în rotocoale,
le culegeam,
fără să știi,
ca pe un dar
necuvenit
trimis din spatiile
astrale
și umbrele,
o, nici nu stii,
erau atât de vii...

Ce umbre!
Nici nu bănuiam
că astfel trupul
ți-l furam
definitiv și clandestin
încet,
puțin câte puțin
și-n valea mea,
adânca vale,
în care dorul
se prăvale,
te regăseai
cu tot,
cu frumusețea ta
și zâmbetul sclipind
astral,
peste imperiul tău
carnal...
Și deodată
însuși eu,
prin nu știu
ce -nsușiri
de zeu,
din valea mea
m-am ridicat
mai sus,
mai sus,
ca pe un val
și lângă tine
m-am oprit
când valea
se făcuse deal...

De mult,
când nu ne cunoșteam...

și-n valea mea,

adânca vale,

în care dorul

se prăvale,

te regăseai

cu tot,

cu frumusețea ta

și zâmbetul sclipind

astral

Mâinile, ca două mâțe

(În ritm baladesc
cu iz de mironparaschivesc...)

Mâinile , ca două mâțe,
joacă leapșa între țâțe,
nu exagerez, le place,
ele cred că-s ghemotoace,
sar, se zbenguie, se joacă,
dar și țâțele atacă,
nu stau smirnă, le provoacă.
Una, după ce-i atinsă,
luminează ca aprinsă,
zici că-i bec, nici nu cutezi,
riști să te electrocutezi,
iar cealaltă, mai moțată,
vrea să fie și mușcată...
Nu de ieri, de multă vreme,
par a fi doar niște gheme,
ce le ticlui natura
mai ca să le dai de-a dura...
Nici prea mici și nici prea pline,
mai sfielnice, blajine,
să se-ntoarcă tot la tine.. .
Până acum tot le-ai avut,
dar golan, tot dând cu zarul,
la o margine de drum
le pierduși la un barbut...
Și –acum plângi, și-ți dai în cap:
„-Mai bine mai beam un țap”,
tot îți zici, te dojenești
și invoci pronii cerești,
însă cerul printre dinți,
nu îți dă acces la sfinți
și rămâne-un mare mut:
„Cin-te-a pus să joci barbut?!”..
Nu-njura, că e-n zadar:
„Fir-ar mama lui de zar”,
Paguba-nu zic, e mare,
dar și tu ține-te tare,
regula e foarte veche.
orice mână când e mâță
primește în dar o țâță,
pentru asta,
-scuză -mă ,dacă insist-,
dă matale-un acatist,
spune apoi o rugăciune,
și imploră o minune,
spre mai multă ascultare
aprinde și-o lumânare ,
că așa e creștinește,
ia și pslamii, de-i citește,
du-te și te spovedește,
și-o să vezi cum în mânuțe
îți apar iar două țâțe,
de te-apucă iar amocu,
surâzându-ți iar norocu
și după atâtea jalbe
îți comanzi vreo șapte halbe,
dar ai grija cu-mbătatul
că la țâtele matale ,
mai mereu râvnește altul,
nici nu știi de unde sare
și te las-cu ochii-n soare,
nu concepe să te cruțe
și rămâi iar fără țâțe
și-o să zici că n-ai noroc,
mâini șomere, țâțe-ioc!

Magda Grigore

În numele poemului

(poem revival)

Vineri, ceai negru și un poem orb
marcând declinul timpului
și speranţa restauraţiei sufleteşti.
Clipa, într-o tresărire de orgoliu,
a recuperat arhitectura veşniciei
lăsându-ne să trecem liberi
dincolo de portalul ei.

O înserare de vineri,
căldura sălcie a ceaiului negru
și un poem *revival* –
se află înăuntrul clipei
ca într-o gară veche, uitată
în melancolia nesfârşitelor distanţe.

Două inimi gotice
se zbat, prinse în plasa de păianjen
a emoţiei care devoră tot.
Rămân în urmă visuri
abandonate pe liniile lungi, în ruină,
viața de noapte a sentimentelor
pulsează în sala de aşteptare
unde, verticale, două trupuri
tind ca zidurile îndrăzneţe spre infinit.
Sentimentele aşteaptă cu arcurile frânte
dorinţele ca nişte ogive
sprijină osatura aceluiaşi acoperiş;
doar ochii visători pulsează
prin marile lor suprafeţe vitrate.
Două inimi gotice se zbat,
prinse în plasa de păianjen a emoţiei
care devoră tot.

Fereastra taie orizontul serii,
ecoul cuvintelor geme înăbuşit în pereţi,
gândurile se smulg din amintiri neînțelese
și se fac coloane de sprijin
pentru clipa care ia forma unei flăcări
gata să se întindă între noi ca un viaduct.

poesis

Echivalențe

DIMITRIE STELARU – 100

(n. 8 martie 1917 –
d. 28 noiembrie 1971)

Înger vagabond

Noi, Dimitrie Stelaru, n-am cunoscut niciodată Fericirea,
Noi n-am avut alt soare decît Umilința;
Dar pînă cînd, înger vagabond, pînă cînd
Trupul acesta gol și flămînd?

Ne-am răsturnat oasele pe lespezile bisericilor,
Prin păduri la marginea orașelor-
Nimeni nu ne-a primit niciodată,
Nimeni, nimeni...
Cu fiecare îndărătnicie murim
Și rana mîinilor caută pîinea aruncată.

Marii judecători ne-au închis
Stăruind în ceața legilor lor;
Pe frunțile noastre galbene au scris:
"Vagabonzi, hoți, nebuni. Lepădații noroadelor.
Casa lor e temnița. Puneți lacăte bune fiarelor."

Odată-poate cu înfriguratele zori vom sîngera
Și spînzurătorile ne vor ridica la cer.
Dar lasă, Dimitrie Stelaru, mai lasă!
Într-o zi vom avea și noi sărbătoare-
Vom avea pîine, pîine
Și-un kilogram de izmă pe masă.

Vagabond Angel

Translated by PROCOPIE CLONȚEA

We, Dimitrie Stelaru, have never known Happiness,
We have had no other sun than Humility;
But how long, Vagabond Angel, how long shall endure it
This body hungry and naked?

On the slabs of churches we've scattered our bones,
About woods on the outskirts of towns-
Nobody's ever made us welcome in their homestead,
Nobody,nobody...
With every obstinate act we die
And the hand wound reaches for the rain of bread.

Self-important judges sent us to jail-
Stubbornly groping through the labyrinth of their laws;
On our waxlike foreheads they wrote with a nail:
'Vagabonds, lunatics, thieves peoples repudiate and hate.
Prison is their house. Mount strong padlocks on the gate.'

Sometime, maybe, at the chilly break of day, we shall be bleeding
And the gallows will raise us to heaven.
But let it be, Dimitrie Stelaru, take this word of mine!
One day we shall have our holiday-
There shall be bread, bread on our table
And a full jug of red wine.

Horia Bădescu

DECAMERONICE

*

Cum mai rămase-n urmă Cetățuia
pe unde cânta vântul „Haleluia!"
pe sânii care-și răsfățau gutuia
iar stele rătăcite din tării
cădeau în birturi și cofetării
în ochii domnișoarelor nurlii!

O, cum se mai sfințea pristolu
iubirii când dădeau ocolu
cochetelor de la Mongolu
hârșiții martologi în pocinoage
de vechi bucuoavne și de terfeloage
cu șuie madrigaluri filoloage!

Cum se topiră toamnele târzii
cu fete răcoroase și cheflii
îmbrățișând tăcerea-n berării
și cum rămase-n urmă Cetățuia
pe unde cânta vântul „Haleluia!"
iar noi eram ai lui și-alt nimănuia!

*

Cine ar mai putea să știe
cum jupuiam noaptea de vie
când venea toamna să ne-mbie?

Und' s-au ascuns fătucile
cu țâțele ca nucile
de ne-ncurcau răscrucile?

Pe unde-or fi muierile
ce logodeau tăcerile
pământului cu serile?

Unde sprințarele studinte
de până și domnul părinte
uita de toate cele sfinte,

mult prea frumoase filoloage
punând pe suflete zăloage
și inimile să se roage?

Umbrite crame și stradele
unde făceau de toate cele
heruvii nărăviți la rele

unde-au pierit și unde sânt
îmbolnăviții de cuvânt,
craii de umbră și de vânt?

Cine ar mai putea să știe
cum jupuiam noaptea de vie
când venea toamna să ne-mbie?

*

Furișa-m-aș, furișa
pe la poarta dumneata
când amurge lumina,
să mă uit pe ferstruie
să te văz în cămășuie
cînd pe coapse luna suie,

să-mi treacă sufletul pragul
cum trece vântul pribeagul
și-și pierd vorbele șireagul
când ard dodoloațele
mândrele și hoațele
de fac boroboațele,
când se smeresc fesele
precum preotesele
în nopțile vesele,

să-ți iau măsura
cu gura
cum ei cuminecătura
să-ți știu fața
dimineața
când te speli pe ochi cu ceața.

*

Toate fuseseră altcum
în înserările de fum
decât în ceasul de acum.

Însomnura lumina în odaie
și întunericul curgea șiroaie
iar buzele îi miroseau a ploaie,
a struguri umerii și a scumpie
iar trupu-a toamnă răstignită-n vie
pe cruci de tămâios și razachie.

Cheamă-ți serafii, Doamne, din unghere
să laude-n biserici de tăcere
flămânda coapselor întemeiere,
și dimineața glezenelor stinghere

și lasă ca-n acele începuturi
să ne frământe carnea-n așternuturi
mareea legiunilor de fluturi!

*

Și cum s-a dus, o cum s-a dus
din răsărit către apus
lumina care ne-a sedus!

Aminte nu mi-aș fi adus
de n-ar fi spus-o cum a spus
pe când îi tremurau pe buze
tăcerile de mult lehuze
și n-ar fi fost de mirt și de tămâie
până la zvăpăiatele călcâie?

Cum îi mai lunecau pe șolduri
și-n palme ticăloasele imbolduri
și i se-ncolăceau pe pulpe
parșive viclenii de vulpe
când ni se deșteptau în oase
adâncurile fioroase
și-n sânge hăuia oceanul.
O, Doamne, cât de scurt fusese anul!

Blagoslovită fie amintirea
nălucii care-mi otrăvise firea
și n-aveam s-o mai aflu nicăirea!

Veche baladă

bătrânului Montmartre

Când eram june la Paris,
fără culcuș, de șfanți proscris
dar prinț de dame cu dichis,
mă socotem în Paradis.
Dar patati și patata
zilele fug cu viața ta!

Când eram june la Paris,
fante de crâșmă și plictis,
luna dansa în Mont Cenis ;
Dar patati și patata
zilele fug cu viața ta!

Când eram june la Paris,
și când mă giugiulea Doris
ce nopți, ce zbenguieli de vis !
Dar patati și patata
zilele fug cu viața ta!

Când eram june la Paris,
pe șleaul crupelor promis
făceam cu sânii compromis !
Dar patati și patata
zilele fug cu viața ta!

Când eram june la Paris
făcând din crâșmă paraclis
dădeam doar zorilor zapis ;
Dar patati și patata
zilele fug cu viața ta!

Când fost-am june la Paris
am avut tot și tot s-a zis :
amici, iubită, șfanți - abis ;
Căci patati și patata
zilele fug cu viața ta!

Se duse viața cum e scris
și noi cu ea, în Mont Cenis
doar vântul ține han deschis
și umbrele mai dau înscris.
Căci patati și patata
zilele fug cu viața ta!

unde-au pierit și unde sânt îmbolnăviții de cuvânt, craii de umbră și de vânt?

Cine ar mai putea să știe cum jupuiam noaptea de vie când venea toamna să ne-mbie?

poesis

Leo BUTNARU

DE LA VORONEŢ SPRE VORONEJ (III)
(Jurnal cu Osip Mandelştam şi Nichita Stănescu)

La monumentul lui Osip Mandelştam

În scuarul sau, poate, chiar parcul (dimensiunile pendulează între aceste două denumiri) din faţa Pasajului Petrovski remarc ceva ce îmi aminteşte de casă. Să fiu mai explicit: dacă la Cluj băncile erau vopsite tricolor, aici unele bănci sunt proiectate în aşa fel, încât, pe de margini, să configureze steaua. Şi încă roşie. Vopsită. Uite aşa, cu fundul pe tricolor sau pe stea!

Seara, începând cu ora 18, la „Clubul Cărţii Petrovski", a avut loc recitalul de poezie „Omagiu lui Osip Mandelştam". Iniţial, programul (tipărit), prevedea că vom citi doar trei autori: subsemnatul, Andry Raynold din Marea Britanie şi Pavel Nerler. Apoi, spre bine, au fost incluşi în program şi câţiva poeţi din Voronej.

La început, am citit în româneşte patru poeme de-ale lui Mandelştam, pe un ecran dându-se originalul rusesc. După, o doamnă îmi spune: „Eu cunosc limba italiană şi am înţeles multe cuvinte pe care le-aţi rostit".

Din poemele lui Mandelştam, traduse în ucraineană, a citit Larisa Olenina, poetă ucraineană care locuieşte la Voronej. La editura Universităţii de Stat a editat un volumul bilingv ruso-ucrainean al lui Mandelştam, pe care mi l-a dăruit, intitulat „Pentru totdeauna păstrează cuvântul meu". Autoarea e în convalescenţă, abia trecută de o intervenţie chirurgicală la ochi, ajutată să urce pe şi să coboare de pe scenă de poetul Valentin Nervin.

Da, pe aici sunt mulţi maloruşi (haholi, ruteni). Precum constata, metaforic, şi Mandelştam:

În aerul dens de stepă tamboviană
Trenurile se cheamă-nde ele,
În limba lor ucraineană
Revărsându-şi sirenele.

Din câte îmi amintesc, pe aceste tărâmuri slavone... mixte, s-au născut şi vreo doi din poeţii avangardişti ucraineni, unul din ei fiind Edvard Striha. (Acum două-trei săptămâni, am trimis la „Tracus Arte" „Panorama poeziei avangardei ucrainene", Ioan Cristescu, directorul, propunând să apară în luna mai, anul viitor.)

Harta şi situaţia dramatică ne amintesc că regiunea rusească Voronej se învecinează cu o parte din zona de conflict din Ucraina şi, la drept vorbind, tacit dar nu prea, populaţia de pe aici susţine separatiştii din Donbas, iar structurile militare ruseşti se implică în cele ce se întâmplă în ţara vecină. Presa scrie că, la „Uzina Centrală de reparaţii Nr. 172" din Voronej, sunt aduse pentru renovare tancuri ruseşti, lovite de obuze în Ucraina. Uneori, muncitorii descoperă în ele trupurile arse ale membrilor echipajului. Din Ucraina, ţară, acum un timp, frăţească, azi – inamică până la moarte. Pentru că în Ucraina, vecină cu regiunea Voronej, se moare...

Concluzii după prima zi de simpozion: S-ar părea că în Federaţia Rusă, inclusiv la Voronej (în universitatea, la muzeul „Nikitin") se intensifică cercetările sistematice legate de viaţa şi activitatea lui Osip Mandelştam, devenit simbol al înfruntării şi depăşirii ne-libertăţii. Deci, şi noi suntem cuprinşi în una din manifestările ample de repoziţionare axiologică transfrontalieră a creaţiei, ba chiar a fenomenologiei mandelştamiene întru luminare mai obiectivă a figurii creatorului, a personalităţii sale tot mai importante în literatura rusă, dar şi în cea universală. Astăzi, când parcă prezentul se face mai iute istorie. Iute şi amară.

Mesaj de la Uniunea Scriitorilor, apoi de la colega de facultate Tatiana Calos (de altfel, pe când eram, vara trecută, în Italia, dânsa îmi scrisese şi despre sinuciderea lui G. G., alt coleg al nostru): a murit Haralambie Moraru. Mi-a fost coleg de grupă studenţească, am lucrat împreună în redacţiile „Tinerimea Moldovei", „Literatura şi arta". A dus o viaţă cu destule perioade de derută şi neaşezare de destin, ba chiar de rătăciri, care i-au şi grăbit plecarea. Păcat.

Îmi telefonează Nichita Danilov, anunţându-mă că a lăsat la secretara Filialei USR volumul său de poeme „Recviem pentru ţara pierdută". Mulţumiri!

P.S. la seara poetică de azi, care s-a terminat cumva indecis, fără – cum să zic? – punctul final obişnuit la noi, în România, dar, din câte ştiu, şi prin Rusia. Numai că la Voronej modul în care a finalizat întrunirea noastră m-a dus la gândul că, poate, colegii mei de pe aici sunt sau abstinenţi, sau, pardon, şomeri. Să vii tu în Rusia şi, după o seară de poezie, să nu ciocneşti un ţoi de vodcă?! Dar aşa a fost... Delicat, vreo trei colegi au declinat propunerea mea de a-i servi cu ceva de-ale stră-străbunului nostru Bachus. Îi întreb ce băutură bună aş putea procura. Răspuns confuz, descurajator: nu ştiu. Pentru că, în ultimul timp, orice alcool în Rusia pare a fi contrafăcut. În special după sancţiuni şi sistarea importului de băuturi de peste hotare. Eu intru, totuşi, într-o alimentară şi încep a chibzui. Până dau cu ochii de vodca „Starîi Kazan'" („Vechiul Kazan"). Păi, acum doi sau trei ani, mi-a oferit o sticlă colega Gazizova din Tatarstan şi băutura mi se păruse delicioasă! Tare, dar delicioasă. Ce înseamnă reclama! – procur o sticlă de „Starîi Kazan". E drept, gustată la hotel, nu mi s-a părut de condiţia şi fineţea celei primite drept cadou, dar, la drept vorbind, nici de lăsat nu e. Adică, nu e rea. (Fireşte, în doze potrivite până la moderat... – ca să o dau în... meteo-alcoologie)

8.XI.2016

E ziua care îmi aminteşte de marele prozator şi poet (cred că aceasta e succesiunea de importanţă în activitatea sa) Ivan Alekseievici Bunin. Născut la Voronej, pe 22 octombrie 1870, primul laureat Nobel dintre scriitorii ruşi avea să moară pe 8 noiembrie 1953 la Paris.

Îmi amintesc de Bunin, dar şi de Gogol, alt mare prozator de care sunt fermecat-uimit în continuare. Să zic: Van Goog(h)ol. Sau, vecin cu Maria Pilchin: *Un gând pentru Ivan Googhol.*

Azi, în prima parte a programului de simpozion, am vizitat expoziţia dedicată lui Mandelştam la Muzeul Regional. E de remarcat că uşile care duc spre Osip Mandelştam şi Andrei Platonov au un chenar roşu-sângeriu, simbolic, dramatic. Primul dintre ei, surghiunit aici, al doilea, Platonov, născut la Voronej, dar care, aiurea în Rusia, avea să fie supus represaliile staliniste.

Apoi am pornit să vizităm locurile mandelştamiene. Când cu autobuzul, când pedestru. Din iunie 1934 până în mai 1937, Mandelştam a locuit la cinci gazde. Spre una din ele duce... posibila stradă Mandelştam. Posibilă, deoarece, oficial, ea se numeşte a Croitorilor. Iar metaforic, cu nume „extras" dintr-un poem al lui Mandelştam, e cunoscută ca: *Strada Groapa.*

După o confuzie cu ambuteiaj prostesc pe strada Primului regiment de voluntari comunişti, din care cu greu a ieşit modernul şi mătăhălosul autobuz care ne transporta, peste o pasarelă am traversat un triaj de cale ferată, ajungând la strada Croitorilor care, în 1935, îi inspirase poetului următoarele versuri:

„Ce stradă este aceasta?/ E strada Mandelştam./ Ce nume, Doamne, iartă, –/ Oricum l-ai întoarce, l-ai zice/Sună strâmb, nu-n linie dreaptă.// El era prea puţin pe linie,/ N-avea caracter-petală de floare,/ Iată de ce astă uliţă de haram/ Sau, mai corect, această groapă/ Aşa şi se numeşte – Osip/ Şi-ncă Mandelştam..."

Impresia e năucitoare: că, din 1935 spre noi, aceste locuri, această stradă nu s-au schimbat prea mult! Iată şi bojdeuca, nr. 46, în care a locuit Mandelştam cu soţia. Pare a fi originalul întruchipat, aproape nealterat! Doar că, pe de lături, din cărămidă albă, au mai fost construite nişte anexe. În primul rând te gândeşti că nu ar fi prea fericit poetul, acolo, în mormânt, pentru ca o atare, într-adevăr, stradă-groapă să-i poarte numele. În al doilea rând, îţi zici că, dacă cele câteva zeci de locuitori nu doresc ca strada lor să poarte numele unui mare poet, poate chiar e mai bine aşa, – ca o atare fundătură se cheme în continuare a Croitorilor. (Deocamdată, unica stradă ce poartă numele lui Mandelştam se află în capitala Poloniei, Varşovia, oraş în care s-a născut poetul.)

În scuarul sau, poate, chiar parcul (dimensiunile pendulează între aceste două denumiri) din faţa Pasajului Petrovski remarc ceva ce îmi aminteşte de casă. Să fiu mai explicit: dacă la Cluj băncile erau vopsite tricolor, aici unele bănci sunt proiectate în aşa fel, încât, pe de margini, să configureze steaua. Şi încă roşie. Vopsită. Uite aşa, cu fundul pe tricolor sau pe stea!

Impresia penibilă o atenuează placa de sub un geam de casă care spune că aici, în februarie 1936, a găzduit Anna Ahmatova, venită să-l viziteze pe exilatul ei coleg şi prieten Osip Mandelştam, ambii fiind consideraţi cei mai autentici akmeişti, precum s-au şi considerat viaţa întreagă.

Să te miri nu alta cât de realişti pot fi, uneori, poeţii în versurile lor, precum în cazul poemului „Voronej" al Annei Ahmatova! Zici asta, gândindu-te că iată, în scuarul pe latura căruia se află placa memorială amintită, se află monumentul lui Pentru cel Mare. Alte lucruri se pot înţelege/ subînţelege chiar din textul poemului (dedicat lui Osip Mandelştam): „Oraşul întreg de gheaţă e încătuşat./ Ca sub sticlă sunt copacii, zidurile, omătul./ Eu păşesc peste cristale timid, amânat./ Goana sănioarelor îşi schiţează zigzagul./ Iar peste Petru din Voronej – ciorile,/ Apoi plopii şi bolta deschisă-verde, părând/ Spălăcită în praful ce-l spulberă soarele (...)// Iar în odaia poetului în dizgraţie/ Stau de pază spaima şi Muza, cu schimbul./ Şi vine noaptea/ Căreia nu-i este dat răsăritul".

Călcăm a doua oară pe... greblă. Adică, prânzim la acelaşi restaurant-cafenea (aşa ceva, mixt) „Grabli" = „Grebla".

În drum spre universitate, discut una-alta cu Vladimir Şarov, scriitor şi eseist din Moscova. (Înainte de comunicarea sa, el ţinu să precizeze: „La întruniri de acest gen, îmi mai frec şi eu creierii de creierii altora, în speranţa să mă contaminez, să prind la minte".)

E cu trei ani mai tânăr ca mine. La Moscova, a terminat o şcoală specială cu profil fizico-matematic, după care a fost admis la Institutul de Economie „Plehanov", de unde, însă, a fost exmatriculat. Mai târziu, a absolvit Facultatea de Istorie a Universităţii din Voronej. A lucrat hamal, muncitor de rând printre arheologi, secretar literar. Motivul excluderii din institut? Unul grav de tot pe timpurile comunismului: instigarea la grevă a studenţilor. Caz de care se ocupa KGB-ul şi, dacă tatăl lui Vladimir nu ar fi fost un jurnalist cunoscut, cine ştie cum s-ar fi încheiat tevatura dens pigmentată ideologic. Îl întreb cum a fost. Volodea povesteşte abătut: din cauza unei studente, cu care se aveau de bine. Erau undeva la muncă în colhoz, la strânsul cartofilor, nu se ştie ce făcuse neregulamentar prietena sa, încât superiorii au decis să o trimită acasă, pedeapsa urmând a-i fi aplicată la institut. Volodea i-a luat apărare, s-au alăturat, mai întâi, mai multe colege, apoi colegi, care nu mai vroiau să meargă la muncă, dacă nu este revocată decizia de a fi pedepsită colega lor. Istorie mai complicată, dar ne oprim aici. Prin cunoştinţe, a ajuns la Voronej, unde chiar a fost prieten cu fostul rector al universităţii. Asta e.

La rândul meu, în contra balanţă, ce să-i spun? Că, în septembrie 1976, am fost eliberat din redacţia ziarului „Tinerimea Moldovei" tot din motive politico-KGB-iste: promovasem spre publicare un eseu despre Mihail Kogălniceanu, în care se vorbea şi despre un... ne-moldovean, unionistul mintean Grigore Alexandrescu. Pe scurt, câte ceva din nişte tinereţi pe timpul rinocerilor. Aceloraşi: sovietici.

În a doua parte a zilei, la Universitate, sunt cel care redeschide sesiune de comunicări. Vorbesc despre creaţie lui Osip Mandelştem în româneşte. Proiectez pe ecran ilustraţii adecvate discursului. Simt că am reuşit să captez atenţia colegilor şi celor prezenţi chiar din primele fraze, când spun că eu unul am poposit la Voronej pentru a cinsti memoria şi, bineînţeles, creaţia a doi mari poeţi care au trăit în secolul XX, însă care, ca spirit şi valoare, sunt şi vor fi contemporanii generaţiilor prezente şi celor viitoare. Unul este Osip Mandelştam, celebru poet rus, al doilea, Nichita Stănescu, celebru poet român, al cărui bunic a pornit spre sud, spre oraşul românesc Ploieşti (iniţial, cu o corabie rătăcită, a ajuns la Constanţa), chiar de aici, din Voronej. Este vorba despre generalul şi fizicianul Nikita Cereacukin, care a fost ofiţer-educator al Corpului de Cadeţi din Voronej. În anul 1920, împreună cu familia, dânsul a luat calea exilului. Iar numele marelui poet român e unul dublu, împreunând în el pe cele a doi bunici: Hristea-Nichita.

Nichita Stănescu s-a născut în 1933, an în care Osip Mandelştam, văzându-se tot mai nedreptăţit, încolţit de ghearele bolşevice, scrie „Мы живем, под собою не чуя страны" („Noi trăim fără a simţi ţărâna ţării sub picioare"), poem recuperat, peste decenii, din arhivele NKVD-ului, poem ce fusese inclus în dosarul judiciar al poetului care avea să fie exilat la Voronej (mai 1934). Iată un fragment din respectivul text:

„Trăim fără a simţi ţărâna ţării sub picioare,/ Vorbele noastre la zece paşi nu se aud, nu mai ţin,/ Iar când ne încumetăm la un sfert de întrebare,/ Ni se aminteşte de munteanul din Kremlin.// Degetele groase i-s grase, cât viermele fiecare,/ Şi cuvintele i-s grele puduri apăsătoare,/ Zâmbitori i-s ochii de gândac pal-venin/ Şi turetcile îi sunt smolit-lucitoare".

Iar anul morţii lui Nichita Stănescu, 1983, este situat între două volume de poeme ale lui Mandleştam traduse în limba română, primul, „Silentium", apărut în 1980 la editura „Univers", celălalt, „Versuri", – la Editura „Albatros", în 1984 (colecţia „Cele mai frumoase poezii").

Însă, până la aceste date, în România apare „Panorama poeziei universale contemporane", o amplă antologie elaborată de A. E. Baconsky care, printre 40 mari poeţi ai lumii, îl antologhează şi pe Osip Mandelştam, traducerile însoţindu-le cu referinţe teoretice demne de atenţie. Cele două pagini de eseu pe care A. E. Baconsky i le dedică lui Mandelştam în „Panorama..." au fost şi primele abordări teoretice, valorizante ale creaţiei poetului rus în exegetica literară românească. Următoarele le-au constituit cele din prefaţa la volumul „Silentio" (1980), în care Romul Munteanu abordează şi analizează poezia lui Osip Mandelştam ca pe o stare de conştiinţă.

Ajunşi la acest moment, să ne amintim că, în 1980, România se afla într-o poziţie de relativă opoziţie faţă de URSS, astfel ca la noi se puteau face afirmaţii oarecum tranşante, prefaţatorul menţionând că este vorba de „drama unei personalităţi ce nu s-a putut integra în noua lume de după revoluţie. Osip Mandelştam apare mai degrabă ca o victimă care, alături de atâtea alte victime, a avut un sfârşit tragic în 1938, într-un lagăr de tranzit, în perioada când excesele stalinismului au provocat notabile consecinţe şi în viaţa literară".

În a doua carte de poeme a lui Osip Mandelştam, apărută în 1984, este de remarcat şi tonalitatea axiologică mai curajoasă a prefaţatorului ei Puiu Brăileanu, care menţionează că destinul tragic al autorului, deopotrivă cu „dificultatea traducerii au făcut ca Mandelştam să nu devină cunoscut dincolo de graniţele patriei sale încă în timpul vieţii", chiar dacă „a dat liricii ruse o poezie polivalentă, plină de nuanţe, conferindu-i profunzime şi o mare bogăţie de idei" şi care „poate fi numit un clasic cu limbaj modern".

În anul 1984, prefaţatorul român este mai liber în opinii decât puţinii şi precauţii comentatori din URSS, el subliniind, spre exemplu, că Nikolai Gumiliov (fostul soţ al Annei Ahmatova) a fost executat în 1921 pentru atitudine contrarevoluţionară. La acea vreme, în URSS, numele şi cărţile lui N. Gumiliov erau puse la index. Vorbeşte de protagoniştii akmeismului, dar şi de cei ai futurismului, cum ar fi Aleksei Krucionîh, nume de asemenea nedorit în contextul literar sovietic.

Tot aici apar şi primele tentative de literatură comparată ruso-română în poezia modernă, relevându-se unele coordonate prozodice comune între creaţia lui Osip Mandelştam şi cea a unor importanţi poeţi de la noi – George Bacovia, Magda Isanos, B. Fundoianu şi Emil Botta. Menţiunile sunt absolut fondate.

Eu am tradus şi publicat, în 2014, două volume antologice de poeme, proză şi eseuri, însoţite de un amplu studiu introductiv, de tabel cronologic, de referinţe istorico-literare şi note. Primul volum se intitulează „Soarele negru", titlu extras din poemul „Această noapte e de-necorectat" (1916), care se încheie cu distihul: „Mă trezii în leagăn. Eram luminat/ De razele negrului soare". Imaginea e şi mai dramatică, chiar zguduitoare, dacă ne amintim de versul lui Victor Hugo: „Un affreux soleil noir d'ou rayonne la nuit" („Un soare îngrozitor luminând noaptea").

Al doilea volum se numeşte „Timp ilegal", titlu sugerat de versul „Timpule, tu ai fi ilegal" din poemul „Astăzi s-ar putea scoate decalcul" (1931). Implicit, filarea ideatică vine şi dintr-un alt vers al lui Mandelştam, „Pentru-ncântări ilegale te-aşteaptă birul necruţător" din poemul „Să nu ispiteşti graiuri străine..." (1933).

Un al treilea volum antologic, intitulat „Veacul meu, fiara mea" (astfel începe şi poemul „Veac", 1922), a apărut la editura „Alfa" din Iaşi în 2016.

Cu modestia de rigoare vorbind, toate aceste ediţii, volume aparte şi antologii, numeroasele publicaţii în presa românească l-au avut de traducător, antologator, prefaţator etc. pe... subsemnatul, căruia unele poeme ale lui Mandelştam i se par spaţioase staţii de tranzit prin cultura şi civilizaţia Europei, a Lumii.

Alte comunicări: *Semantica sticlei în lumea artistică a lui Mandelştam; Magia cuvintelor arhaice (încă o dată despre poemul Tristia); Puşkin şi genul „monumentului" în „Caietele din Voronej" ale lui Mandelştam; Interpretarea operei mandelştamiene în artă; Tradiţiile akemismului în arta contemporană.*

Despre „Experienţa traducerii şi citirii lui Osip Mandelştam în Ungaria" a vorbit Gorettity József, care mai aminteşte că, tradiţional, la Universitatea din Voronej îşi fac studiile studenţi unguri, ba chiar că, ieri, în regiunea Voronej a sosit un oarecare ministru maghiar pentru consolidarea legăturilor etc.

Leonid Vingof, scriitor din Moscova, mă întreabă ceva destul de intrigant: Ar exista în opera lui Emil Cioran referinţe la Osip Mandelştam?... Îi răspund că eu unul nu cred că Cioran ar fi citit ceva din Mandelştam în limba franceză. Primele traduceri în limba lui Baudelaire au apărut la începutul anilor şaptezeci.

„Dar prin intermediul limbii germane, a traducerilor lui Paul Celan?" vine o altă întrebare.

Când mă întorc acasă, poate mă interesez la cunoscătorii cioranieni.

Seara, la Teatrul Pentru Copii, ni se prezintă spectacolul „Acest băieţaş-pictoraş" după versurile lui Mandelştam. Nu în sala mare, ci în cea mică, de doar... 23 de locuri. Bineînţeles, au mai fost aduse scaune, alţii dintre noi s-au aşezat pe trepte. Actorii, doi, un el şi o ea, buni. Sunt susţinuţi de tehnica electronică modernă: ceea despre ce recită ei se vede, împlinindu-se pictografic, pe un ecran din centrul scenei. Pe scurt, un spectacol... scurt, de jumătate de oră. Poate primul de acest fel, după creaţia pentru copii mandelştamiană. Apoi, o mică agapă, cu un muscat de Crimeea. Deloc mai bun decât cel de Moldova. Ba din contra.

Teatrul poartă numele lui Samuil Marşak, celebru scriitori pentru copii. El s-a născut la Voronej, are un monument aici. Un monument hibernal, să zic. Scriitorul e îmbrăcat într-un palton gros cu guler de blană şi ţine de mână o fetiţă. E în toate un simbol tragic: aici, i-a murit fiica. Din nefericire, micuţa a tras de pe plită o cratiţă mare cu apă clocotindă, care s-a vărsat peste ea...

9.XI.2016

Ora 05.30. Aceasta e ora Rusiei, cu una mai înainte decât a Bucureştiului-Chişinăului. Deschid tableta, apoi televizorul – lumea priveşte, în direct, cum se desfăşoară alegerile prezidenţiale în SUA. Uimitor, dar eu sunt ca şi... neangajat sub aspect emoţional, empatic. Iar cum apar, plasate, punctele, e dovada că, azi, o campanie electorala e tot mai aproape, deformat, de oarecare întreceri sportive.

Prin urmare, nu mă bucur, nu mă întristez în baza experienţelor noastre... personal-naţionale – oricâte alegeri de acest fel am prins deja, în România şi Republica Moldova, toate s-au soldat cu rezultate execrabile. Chiar dacă sunt mai cu moţ, să nu se creadă că SUA fac excepţie. Precum, de altfel, se vede, acum, în direct, în toata lumea. Azi, oriunde pe glob, în orice ţară, alegerile preşedintelui înseamnă un teatru prost. Foarte. Pe care îl joaca mincinoşii, şarlatanii, ticăloşii. Cei mai mulţi din ăştia se află în culise.

Precum zicea Dante, lăsaţi orice speranţă cei care mergeţi la vot!

Ora 10.00. La început de sesiune, mare problema: în universitate se întrerupe curentul electric. În sala de conferinţe curentul vine din acumulatoarele de rezerva, însă doar pentru becuri, nu şi pentru reţeaua care să asigure funcţionarea instalaţiilor de amplificare, pentru computere, ecrane etc., încât unii dintre cei care îşi vor prezenta comunicările nu vor putea demonstra materialele ilustrative. Dar se spune că pana de curent ar putea dă ţină cam două ore! Se ia decizia să vorbească raportorii care nu au nevoie de computer, ecrane. Pornim, deci. Însă lucrurile revin la normalitate, curentul apărând peste vreo jumătate de oră.

Unele teme abordate azi: *Particularităţile formării fondului viitorului Muzeu Mandelştam; Unele scenarii radiofonice neduse la capăt de Mandelştam şi Zabolоţki; Impresiile din Tambov ale Poetului; Probleme cu locuinţe – Casa Herţen din Moscova, unde Mandelştam a locuit în 1922-1923; 1932-1933; Anna Ahmatova şi Osip Mandelştam; Materiale din arhiva din Voronej legate de perioada exilului lui Mandelştam.* Altele.

Uneori, foarte voalat, parcă ar apărea tendinţe de revenire la specificări ce ţin de etnia poetului. Într-o polemică dură cu unii din oponenţii şi denigratorii săi, în 1928, Osip Mandelştam face o declaraţie de principiu, în contextul poziţionării sale, delimitându-se pe sine ca iudeu trecut la luteranism – de sine ca poet: „Iar acum, când toate scuzele au fost rostite, – lăsând la o parte orice migdalită, eu – sunt poet rus..." Aici se cer unele nuanţări: din ruseşte, „mindal'niceat'", ceea ce am dat ca „migdalită", s-ar traduce, de fapt, în echivalenţă românească: *a nu fi peste măsură de sentimental.* Numai că poetul porneşte, imanent, de la numele său: din varianta-i germano-idiş, „Mandelştam" se traduce ca „tulpina migdalului", astfel amintindu-i cititorului elevat despre una din minunile ce se întâmplă în Biblie: „...toiagul lui Aron, din casa lui Levi, odrăslise, înmugurise, înflorise şi făcuse migdale" (Numeri, 17, 8). Se referise la această etimologie, aluziv-metaforic, şi într-un poem din 1914: „Ca toiagul ţarului în cortul prorocilor/ La noi solemna suferinţă înflori revărsat". Iar în poemul „Toiagul" simbolul e „descifrat" şi legat de starea sacramentală a autorului: „Toiagul meu, libertatea mea –/ Al existenţei vertical miez,/ Cât de curând adevărul meu/ Va deveni al poporului crez?"

Şi această poziţionare l-a preocupat până în pânzele... negre ale destinului său, curmat în GULAG, la sfârşitul anului 1938. Adică, Osip Mandelştam a rămas la aceeaşi condiţie nu doar în libertatea relativ suportabilă, ca grad şi înfăţişare, ci şi când deja pierde libertatea, fiind surghiunit pentru un text contra lui Stalin.

Eu am tradus şi publicat, în 2014, două volume antologice de poeme, proză şi eseuri, însoţite de un amplu studiu introductiv, de tabel cronologic, de referinţe istorico-literare şi note. Primul volum se intitulează „Soarele negru", titlu extras din poemul „Această noapte e de-necorectat" (1916), care se încheie cu distihul: „Mă trezii în leagăn. Eram luminat/ De razele negrului soare". Imaginea e şi mai dramatică, chiar zguduitoare, dacă ne amintim de versul lui Victor Hugo: „Un affreux soleil noir d'ou rayonne la nuit" („Un soare îngrozitor luminând noaptea").

Mircea Bârsilă

Tematica poeziei lui ION TUDOR IOVIAN

Fiecare text conține o înșiruire de imagini recrutate din feluritele bolgii ale realului aflat sub presiunea categoriilor negative ale spiritului. Poetul scrie cu o mască de protestatar sceptic pe față, ignorând atât distanța dintre ficțiune și realitate, cât și diferența specifică dintre melancolie și sarcasm...

Încă de la volumul **Pădurea de pini** (Cartea Românească, 1983), poetul Ion Tudor Iovian a fost atras de ,,lecția despre agresivitatea frumuseții". Cele mai bune poezii din **Pădurea de pini** și din următoarele două volume (**Presiunea luminii**, 1987, și **După-amiază cu scaun gol**, 1996) se înscriu în paradigma unui (neo)expresionism asumat pe cont propriu. Scriitura poeziei C*astanii din Gara de Est,* în care realul este prelucrat în spiritul unei modernități echilibrate, face dovada unui deplin meșteșug poetic: ,,eu vă vorbesc despre castanii din Gara de Est/care nu mai există – sunt silit să recunosc asta –/care n-au existat vreodată//și totuși pe ei vi-i arăt/acoperiți în cruste de catran și de fum/de ei v-ați sprijinit/așteptările înșelate și plictiseala/și v-ați zgârâiat cu briceagul/povestea stupidă a vieții//pentru ei duc tratative cu moartea/care i-a luat într-o bună zi/chiar în ziua când au dat frunză de lumină și aur//eu vă vorbesc despre castanii din Gara de Est/dincolo de care trenurile nu pot trece/castanii/care se ridică subțire din sângele meu/ca niște îndrăgostiți/așteptând nu se știe ce/dinspre voi".

O altă direcție a poeziei lui Ion Tudor Iovian este susținută de poeziile în maniera *beat*-nicilor, alcătuite din materiale ce, luate fiecare în parte, sunt banale, dar care, împreună, formează un ansamblu capabil să configureze în mod remarcabil o stare sufletească hibridă: de lehamite și revoltă. Felul în care sunt amestecate ,,banalitățile" și plasarea acestora într-o zonă de interferență a realității cu ficțiunea implică un act de prelucrare a realului obiectiv prin limbaj spre a-l racorda la propriile realități de ordin pshihologic. Un poem reprezentativ prin atmosfera creată, dar și pentru aspectul tehnic (formula sintactică și lexicală) este cel intitulat *întâlnire,* un poem în care discursul este manevrat în așa fel încât referința la realitatea cotidiană să amplifice tulburarea lăuntrică, o stare pe a cărei durată subiectul liric, întrezărind cu ochii ficși tărâmuri imaginare, se luptă, absorbit de halucinațiile distopice, cu propriul nod din gât: ,,la colțul casei/dimineața când pleci – acoperite cu o batistă în carouri/aceleași lucruri/pe care privirea le face inexistente ca și cum niciodată/n-au fost/(...) //un albastru înnegrit de ploaie și nodul din gât/și ochii ficși/și tărâmul realității îndepărtându-se tot mai mult/și cheia care nu se mai potrivește la nici o ușă".

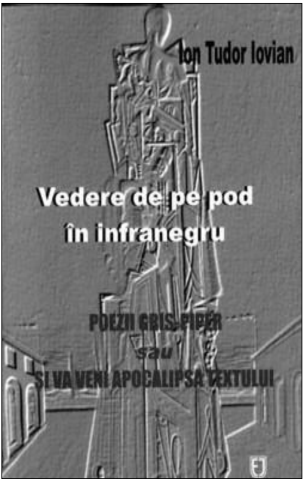
Poemele din această categorie sunt scrise în baza unui un cod care asigură aducerea ,,trăitului" în sfera limbajului, iar ,,variațiile imaginative" pe care autorul le operează asupra realului echivalează cu un act de matamorfozare a realității. În alte poeme (tot din această categorie), imaginarul dobândește accente ostentative, dure, chiar atroce, orientând mesajul spre ardoarea unui strigăt existențial ce transcrie strigătul lumii însângerate: ,,mâinile arse de soda caustică a fricii/aortele zilei plesnite/tapetul ochiului scrijelat și plin de sânge/(nu-i așa că nu despre tine e vorba)//scrâșnetul ploii pe geam/geamătul vântului printre mobile și izbitura-n obloane/(...) //dacă pe mâini/ceața sângerie/și varul spaimei/nu s-au uscat//dacă a înțepenit grumazul/în cleștii unei tristeți fără leac/(...)//dacă în loc să-ți ascunzi fața în palme primești/în plin/pumnul realității//dacă nu mai știi să numești nici un lucru familiar/care există ca să te trădeze/dacă în strigătul tău se aude și strigătul lumii însângerate".

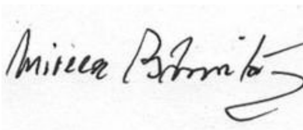
O importanță capitală o au, în opera lui Ion Tudor Iovian, poemele din **Șoricelul Kafka pe foaia de hârtie (mica vicioasă poezia** (1999) și din **Beby-secol. Elegii după victorie, la tobă, cinele și corn englez** (2004) care propun o receptare în *infranegru* a realității, sub cupola esteticii urâtului sau, altfel spus, a antimitului frumuseții. Nu întâmplător unul dintre volume este intitulat **Vedere de pe pod în infranegru** (Editura Junimea, 2012). Respectivele poeme sunt dependente de un imaginar ostentativ care oglindește, în linia poeziei lui Baudelaire și cea a **Florilor de mucigai,** spectacolul urât al lumii: ,,în jurul meu – colcăiala unor făpturi de iad/care își bâțâie mâinile fac măscări dau cu tifla/răsăritului de soare/ard cărți/urinează pe tratatele de pace//lângă mine – un zeu palid și destrămat cu fața în palme privind/în gol/vă spun că este un zeu deși nu știu ce fel de zeu este"(*goliciune*). Fiecare text conține o înșiruire de imagini recrutate din feluritele bolgii ale realului aflat sub presiunea categoriilor negative ale spiritului. Poetul scrie cu o mască de protestatar sceptic pe față, ignorând atât distanța dintre ficțiune și realitate, cât și diferența specifică dintre melancolie și sarcasm: ,,fugi.fugi/ nu privi înapoi nu privi înainte/chipurile oamenilor nu mai sunt chipuri/doar fulgere/doar cuțite murdare/doar vântoase de plumb/o pastă cenușie într-un malaxor dat la maximum/ împreună cu peisajele pătate de cenușiu și mult negru/cu dureruile în culori/ în explozie/(...)/libertatea e gratuită/dar zace/sub lacăte și fată pui morți pe care îi mănâncă la șase seara/gândirea e pusă la zid dar asta nu interesează pe nimeni/e interzisă respirația liberă/iubirea e murdară nu mai are dinți/îngerii/vai vai/aruncă în aureola ei cu scrisorele de amor tăvălite/în sosul picant al jurămintelor" (*pod distrus (refacere*). Revărsarea imaginilor sau, adesea, îngrămădirea browniană a lor într-un pletoric discurs convulsionat, dramatic și al cărui ton este unul polemic, justițiar, oferă spectacolul unei revolte în permanentă stare de productivitate. Negația asortată cu substanțiale observații și precizări acide, caustice, evidențiază o atitudine malițioasă și totodată nonconformistă, în cadrul unei poezii în care strigătul de revoltă nu exclude ironia neagră și nici autoironia tragică, ambele atitudini fiind valorificate din perspectiva vocației de poet damnat. Lexicul strident (smulge, străpunge, compostează, înșfacă, mușcă, ghilotina, cuțitul, briceagul, masa de disecție, foarfeci, acizi, cârlige, borhot, păduchi, tortură, ferăstrău, căpcânul, sânge, noroi, gheară, masturbare, vomă, creieri prăjiți, scârbă, sârmă ghimpată...) și violența imaginilor amintind de imaginarul din *Poetul la New-York*, de Federico Garcia Lorca, se circumscriu unui program personal de factură *antilirică* : ,,dacă la capătul străzii chiar lângă neonul plesnit/o mână te înșfacă de ceafă și te-aruncă în malaxorul/zilei de ieri/(..)/ lângă benzinăria albastră/ îți compostează trecutul alt vameș-căpcân/ îți taie mărunt-mărunt nervii ți-i dă/ prin sare și piper și ecstasy/ și salivează de satisfacție rece,, (*vămile – vameșii*); ,,și în câmpul de fier de la marginea orașului/sub un soare de fier/să tai gâtul păsării care mi-a stat pe umăr toată noaptea/și mi-a spart tâmpla cu clonțul ei/și/s-a hrănit cu frigul din capul meu cu/mările înghețate din visele mele/cu grădinile de gheață din vârful acului uitat în venă//poate a fost/ pasărea rok/pasărea destinului îmbrăcată în fier/pasărea care nu lasă nicicând umbră pe pământ/al cărei cântec/îți ia mințile.. *(după-amiază cu smog I*). În lumea pe care o arată poeziile antilirice ale lui Ion Tudor Iovian, trupul frumuseții a fost prins de cianoză: ,,dar am văzut în apa sticloasă a râului/trupul prins de cianoză al Frumuseții – ea avea/pe brațe soare/și încă respira și ochii îi erau deschiși dar nu de spaimă nu de urât//și renunț la plăcerea vicioasă de a conversa cu sitarul singuratic/din parc/de a mai bea paharul de lapte la ușa paradisului/de a mai ucide cu sânge rece/iluziile copiilor" (*mărturie*). Înrăită, frumusețea este aidoma unei destructive flăcări de acetilenă (,,flacăra de acetilenă a unei frumuseți înrăite") sau, aflată pe moarte, devine răzbunătoare: ,,frumusețea ce nu vrea să moară/până nu te devoră cu totul".

Afirmația lui Valéry Larbaud ,,Ah, je suis amoureux du mal" i se potrivește și lui Ion Tudor Iovian, dată fiind atracția sa (literară) față de aspectele a căror marcă sunt urâtul și coșmarescul ce susțin viziunile construite pe o simbolică a răului: ,,dar dacă tu ai să treci strada cu păpușa fricii în spate/împuns/da da/ cu degetul arătător de căpcânul din răspântie/în/ziduri inexistente/ către gurile de canal/în/ viforul bezmetic al zilelor fără istorie fără adevăr/ cu iarna trădărilor pe urme/cu omuleții coborâți dintr-un vis rău ațințându-ți calea/când bolborosești în sughițuri/un cântecel/de înstrăinare și pierzanie/ a da de tine" (*brici toamna târziu pe obraz)*. În poemul *non era momento baby da gridare,*urâtul este un personaj a cărui prezență destabilizează, precum demonul din poezia *Nod 28* a lui Nichita Stănescu, ordinea firească: ,,apoi urâtul/răscolește prin sertare/face prostii sub plapumă își depune ouăle în cărți/își scrijelează cu unghia în ceașca de cafea/cele o mie și unul de chipuri//îmi răstălmăcește istoriile după-amiezilor goale//te rog//ajută-mă//și dintr-o dată mâncarea prinde gustul fierii capul cade greu/sub ghilotina tristeții/în coșul pieptului/o gheară smulge carnea fibră cu fibră/frigul/ îmi taie vinele de la gleznă cu un briceag//non era momento baby da gridare/ și dintr-o dată cerul se golește de păsări/și catranul/maculează stelele îngerii".

Coșmarul (,,în foaia de hârtie/s-a căscat un ochi pe care nu viața îl animă) *înstrăinarea* (,,oameni trași la xerox pe hârtie de ambalaj"; ,,oameni de paie/oameni de cârpă/năclăiți de bale și clei și spermă stearpă,,), propria ipostaziere în *negru* (,,eu sunt versiunea modernă a lui orfeu cel negru/mâncat de singurătate/și/de păduchi/ambetat de cola-cola de/cocaină cu asparagus/de datorii și spaime/și cuvinte trase pe roată/cuvinte cu aripile zdrobite os cu os"; ,,iovian pisează mărunt/ creierii secolului și oscioarele gracile ale/micii vicioase poezia"; ,,delectați-vă cu zvârcolirea ei artistică/cât timp/eu îmi pregătesc bisturiul cu care îi voi scoate borhotul/metafizic/din cap/poeziei/pentru un nou început de lume" - în *prin împușcare de sine însuși* , antologia **Îți voi injecta poezie în sânge**, 2011) sau *ura* în împletire cu eretica *certare* a lui Dumnezeu vinovat de situația în care se află lumea, sunt câteva dintre formele de manifestare a răului (care,, e ca materia nu poate fi distrus/își schimbă doar forma,,): ,,nu mai ai putere asupra mea -/ți-a rămas/doar ura/să te sculpteze după chipul și asemănarea ei/să te țină în viață//ura-/ultimul tău capitol înainte ca tu însuți/să te livrezi morții - /drog pentru zilele fără adevăr fără dragoste/ - poveste încâlcită/orbule întunecatule//și te prefaci că istoria s-a sfârșit și judecătorii/ dorm/în jilțuri - /saci de cartofi în putrefacție peste care nicicând/nu va pluti/suflul Tău Doamne îndureratule -/dar istoria chiar s-a sfârșit/și salvare/nu mai există (*eu scriu ca să generez existență*). Necontenitele surprize extraordinare în planul imaginarului umbresc și - o fac chiar inobservabilă - impresia de repetiție, generată de utilizarea aceluiași tip de scriitură de la un poem la altul. ". În spirit polemic, poetul detestă, între altele, smiorcăiala și melancolia (seculare) în poezie (,,cârligele de tortură ale melancoliei/ în care a atârnat de două secole poezia") și totodată ,,batjocorirea" ei, în ultimele vremuri, de cei care au înveșmântat-o ,,ca pe o țoapă bună de tăvălit prin boscheți". Poetul contestatar este chinuit, în latura intimă a vieții sale, de ,,bulboanele noroioase ale visului", de masa de disecție din somnul cel mai adânc (,,în somnul cel mai adânc/năvălește/jetul de sânge sălbatic al realității/și te doboară/pe masa de disecție") și de viziuni macabre: secolul XX este servit de ,,domnul baudelaire" cu ,,creieri prăjiți de copii"... Însuși actul de salvare a lumii prin poezie este unul brutal, în cadrul căruia afirmația și negația coincid: ,,ia faceți voi mumos-mumos/ca Iovian-împăratul să vă injecteze în jugulară de-a dreptul/ licoarea poeziei".

Ion Todor Iovian este – spre a-l cita – un adevărat ,,împărat" al poeziei noastre de astăzi. Ignorarea valorii poeziei sale nu este decât o ciudățenie conjucturală.

eseu

Dumitru Augustin Doman

O poezie a angoasei existențiale

Spectacolul literaturii

O surpriză agreabilă este poetul Viorel Birtu-Pîrăianu, descoperit în vremea din urmă, cu volumul *Pe țărmul tăcerii* (Editura SINGUR, 2016). Într-o literatură în care în ultima vreme predomină ludicul, ironia, luatul în ușor, de!, ca la Porțile Orientului, Viorel Birtu-Pîrăianu redescoperă temele grave ale poeziei, temele și tonul la fel de grav. Cartea se deschide cu un autoportret interior, ca să zic așa, sau mai curând cu căutarea neliniștită a identității: „nu știu cine sunt/pășesc cu durerea/până la capăt/fără a ști de ce/am rătăcit calea/nu am găsit adevărul/am obosit/sunt unul dintre cei uitați/*spăl păcatele gândurilor/ce zac în suflet*" (s. m. DAD). Discursul liric este unitar tematic, pe linia unui expresionism edulcorat sau a unui existențialism monocord: „un haos plânge în mine/nu stau/nu aștept aici nimic/mă sprijin de gânduri nespuse..." Predomină angoasa, singurătatea, neliniștea permanentă, acestea sunt elementele care se strâng sub polul magnetului ca pilitura de fier. Lumea acestei poezii e închisă, întunecată, atmosfera e de multe ori decadentă, bacoviană: „o lacrimă/un ultim suspin/orașul e mort/doar un parfum veșted/de ce ai venit să dormi..."

Poetul filosofează, dar o face cu limpezime, duce poemele spre simplitate, e apoftegmatic, dar nu prețios: „visez deși sunt treaz/mă învelesc/cu valurile vieții/e noapte sau e zi/sunt sau nu sunt/decât un strop pierdut/în marea asta/mare-mare". El devine mai luminos, mai senin, doar din când în când, atunci când vorbește de iubire, când „pe buze strigă bucuria/primului sărut". Dar, în general, pare a avea deviză sentința lui Cioran: „Mă strădui în zadar, nu pot uita scepticismul". Viziunea acestei poezii este una bogată în simțăminte ale stării de angoasă, de apăsare sufletească, de suferință, fiecare poem reluând mereu nuanțat aceleași și aceleași triste și sumbre trăiri: „adorm sub lumina/tristă a gândului" sau „dramatică trecere în neființă" sau „...plâng/pe o pagină pustie" sau, căutând profunzimile suferinței: „mă dor oasele sufletului" sau „pășesc prin flăcările suferinței". Altfel zis, nimic din ce înseamnă tristețe și suferință nu-i e străin autorului.

Dar, nu doar combustia internă a poetului produce sentimente de rău existențial, ci însăși natura înconjurătoare și universul, în general, sunt proiectate ca bolnave, tulburi, suferinde: „pe cer nori/trec, se petrec/unii plâng". Poetul e trist, sau măcar melancolic, chiar și când e oarecum ludic, meditația lui rămânând una existențială, ca-n acest poem pe care-l reproduc integral:

„pe cer
bolți pustii
pe unde vii
de ce mai vii
pășesc printre deziluzii
fără să îmi fac iluzii
privesc într-o oglindă
spartă de ani
tăcerea ta
căutând-o
în centru
desigur inutil
un element banal
de multe ori fatal
azi doar te caut fără rost
fără a ști
dacă a fost
și ce a fost".

Poemul reprezentativ pentru Viorel Birtu-Pîrăianu, pentru viziunea lui subiectivă din întreg volumul, e cel care încheie cartea ca un arc peste texte, un alt „autoportret" liric, ca și primul:

„pierdut în tăceri
de ieri...de nicăieri
mângâiat de dureri
eu azi
nimic nu cer
nimic nu sper
cu cât înaintez
în viață
devin mai ușor
mai pur
pășesc încet-încet
către cer".

Am citat integral cele două poeme pentru a se observa tăietura suplă a versului, despodobit de metaforă, de figuri de stil, în general, până la sentință, până aproape de gradul zero al simplității discursului liric. Impreionant este faptul că deși cântă pe o singură coardă, poetul nu devine plicticos, reușește să găsească noi și noi nuanțe ale aceluiași sentiment apăsător de angoasă sufletească.

O monografie lirică și nostalgică

Ileana Roman este poetă șaizecistă, afirmată în grup cu Constanța Buzea, Gheorghe Pituț, Adrian Păunescu, Ilie Constantin etc. A fost apropiată prietenă cu Nichita Stănescu. A debutat în celebra colecție *Luceafărul* cu un titlu superb: *Nașterea zeiței*. Trăiește de-o viață la Turnu Severin unde scrie, dar unde este și un neobosit activist cultural, în sensul cel mai nobil al cuvântului: lansează generații de poeți prin cenaclurile pe care le păstorește, organizează festivaluri literare și târguri de carte, îndrumă autoritățile locale spre ieșirea din provincialism. Iar ca poetă este într-o continuă căutare, evitând vădit manierismul, scrisul industrios, publicând volume destul de rar și fiecare în parte respirând un aer proaspăt.

O asemenea apariție editorială mai puțin aparte în lirica Ileanei Roman este volumul recent *Gură la deal* (Editura *Ștef*, Drobeta Turnu Severin). Aș zice că e vorba de un fel de monografie lirică și nostalgică a satului copilăriei poetei, un pitoresc sat din Mehedinți, satul care „se vede din cer/în chip de corabie,/un pic mai lungă decât a lui Noe". În general, poetă lirică prin excelență, de data aceasta Ileana Roman aduce în poeme (și) fapte și întâmplări, epic și dramatic, așadar, dar și personaje pitorești de acum șase-șapte decenii, cu graiul lor local, cu ciudățeniile lor, ancorate adânc într-un univers ce părea imuabil, dar care, în realitate, începea a se schimba dramatic sub ochii lor.

Cu ajutorul metonimiei, meșteșugit folosită, poeta creează cu o nostalgie bine disimulată poeme nu doar inspirate, dar și rotunjind, cu prodigioasă imaginație, vreo bijuterie pentru o copilă, ca acest *Ineluș-învârtecuș*: „Ies în tindă să văd luna/ca să mă vadă și ea./Mă vede și-mi ridică poalele cămășii/de noapte peste sat/până la culme la tufari/*unde cerul stă în genunchi și nici nu se roagă*(s.m. DAD)./Încet, încet mă subțiez, mă alungesc/până sunt toată o mână/până ce mâna apucă luna/până ce nu știu ce să fac cu ea./Cum stă ineluș-învârtecuș/luna pe degetul meu al mic,/văd infinitul mic mai mic/decât ineluș-învârtecuș/de pe degetul meu al mic". Dar, satul n-ar fi sat nostalgic dacă i-ar lipsi scenele de dialog cotidian mai ales în faptul dimineții, cu taifasul nostalgic și deopotrivă plin de umor, mai voit, mai involuntar, redat de poetă autentic, fără note false. Iată *Surorile Kessler*: „- Scoal la deal,/că se sui soarele-n culme la tufari./Mă scol și o aud vorbind prin curte cu găinile:/Fire-ți arsâte de sparte, iar vreți boabe,/lăsai poarta deschisă degeaba,/huo, Mindilico,/nu mai mânca mâncarea puilor!/Auzi, zice către mine văzându-mă în tindă,/mai ții minte de puicile alea două albe,/înalte și frumoase, cele mai frumoase din sat,/ca niște prințese erau,/de le zicea tată-tău nu știu cum.../-Surorile Kessler./- Așa, alea de cântau frumos la televizor/și erau gemene și albe ca spuma./Când le-a tăiat Gicu, că se făcuseră găini,/tată-tu n-a vrut nici să guste din ciorbă./L-am văzut plângând pe ascuns./- Să nu mai zici că era om rău./-Păi, era bun numai cu alea, cu curviștinile". De remarcat confuzia voită, de efect, dintre găini și surorile Kessler. Și încă un portret savuros, al lui Nelică: „-Mai bine a dus-o unchi-tu Nelică/din sticlă în sticlă/și din muiere în muiere./Altă avere nu avea./A murit la 60 de ani,/era de-o seamă cu nucu ăsta,/ar fi împlinit acu 70./- Păi nucu n-are nici 30/l-ai pus o dată cu fântâna./- Eu nu zisăi de nuc,/poate de podul de ciment".

Găsim reconstituit satul și din asemenea tablouri mișcate, ca să zic așa, dar și din peisajele cu „gură la deal" din titlul volumului. Gura la deal este momentul dinainte de amurg, de la chindie, fiind locul dintre soarele coborând și deal. Volumul *Gură la deal* nu seamănă cu niciunul din volumele anterioare ale Ilenei Roman și sunt convins că nici următorul nu va semăna cu acesta. Foarte atentă cu ținuta grafică a cărților sale, și aceasta este impecabilă, cu coperta și grafica în policromie aparținând lui Valentin Vasilescu.

Alte cărți de poezie

Sexul frumos. Poezie de dragoste – antologie de Marian Oprea (Brumar, 2015)

Marian Oprea este poet timișorean ludic, nonconformist, teribilist. Aici este autorul unei antologii de poezie erotică, de dragoste în general, gen atât de drag lui însuși. Ioana Cistelecan găsește că avem de-a face cu o „antologie extrem de generoasă cu prinderea între coperțile ei a atâția poeți și a atâtor poeme, dar cu toate acestea netranspirând nicio clipă vreun iz de sentință definitivă, limitativă, căci alți autori și-ar fi găsit și ei locul aici fără doar și poate". Este foarte adevărat, după cum adevărat este că – parcurgând în toate felurile sumarul – e imposibil să afli în ce ordine și după ce criterii (în afară, desigur, de cel tematic) este alcătuită antologia. Sunt poeți din toate generațiile, unii faimoși, alții mai puțin cunoscuți: de la Vasko Popa la Diana Manole și Ioan Palici, de la Virgil Mazilescu și Nora Iuga, la Zorica Lațcu-Teodosia, de la Emil Brumaru și Anghel Dumbrăveanu la Ioan Pop Bica, de la Gabriel Chifu și Mircea Bârsilă la Nicoleta Papp și tot așa. Unii cu un singur poem, alții cu mai multe. Ceea ce înseamnă că-i rămâne cititorului să-i pună în ordine alfabetică, să zicem, să le insereze o notă bio-bibliografică de zece rânduri fiecăruia, eventual o poză și să înceapă fiecare autor pe pagină nouă, puțin mai aerisit... Altfel, cartea e frumoasă și utilă, cu texte în mare majoritate chiar antologice, doar spațiul împiedicându-ne să dăm citate.

Teofil Răchițeanu – *Somn de voevod* (*Scriptor*, 2015), cu o postfață de Mircea Popa

Teofil Răchițeanu este un caz, ca să zic așa. Trăiește în Munții Apuseni de unde mărturisește că n-a coborât în ultimii 40 de ani. Cartea aceasta a avut și ea destinul ei amar. A fost scrisă în anii 1970-1972, pe când tânărul poet – licențiat în filologie – era șomer la Cluj. A predat-o la o editură, dar n-a putut să apară în forma aceasta, fiind sfătuit de redactor s-o segmenteze în mai multe plachete, ceea ce a și făcut, publicând-o în patru volume în ani diferiți. Abia acum cartea apare în forma ei inițială. Senzația cititorului este de unitate tematică, dar și axiologică, a volumului. Mircea Popa vorbește în postfață de „mitul voevodal la Teofil Răchițeanu", postfața fiind un adevărat studiu pe tema dată. Poezia aceasta, dincolo de analiza pertinentă pe ansamblu a postfațatorului, este una armonică, îndelung cizelată, dar și de substanță, găsind multe poeme pe motivul cornului, ca acesta: „Sună Codrii cei de-Argint,/Sună, sună-n vânt, ușor -/Tânăr prinț prin ei își sună,/Tânguios, ultimu-i dor...//Le răspund, sunând și ei,/Bătrâni Codrii cei de-Aramă./Stau, deodată,-n loc și-ascult:/Cornul Lui vrăjit mă cheamă.../Fața Lunii, de argint,/Peste munți, duios, se-nclină -/E, înaltă, fruntea Lui/Ce, pe-aici, nopți în lumină..."

cronici

Marian Ilea

MĂRTURII LITERARE – MARIA MARGARETA LABIŞ, SORA POETULUI NICOLAE LABIŞ, DESPRE FRATELE EI (II):

„El i-a povestit şi lui Mugur, iar în noaptea morţii mi-a spus că a fost tras şi împins. «Am fost tras de palton şi împins»: au fost aproape ultimele cuvinte”.

- Şi s-a întâmplat cu căprioara. Când s-au întors, seara, mi-aduc aminte că m-a sculat din pat. Eram bolnavă, cu febră mare, şi a zis: “Vino să-ţi arăt ceva”. Şi iarăşi desculţă, în cămăşuţa de noapte, m-am dus în bucătăria de vară şi mi-a descoperit vânatul. Căprioara avea ochii deschişi. “E vie”, am strigat eu, iar el i-a închis ochii. De fapt nu era căprioară, era căprior, totul este metaforă. Pentru că şi în poezie spune “trist străjuiţi de coarne”, nici o ciută nu are coarne, dar e metafora respectivă.

interviu

(urmare din nr. 2/februarie 2017)

Marian Ilea: Perioada de refugiu a fost cumplită?

Maria Magdalena Labiş.: Am rămas la refugiu, când ne pregăteam să ne întoarcem, dar zilele onomastice şi cele de naştere îşi urmau cursul. De Sfânta Maria, fratele meu îmi întinde darul. “Închide ochii, deschide palmele, prinde”. Şi când deschid învelişul de brusture, o păpuşă dintr-un băţ de tei, de salcie, dintr-un lemn moale. Fac paranteză, la noi, în zona noastră, copiii, flăcăii îşi cioepleau singuri jucăriile şi mai târziu trişca din care fluierau, iar mai apoi ciobanii, fluierele, singuri şi le confecţionau. Dar si diferitele obiecte casnice, măsuţe, scaunele, etajere. Şi când m-am uitat, păpuşa făcută de el pe o măciulie de lemn era ridată, ridată, ridată şi pe faţă şi pe frunte, cu ochii aproape închişi, i se vedeau genele tot sculptate şi îi zic: “De ce mi-ai făcut o păpuşă aşa de bătrână?”. Eu văzusem o Bela care mişca ochii şi am cerut-o mamei, dar mama a zis că n-are bani. El a zis: “Lasă, sora mea, că îţi fac eu o păpuşă”. Şi i-am zis: “Eu am vrut o Bela, cum de mi-ai făcut-o în halul ăsta?”. Şi zice: “Lasă, sora mea, tu eşti mică, tu nu ştii nimic, tu nu înţelegi. Păpuşa asta nu e bătrână, e tristă. Îi e dor de acasă”. Şi pe desenele pe care el le făcea oscilau fie imagini sumbre, întunecate, maronii spre roşu închis, întunecate, cu războiul, fie casa noastră, cu căţelul nostru, cu cireşul.

M.I.: - Deja avea nostalgia refugiului. Plecase în refugiu, voia înapoi acasă...

M.M.L.: - Da, aşa este. Şi ne-am întors din refugiu, dar ne-am găsit casa fără ferestre. Oamenii ne ascunseseră o parte din mobilă, ne-au ajutat, ne-au dat... Foarte impresionant a fost ajutorul acela care ni l-au dat oamenii din sat. Unul o găină, o cloşcă, altul ouă, altul un miel.

M.I.: - Deci a trebuit să repuneţi cumva de la zero gospodaria?

M.M.L.: - Da. Şi a venit iarăşi Sfânta Maria, dar era secetă. Era deja seceta din ’46. Şi când mi-a zis iar “închide ochii deschide palmele”, o păpuşă aproape identică cu cealaltă, în lemn de tei, la fel de ridată, cu lacrimi încrustate pe obraz, la fel de nudă (pentru că nu aveai cum s-o îmbraci, putea s-o îmbrace cu frunze). Şi atunci eu am spus, ca să mă dau mare: “De ce mi-ai facut o păpuşă tot tristă, că acum ne-am întors acasă”. Iar el mi-a zis: “Tu eşti mică , tu nu înţelegi nimic. Păpuşa asta într-adevăr e tristă, dar nu pentru că îi e dor de acasă, ci pentru că îi e foame”. Şi îmi aduc aminte că în vara lui ’46, într-o după-amiază toridă, un vecin a venit disperat. Un copilaş cu care ne jucam, tot Vasile, tot ţigan ca şi Vasile din “Amintirile” lui Alecsandri, aşa a fost întâmplarea şi a venit şi a strigat Margareta, Nelu (că aşa-l alinta mama), veniţi a secat Suha. Şi la capătul satului, unde era bulboana în care noi, copiii, amenajată special de noi, de copiii de la şcoala, cu fratele meu, cu mine, ţinând de şase pe acolo, şi nu mai era în locul apei aceleia cu debit mare, Suha, era o mocirlă neagră din care mai sărea câte o codiţă de

peştişor şi o ceată de copii ca în filmele neorealiste italiene, suflecaţi şi în izmănuţe încercau să prindă câte o codiţă de peşte ca să aibă cu ce să-şi asigure cina. Am ajuns noi după ce am trecut drumul. Se mergea câteva sute de metri, n-am să uit, în grabă, că era eveniment, aproape apocaliptic. Şi acuma când vă povestesc simt până la glezne fierbinţeala colbului de pe drum. Că îmi intrau picioruşele până la glezne şi era fierbinte pământul. Şi a prins patru raci pe care mi i-a aruncat în poale, i-am adus cu mândrie. M-au înţepat, m-au rănit, dar eu i-am dus acasă cu străşnicie. Mama i-a fiert. N-am avut nici pâine, nici mămăligă. I-am mâncat, iar eu m-am îmbolnăvit. Ce-oi fi mâncat din ei, nu ştiu. Şi atunci tata a decis să meargă la braconaj, că n-avea permis.

M.I.: - Să vâneze căprioara...

M.M.L.: - Şi s-a întâmplat cu căprioara. Când s-au întors, seara, mi-aduc aminte că m-a sculat din pat. Eram bolnavă, cu febră mare, şi a zis: “Vino să-ţi arăt ceva”. Şi iarăşi desculţă, în cămăşuţa de noapte, m-am dus în bucătăria de vară şi mi-a descoperit vânatul. Căprioara avea ochii deschişi. “E vie”, am strigat eu, iar el i-a închis ochii. De fapt nu era căprioară, era căprior, totul este metaforă. Pentru că şi în poezie spune “trist străjuiţi de coarne”, nici o ciută nu are coarne, dar e metafora respectivă.

M.I.: - Dacă vă gândiţi aşa, la Nicolae Labiş copil, cum era? Vă uitaţi un pic în spate. Era un copil vesel sau era un soi de mic înţelept acolo? Că se zice, câteodată, mai apar copii care par mai înţelepţi decât oamenii mari. Cum vă apare Labiş acum?

M.M.L.: - Oscila. Era între şi între. El are şi o fotografie în care singur se arăta cu degetul de dedublare, dar acolo în fotografia târzie de la Şcoala de literatură era dedublarea între greşeală şi între păcat şi comportament... La Şcoala de literatură, dar încă din liceu era foarte serios. De la 11 ani (el a plecat la 11 ani după ce a făcut şcoala sub supravegherea mamei), aproape ca şi Creangă, într-o haraba, nu era un bărbat, Moş Lucaci, era o femeie, care s-a închinat în cele patru zări şi a spus: doamnă, nu fiţi îngrijorată de drumul acesta, că o să ajungă un om mare. N-am să uit, că eram lângă ea.

M.I.: - Ce ziceau sătenii? Pentru că şi asta e interesant. Sunt copilaşi la care ţăranii spun “uită-te la ăsta, ăsta va fi om mare”.

M.M.L.: - Pentru ei era un actor. La 11 ani, după ce a venit în prima vacanţă de la Fălticeni, a regizat Shakespeare. Femeia îndărătnică, cu elevii şi studenţii din sat.

M.I.: - Care veniseră în vacanţă.

M.M.L.: - Care veniseră în vacanţă şi nu a fost ideea lor. A fost ideea fratelui meu.

M.I.: - Unde a dat spectacolul?

M.M.L.: - În Poiana Mărului.

M.I.: - Pe cine a moştenit?

M.M.L.: - Pe amândoi părinţii. Mama se trage pe arbore genealogic din Creangă. Dar nu că se trage neapărat pe filieră de rudenie. Dacă ne gândim la ce a spus Călinescu, că a apărut Creangă acolo unde cuvântul e bătrân şi vorba încărcată de înţelesuri, vocabularul atât de bogat în expresiile acelea încărcate de înţelesuri despre care spunea Călinescu în zona respectivă. Mama e născută în Topoliţa, locul unde era teiul cu pricina. Şi chiar teiul acela a fost în curtea unei rude mai îndepărtate de-a mamei.

M.I.: - Teiul cu pupăza, nu?

M.M.L.: - Da, teiul cu pupăza. Şi revenind: a împrumutat inteligenţa de la mama (bunicul era de o inteligenţă sclipitoare, care a murit în primul război mondial), care a fost cea mai bună şi aşa a dat-o bunicul la şcoală. A spus: “Eu n-am putut să învăţ, dar pe fetele mele am să le port cu pălărie”. Adică o să le dea la şcoală. Şi din partea tatălui a moştenit spiritul meditativ, pasiunea pentru lectură şi pentru muzică, pentru că tata, deşi era învăţător, cânta şi la vioară. Înainte, în şcoala pedagogică se învăţa un instrument. Toţi trebuiau să cunoască un instrument. Dar, pentru că am vorbit de bunicul şi pentru că am vorbit de întâmplarea cu telegrama, şi de tata, fratele meu, sub imboldul timpului care cerea anumite teme cum ar fi lupta pentru pace, foarte curios, creează ceva care-i deosebit pentru acea vreme, între un mesaj de actualitate, “Blestemele”, preluate de la Arghezi, Eminescu şi din întreaga noastră literatură şi creează o poezie emoţionantă pentru vârsta aceea a lui de aproape 20 de ani. Poezia se numeşte “Blesteme”. Este o cale de la blestemele lui Arghezi, care suna în aşa-numita formulă a esteticii urâtului, cam aşa: O unghie pe săptămână/Să-ţi coacă la câte o mână,/Şi-n zilele de sărbătoare/Un deget şi de la picioare. Deci e o diferenţă.

M.I.: - Labiş, Şcoala de literatură. Haideţi să reluăm de aici...

M.M.L.: - Nu, pentru că vreau să vă spun întâi că a fost elev la Fălticeni, a avut norocul să-l aibă profesor pe Vasile Popa, care l-a proclamat poetul oficial al şcolii. Era iubit, era luat pe braţe de elevii mai mari. L-a orientat spre poezie. Şi i-a dat cărţi spre lectură şi aşa, fără prea multă îndrumare propriu zis critica de la profesori, el a reuşit să ia premiul I pe ţară în 1951 la primul concurs “Mihai Eminescu”. Şi ce a fost important: a fost selectat pentru că a fost o uimire pentru toţi. A fost toată teza în versuri.

M.I.: - Era post modern. Dacă în 1951 mai scria Nedelciu nişte proze în versuri.

M.M.L.: - Se trecea de la comentariu la versuri şi i-a uimit pe profesori. A fost selectat (deşi era în clasa a IX-a) să ţină cuvântul la sfârşit, la serbarea de înmânare a premiilor. Şi în “Scânteia tineretului”, care consemna acest eveniment, apare pe prima

pagină Labiş primind premiul. Asta a determinat membrii Uniunii Scriitorilor, filiala Iaşi, prin Ciopraga, să obţină aprobarea tatălui şi să plece la Iaşi. Acolo iarăşi a intrat în baia de lumină şi de cultură a Iaşiului, ei îl cunoşteau ca o minune locală, îl stimau. Acolo a debutat în presă, pentru prima oară, cu poezia "Fii dârz şi luptă, Nicolae!", publicată în Iaşiul Nou. După care a fost selectat la Şcoala de literatură. S-a dat un concurs, nu a fost selectat oricum. La Şcoala de literatură, la festivitatea de deschidere, a fost invitat şi Sadoveanu, care patrona spiritual, oarecum. Era considerat atunci "bunicul Sadoveanu", era preşedintele Comitetului Internaţional al Luptei pentru Pace, scrisese şi prozele acelea...

M.I.: - *Mitrea Cocor...*

M.M.L.: - Nu, *Mitrea Cocor* scrisese în '52. Scrisese "Lumina vine de la ra...", mă rog. Ce scrisese.

M.I.: - Între timp avea şi el diverse funcţii pe acolo, era la Marea Adunare Naţională...

M.M.L.: - Da, dar el avea în spate literatura aceea... avea *Baltagul*, avea *Fraţii Jderi*...

M.I.: - Să-i facem şi lui Sadoveanu un pic de dreptate, dacă tot discutam acum. Eu am vorbit de cel care era contabil al Uniunii Scriitorilor în anii '50.

M.I.: - Traian Iancu?

M.M.L.: - Da, Traian Iancu. Sadoveanu primise, la un moment dat, marele premiu al URSS-ului. Erau 100.000 de lei, ceea ce era enorm în anii '50.

M.I.: - Şi Sadoveanu era şi cam zgârcit.

M.M.L.: - Zgârcit e puţin spus. Şi el i-a dus la Mănăstirea Neamţului, a dus premiul, omul a numărat banii, o cafea, la revedere. Ca să aflăm după aceea de la Ionel Teodoreanu, fraţii Teodoreanu, că începând din anii '47, '48 Sadoveanu le dădea salarii. Pentru că ei căzuseră în dizgraţia Partidului Comunist, iar Sadoveanu le-a spus: "Ei, acuma-s eu aici. De aici încolo vă ajut eu". Şi, lună de lună, Sadoveanu le dădea salarii acestor oameni cu care a fost şi prieten, dar în acelaşi timp toţi erau scriitori. Nu e numai ceea ce se vede, asta am vrut să punctez.

M.I.: - Era zgârcit în relaţia cu presa.

M.M.L.: - Aia era altceva. Cerea o anumită sumă doar pentru o semnătură.

M.I.: - Bun, un pic de dreptate i-am făcut şi lui Sadoveanu.

M.M.L.: - Merita mai mult drept. Deci, fiind oarecum patron spiritual al acestei Şcoli de literatură, eu acest lucru n-am de unde să-l ştiu şi nu improvizez sau îmi imaginez, ci mi-a relatat Lucian Raicu, criticul, care a fost prieten şi care a avut un comportament deosebit pentru fratele meu. L-a găzduit într-o perioadă...

M.I.: - Un mare critic, un mare scriitor, din păcate, pe care noi l-am pierdut la Paris pe nedrept.

M.M.L.: - O mare valoare. S-a temut, a bănuit evenimentele, s-a temut şi a plecat la Paris şi a murit acolo departe. Păcat, păcat, un mare critic, a scris cea mai importantă monografie, deşi nu spun că era fricos, dar era prudent şi a scris cu mare prudenţă monografia despre fratele meu, dar a surprins în frază, în proces, în tot, ceea ce era esenţial în creaţia lui.

M.I.: - Apropo, la Lucian Raicu, prozatorul face front comun cu criticul şi atunci textele pe care el le scrie sunt atât de uşor de citit şi cu atâta drag le citeşti, de parcă ar fi proze, dar de fapt sunt judecăţi de valoare de mare forţă critică.

M.M.L.: - Avea o claritate, o claritate a frazei extraordinară... Sadoveanu, înainte de festivitate, vreau să vă spun, a întrebat întâi (am aflat tot de la cei de la Uniunea Scriitorilor), a întrebat în birou la directorul şcolii dacă Labiş este în sală. "Vreau să-l cunosc pe Labiş". "Păi să vedeţi, că ne grăbim", au răspuns, s-au eschivat şi l-au canalizat spre începerea festivităţii. Dar Sadoveanu n-a uitat şi de la prezidiu, când se pregăteau să se ducă la microfon, gata să se ducă să deschidă directorul Şcolii de literatură, Sadoveanu întreabă: "Labiş, eşti aici?". Şi s-a ridicat prichindelul din spate. Atunci a zis: "Putem începe". Asta a relatat şi în monografie şi în Amintiri şi mi-a spus-o personal Lucian Raicu, care a fost coleg de grupă, pentru că el era la Critică literară, iar fratele meu era la Poezie, cu Tomozei cu Ion Gheorghe şi alţii, care nu s-au impus în poezia noastră. La Şcoala de literatură a fost o perioadă şi prosperă, pentru că el colabora la revistele timpului, dar şi tristă pentru el, tristă pentru destinul lui, pentru faptul că a început să fie urmărit îndeaproape, pentru faptul că el, la îndemnul lui Gheorghe Mărgarit, asistentul lui Călinescu, un om de o mare cultură, l-a cunoscut pe anticarul Sterescu, de la care (banii pe care-i primea pe poezii îi dădea pe cărţi) lua cărţi. El a dat o sumă foarte mare pe primul volum, volumul princeps "Eminescu", erau puţine atunci, dar s-a aflat că în acel volum era şi "Doina" şi "Doina" era scoasă, pentru versurile "De la Nistru pân' la Tisa...".

M.I.: - "...Tot românul plânsu-mi-s-a"

M.M.L.: - Dacă erau numai versurile cu "plânsu-mi-s-a", poate mai era cum mai era. Dar erau graniţele de la Tisa, deci din Ungaria până în Rusia, în Uniunea Sovietică. Şi atunci i-au înscenat un viol cu viitoarea soţie a lui Nichita Stănescu, cu Doina Ciurea, despre care Ion Gheorghe a spus mai târziu că a fost pusă de anumite organe, "agenturi", ca să folosim un termen mai glumeţ, pentru a-l compromite pe Labiş şi pentru a-l urmări, mai târziu, pe Nichita. A fost acuzat şi dat afară din UTM. Dacă cineva vrea să afle amănunte poate să citească "Hora morţii", o carte foarte interesantă şi bine scrisă de un coleg care n-a ajuns decât un modest ziarist şi un bibliotecar, pentru că era bolnav, suferind de plămâni, ungurul Imre Portik. Şi el relatează toată această înscenare şi se laudă, nu ştiu cât e de adevărat, că el s-a dus la UTM şi ar fi pomenit şi de Sadoveau, iar sub tutela lui Sadoveanu, lui Labiş i s-a redat carnetul UTM şi a fost reabilitat oarecum, pentru că nu mai avea dreptul să publice. Dar după terminarea Şcolii de literatură a colaborat la ziare. A fost stagiar redactor la *Contemporanul*, după aceea la *Gazeta literară*, organul de presă al Uniunii Scriitorilor, actuala *Românie literară*, revista la care nu i s-a găsit loc la secţia Poezie, unde era Camil Baltazar, care nu l-a primit acolo, ci la Secţia de Critică literară. Toţi începătorii se duceau la el cu poezii, iar el scotea creionul şi le refăcea pe loc şi îi trimitea la etajul de sus, spre publicare. Au povestit mulţi dintre începători acest lucru. S-a înscris şi la Facultatea de Filologie şi când "pasărea cu clonţ de rubin" l-a strivit era student în anul III la Facultatea de Filologie. Se grăbiseră, pentru că începuse să fie urmărit, s-au grăbit săl-l exmatriculeze. Nu s-a ştiut, l-au exmatriculat în acte, pentru momentul când venea Securitatea să afle despre el (pentru că în '56 erau evenimentele din Ungaria, iar el, ca un posibil lider al studenţimii, ar fi putut să ia o anumită atitudine).

M.I.: - Putea fi un element, cum se spunea, periculos, pentru că vrei, nu vrei, el era născut luptător şi cu poezia...

M.M.L.: - Nu, dar ei aflau totul. Îi apăruse, vara, volumul "Primele iubiri" şi dăduse la aceeaşi editură al doilea volum "Lupta cu inerţia", unde sunt atitudini categoric înlăturate, unele poezii au fost şi sustrase şi distruse în cenzura timpului. Mai întâi el a plecat cu marele regizor (pe atunci tânăr) Lucian Pintilie în Deltă. În timp ce ei erau în Deltă (cum de au ajuns ei acolo nu ştiu, eu n-am ştiut că pleacă, deodată am aflat că au plecat, eram studentă în Bucureşti), s-a lansat zvonul că Labiş a murit înecat în Deltă. Am aflat de la o ziaristă de la *Viaţa Românească* (unde el a publicat poezia "Moartea căprioarei" în '54, deci cu doi ani înainte şi unde el avea un grup de redactori care îl iubeau şi îl stimau foarte mult). M-am dus la ea să-i cer o carte de literatură veche şi ea a spus "am uitat să ţi-o aduc". Şi "hai cu mine acasă". Şi a zis "hai mai stai, că părinţii mei..., eu mai sunt la redacţie, dar tu mai stai cu ei", ei erau basarabeni, moldoveni refugiaţi din Basarabia. Şi "stai cu părinţii mei că o să le facă plăcere". Ea aflase zvonul şi faţă de părinţii ei, după câteva zile mi-a spus. A zis, ca să mă pregătească: "Uite ce zvon a apărut, dar dacă o să afli (pentru că eu trebuia să mă duc la şcoală, a fost doar un weekend), să nu te temi, că apare el". Şi într-adevăr a apărut. Şi a fost ziua mea de majorat. Vreau să vă spun la Casa Scriitorilor, la o masă de două persoane rezervată de el, m-a invitat într-o după-amiază mai devreme (că ştiu că de la 6 la 8 aveam seminar cu Petru Creţia, era seminar de latină). Mi-a zis: "Închide ochii, deschide palma şi prinde". Şi ce credeţi că mi-a pus prima oară în palmă? Era un plic cu bani cu care trebuia să-mi platesc un palton a cărui stofă mi-a luat-o o ziaristă de la *Viaţa Românească* tot cu bani de la el. Şi după aceea zice: "Mai închide o dată ochii". Şi mi-a pus cele trei volume ale lui Perpessicius, Eminescu, transcriere. Mi-a dat indicaţiile respective, cum să le citesc şi să am grijă să citesc şi să pătrund în poezia lui Eminescu, să citesc şi partea de critică a lui Perpessicius. Impresionată. Iar doamna Candrea de la bufet ne-a adus o sticlă, pe care o păstra ea, cu un vin care era ca un caramel, ca un magiun, abia curgea din sticlă, vechi şi zice: "De ziua ta. Dar numai puţin, că e foarte tare şi dacă te duci la şcoală, să nu te ameţeşti". Şi am gustat din vinul acela extraordinar, a pus dopul din nou şi i l-a dat din nou doamnei, ca să-l păstreze până la ziua sa, de 2 decembrie. Eu am plecat la facultate, iar Petru Creţia, văzând ce am primit eu cadou, a zis: "Ce ai în mână?". Şi atunci ora de latină s-a transformat într-o incursiune, la vârsta pe care o aveam eu, de 18 ani, l-am cunoscut pe Petru Creţia în ipostaza lui de eminescolog, pentru că mult mai târziu s-a impus. Şi după aceea, în noaptea de 9 spre 10 decembrie a avut loc cumplitul accident. Înainte nimeni n-a scris şi probabil că nici nu vor să creadă ce am spus eu, dar acesta este adevărul în faţa lui Dumnezeu. Nimic n-am inventat, eu sunt un om credincios şi, mai ales, credincioasă memoriei fratelui meu. Şi n-au vrut să creadă că acea femeie, rusoaica, Maria Polevoi, l-a agăţat pe el la Casa Capşa cu mult înainte şi poate că a fost prima femeie din viaţa lui. Poate, nu ştiu, pentru că el mi-a arătat nişte semne pe gât. Mi-a făcut această mărturisire, deşi între noi lucrurile acestea de mare intimitate nu erau ... era o pudoare, mă rog. Cu această femeie s-a întâlnit şi în noaptea accidentului, după ce o cunoscuse, într-un grup total străin. După ce a plecat de la Uniunea Scriitorilor, a plecat la un restaurant în subsol, în Pasajul Victoria, acolo unde e Majestic acum. Şi a fost într-un grup total străin. A avut loc accidentul, a fost dus la Spitalul Coltea, neprimit, dus la Spitalul de Urgenţă, plimbat, târâit fără targă, i-a secţionat total măduva. El i-a povestit şi lui Mugur, iar în noaptea morţii mi-a spus că a fost tras şi împins. "Am fost tras de palton şi împins": au fost aproape ultimele cuvinte. A avut viziunea morţii cu întoarcerea la plaiurile natale... Mie mi-a rămas imaginea cuvintelor lui, pentru că eram singură cu el. Nimeni n-a mai venit în seara aceea. Pe tata îl luase asistenta să se odihnească puţin. După aceea a spus: "Viaţa este frumoasă, numai să ştii s-o trăieşti". Şi a intrat în comă şi a strigat timp de aproape o jumătate de oră "oxigen, oxigen!", pentru că a murit prin sufocare şi tuburile de oxigen nu-l mai puteau ajuta.

M.I.: - Vă mulţumim mult, Maria Margareta Labiş.

După ce a plecat de la Uniunea Scriitorilor, a plecat la un restaurant în subsol, în Pasajul Victoria, acolo unde e Majestic acum. Şi a fost într-un grup total străin. A avut loc accidentul, a fost dus la Spitalul Coltea, neprimit, dus la Spitalul de Urgenţă, plimbat, târâit fără targă, i-a secţionat total măduva. El i-a povestit şi lui Mugur, iar în noaptea morţii mi-a spus că a fost tras şi împins. "Am fost tras de palton şi împins": au fost aproape ultimele cuvinte. A avut viziunea morţii cu întoarcerea la plaiurile natale... Mie mi-a rămas imaginea cuvintelor lui, pentru că eram singură cu el. Nimeni n-a mai venit în seara aceea. Pe tata îl luase asistenta să se odihnească puţin. După aceea a spus: "Viaţa este frumoasă, numai să ştii s-o trăieşti". Şi a intrat în comă şi a strigat timp de aproape o jumătate de oră "oxigen, oxigen!", pentru că a murit prin sufocare şi tuburile de oxigen nu-l mai puteau ajuta.

DORINA STOICA

MIHAELA OANCEA

LILIANA POPA

primăvara poetelor

Dorina Stoica

Icoanele plâng

dintr-o icoană veche, lăcrimează tata.
din alta, mama cu mine în brațe
mai înainte de a mă naște.

Noiembrie

mi-a fost tată.
după spusele mamei
ochii săi căprui sunt acum la mine.
mi-am dorit să trag peste craniul acela
un chip și să picur o boabă de sânge.
vântul a stins lumânarea.
în fiecare an de ziua morților, tace!
și tace despre ceva ce doar mama știe.
plânsul mi s-a făcut ploaie rece de toamnă.

Dimineața

mă simt ca un tren întârziat, toate visele au început
să doară. îmbrăcată cu-un lan întreg de maci
duc găleata cu gunoi, ca pe-o geantă de firmă.
beau o cafea oribilă și ascult știrile:
"au murit câteva zeci de oameni în ultimele 24 ore,
din cauză că nu le-a zâmbit nimeni."

alerg spre serviciu ca un gândac prin bucătărie.
ca să ajung, schimb două tramvaie și două autobuze.
oamenii mă văd mică și cocoșată.
doar eu știu că de vină sunt aripile
strânse la spate cu elastic.
sună telefonul mobil. răspund.
moartea șoptește: "alo, ți-ai uitat acasă rujul de buze!"

Aritmii

hipertensivă inima, iapă nărăvașă
bate ca un clopot de mănăstire.
pe un peron de gară
aștept un tren inter-regio
să mă ducă spre al nouălea cer.
cocoțată în vârful arborelui genealogic
privesc viitorul printr-o gaură de covrig.

Alergăm prin țară

luciditatea se vinde pe sub mână.
moartea a făcut rost de bani pentru proteză dentară.
ridicolul nu mai cenzurează nimic.
în timp ce privim poza Iisusului cel blând răstignit,
ronțăim ultimele bucățele de lumină.
alergăm prin țară după un Dumnezeu devenit sfinte moaște
și căutăm îngeri pe listele electorale.

Un înger îmi atinge inima.

In fiecare seară mă spăl pe dinți
de toate clevetirile, învinuirile, nemulțumirile.
Dimineața Dumnezeu recreează lumea începând cu mine.
Un înger îmi atinge inima.
"Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu,
Miluiește-mă pe mine păcătoasa."

Punte

toate fântânile se revarsă
în oceanul milelor Sale.
pentru cuvintele abia împerecheate
căsătorie albă.
patruzeci de zile până la jertfa Mielului.

Mihaela Oancea

Till the day..

Noaptea l-a prins de guler,
răsturnându-l pe canapea;
cântă ca un smintit ,,till the day i die",
anesteziat, cu inima arsă,
prea străin de celălalt,
înoată bezmetic prin harababura
amintirilor lui de cronopiu,
râde de teoria geometriei euclidiene,
așa cum se amuză de vecinele de apartament
care, de îndată ce-l zăresc,
se înroșesc precum fucsia din glastră.

N-are timp
să pătrundă parabola starețului Zosima
despre vina fiecăruia,
pe care o tot purtăm pe umeri ori
pilda Grușenkăi despre ceapa
care te poate mântui
de flăcările iadului.

Nedigerabilă precum celuloza

Propulsat în hiper-realitate,
ți se înmânează un card
să poți accesa comod, din fotoliu,
viața propriului personaj.
Ți se spune că asta înseamnă progres,
că asemenea lui Cuvier, metaforic,
vei putea recompune întregul animal
pornind de la un banal os.
Accepți de bunăvoie
o realitate programată virtual,
însă nedigerabilă precum celuloza.
Treptat, mintea devine un celofan
obișnuit să guste
prin simpla apăsare a unei taste
barbara flecăreală,
senzațiile costumului teledildonic,
cazurile psihopaților canibali ori
furia ucigașă a mamelor
ce nu mai amintesc nimănui
de Medeea înșelată cu anonima Glauce.
La sfârșitul show-ului,
constați că viața s-a dus la fel de rapid
ca gustul gumei cu arome artificiale,
iar cardul cu nelipsitul cod de bare
se alătură, în coșul de gunoi, pet-urilor,
pungilor de pufuleți, rămășițelor de staniol
etc. etc. etc.

Ca un surfer pe placă

În salonul halatelor albe,
vrăbiile zgârie globii oculari, vâjâie dușmănoase
ca niște cuțite smintite eliberate de jongler;

Un halat se lipește de perete, ridică brațele
ca și cum ar aștepta pe Cel de Sus să-l scape,
să-l ducă încă o dată în lanul de maci.

Plutește aidoma surferului pe placă, urmează vertical
coloșii de calcar, experimentează cea mai febrilă
senzație de libertate..

Vrăbiile ciugulesc câteva firimituri de pâine
în timp ce scaunul infirmierei cu ciorapi albaștri
se mișcă înainte și înapoi.

Deconstrucție

A desfăcut petală cu petală
straturile fiecărui cuvânt al tău,
până când anumite molecule organice
au luat-o razna și, desfigurate,
l-au declarat pe autor
inexistent.

Liliana Popa

Ordinea sufletului

Astăzi mă situez în devans
Pe creasta prezentului în flăcări.
Voi răsări concludentă din văpaie.
Când se strică ordinea sufletului
Aduni lumina ce ți-a mai rămas
Și o păstrezi în suflet
Dar obligatoriu și în ochi.
Căci fiecare suflet are pașii lui,
Cu ritmuri personale
Dezamăgirea de azi e mai intensă
decât durerea de ieri,
Colț de umbră,
Pe care mintea îl refuză.
Gânduri în gri ?
În alb și negru ?
Pulbere cenușie ce
Biciuie pământul....
În mileniu III gândurile
Sunt tot în culori
Cu sau fără voia cuiva.
Vor să își facă loc
Într-o împărăție
Unde grădinile, casele,oamenii
au o singură culoare !
Mă îndrept spre apus,
Mereu spre lumină,
E nevoie de orizonturi limpezi
Să poți să respiri,
Să pot gândi cu sufletul,
Să pot să respir cu spiritul
Sub un petec de cer
Acum trebuie să ne grăbim
Toți trei.
Lumina
Își apleacă fruntea
Spre cealaltă parte a Pământului.

Neîmblânzit

Spiritul meu gonește în noapte
Ajunge la Troia, pe zid de cetate
Părtaș e la lupta lui Hector cu Ahile
Și numără coifuri pe stîncă, la Termopile.
Sufletul meu se plimbă desculț prin lume,
Alunecă-n hăuri, se îmbracă în genune,
Adoarme pe un nor așteptând dimineața
Când norii se nasc și tremură ceața ..
La Masala adoarme între aripi de vultur
Prea tîrziu să salveze și ultimul flutur
Și-ar vrea pe fruntea lor să așeze nimb
Pentru tot ce nu s-a oferit la schimb.
Dar poate totul e doar o poveste,
Și doar spiritul meu tot caută-n lume
De vină e vântul ce mă cheamă pe creste.
Vântul de seară mă strigă pe nume !

Așteptând absurdul

Liniștea adoarme pe luciul apei
Coboară din cer neștiută
Să nu tulbure sărutul
Oprit la poarta minții.
Stelele clipesc a uimire
Și surd e valul lunii.
Fluturii de seară
Dansează în culorile iubirii
Și numără florile de tei.
Mă cufund în noapte
Ca într-o ie de borangic.
Mă cufund în noapte,
Mă cufund în ochii tăi
Să ascult toate poveștile curcubeului,
Asteptând absurdul
De teama unui nou burlesc.

Întâlnire

Hai să ne întîlnim printre nori
Nu e nevoie de bagaj,
Ne vom înveli cu nori.
Nu trebuie să te mai uiți în jos
N-ai grijă, n-o să te împiedici.
Uite de când vorbim, norul meu și-a schimbat forma
Iar norul tău se odihnește pe fruntea unui munte.
Aici doar gândurile noastre își vorbesc.
Și nu se mai întorc pe pământ.
Întotdeauna mi-am dorit să număr stelele
O să încep acum.....

Adelina Fleva

coseste Doamne iarba de pe mine

azi ca şi ieri ocnaş mă simt încarcerat în lume
mai am de ispăşit pedeapsa încă
şi car în transparenta mea făptură
o suferinţă dulce ca un izvor zidit în stâncă.
şi pleava mi-e deasupra Sfinte Doamne
i-ajung pe undeva la subsuoară
mi-s pletele murdare de păcate
un schit sunt de sudalme şi ocară.
şi-aş vrea să mor! o candelă curată
să-mi lumineze ultima suflare
Tu iartă-mă de viaţă! pentru mine,
doar viermii mai au trainică valoare -
(aşteaptă viermii trufandale Doamne!
probabil le amiroase a pucioasă.
dar viaţa mea ruină încă vie,
palpită jalnic pe sub haina roasă).
coseşte Doamne iarba de pe mine!
mi-am luat sicriu şi l-am plătit în rate.
nu m-a costat prea mult! am dat pe acesta,
lunar (prin respirarea mea concavă)
întâiul adevăr şi întâia-mi libertate.

destrămate dogme

mă vrea sicriul, foamea dintre scânduri
se-aude scheunând în depărtare
şi-mi zgârie timpanele bolnave
de-atâtea împăcări cu şerpii şi de-atâta uitare.
căci singură-s cu demonii din mine
şi-am ruginit de-atâta nedreptate
şi-aş vrea să mă-nfrăţesc cu orhideele abstracte
să nu-mi mai simt noianul de păcate.
(dac-aş avea din nou piroane în palme
în loc de destrămate dogme
mi-ar râde ochii către Tine
n-aş sta cu uşile închise
de frica morţii care vine).
mi-e trupul lut arid dar fă să crească
un lan de grâu din el cu spice pline
de rugăciuni curate, apoi vino
şi scoate Doamne demonii din mine.

mi-e sufletul

mi-e sufletul de-acum, drumeţ pribeag,
privirea mi s-a încleiat pe-un ram,
iar corbii cu sutanele macabre
îmi croncăne prohodul pe la geam.
şi Doamne ce duhoare se desprinde
din trupul care zace în sicriu !
acum că sunt o mână de ţărână,
mi-e dor de învelişul Tău cel viu.
aş vrea să ţip buchete de proteste,
dar glas de valuri sparte mă îngână,
mi-e dor de-agapa ta pe trup şi plete,
dar peste ele viermii stau pe-o rână.

aş vrea să fug

sărută-mă din cap până-n picioare
cu buzele fierbinţi şi parfumate.
aş vrea să-ncepi cu sânii de se poate,
şi noaptea, căci mă tem nespus de soare.
mă-nvăluie timidităţi de floare,
şi simt fiori pe ceafă şi pe spate,
(nici n-aţi purces la drum buze curate,
iar eu simt o continua dogoare.)
şi soarbe-mi lin polenul de pe trupul
fierbinte precum soarele ceresc,
şi-aş vrea să fug dar nu să mă feresc,
iubitul meu ce vrei să-mi sfărâmi scutul.
mă las în voia ta ca o copilă
ce nu a fost atinsă pân-acuma,
şi zău că nu fac dragă pe nebuna,
tu amiroase-mă precum m-ai rupe din lumină

Irina Lucia Mihalca

Vorbeşte-mi, te rog, doar vorbeşte-mi

Poetul va vedea, astăzi şi mâine,
cu toţi ochii, prin toţi ochii.

Poetul va simţi, astăzi şi mâine,
cu toate inimile, prin toate inimile.

Poetul va râde şi plânge, astăzi şi mâine,
cu lacrimile noastre, prin lacrimile noastre.

Poetul va scrie, astăzi şi mâine,
cu toate mâinile, prin toate mâinile.

Poetul va trăi şi muri, astăzi şi mâine,
cu toate vieţile voastre, prin toate morţile voastre.

Vorbeşte-mi, te rog, doar vorbeşte-mi!

Vorbeşte-mi de mirajul noilor primăveri,
de prima sau ultima vară!

Vorbeşte-mi de-a ta nestinsă flacără
chiar dacă continui să râd şi să plâng prin ninsoare!

Vorbeşte-mi, te rog, doar vorbeşte-mi,
dar nu lasă cuvintele iernii să ne viscolească inimile!

Lacrima unei fete ajunsă într-un poem

Iată lacrima unei fete ajunsă într-un poem!
- Lacrima sau Fata? ai să mă-ntrebi.
- Ambele! am să îţi spun.

Trecutul, mereu iluzia clipei!
Memoria rămâne închisă acolo,
căci fiecare primăvară e unică,
şi dragostea cea mai nebună
şi mai durabilă
nu e decât un adevăr trecător.

Durere despletită! În urmă,
ruinele sunt năpădite de ierburi
şi paşii lor purtaţi de vânt.

Timpul nu trece,
se-nvârte doar pe loc,
iubirea nu e mereu iubire
şi ura nu e mereu ură,
amăgitor, destinul te trimite
spre porţi închise,
iar mai târziu,
după momentul zero,
spre frigul ce te va cuprinde.

Din tine şi din mine nicio urmă,
zâmbesc amar:
– Acesta-i timpul!

Nori, păsări şi pietre,
cuţite aruncate,
scântei ţâşnite,
stele unite într-un zbor,
un câmp de maci
şi verdele trifoiului,
(mult timp, zadarnic ai căutat-o)
cândva am stat acolo,
acum eşti liber,
purtat de timp,
prin timp,
nuntit, doar, cu un vis!

Angi Cristea

În linie continuă

Trebuie! îmi zise fratele-pământ.
Dacă am trăi după legile universului, caii
ar avea copite de fum, iar câinii ar muşca luna adânc de coapse.
Oamenii nu ar mai suferi de Alzheimer.Şi-ar ţine părinţii în poală până la sfârşit,
când ar învăţa să stingă lumina cu telecomanda.
Carul alegoric ne plimbă ca pe nişte învingători.
Am ajuns la poarta de lemn unde cocoşi sculptaţi ne scot ochii.
De aici înainte va mirosi a umed. Vor înflori irişi în galerii subterane.
Pentru cine, sufletul-arbore, va mai rodi? Pentru morţii-vii?

Şobolani de apă au ros stâlpii luminii.. Acum zidurile au guri şi picioare strâmbe.
Pare că se vor prăbuşi drepţii, morţii...nou-născuţii.Hai! zice iar, fratele-pământ,
să mergem pe linia continuă până la marginea lumii.
Aici nu vom bea decât din râuri secate, ne vom tăvăli în nisipuri jilave,
universul va bate ca o toacă ruginită dinspre moarte.

Ce este o ţară dacă nu un pom crescut între brazde? Ce este o mamă, dacă nu
argilă modelată în palme? Ce sunt boala, sărăcia, migraţia, analfabetismul,
dacă nu pământuri uscate între grinduri?
Respiră îmi zice ceasul de piatră. Mai aud clopotul cerului cum se tînguie peste
munţii de sare topiţi în crevase.

Stop-cadru

Ca intr-un stop-cadru, morţi voalate apar şi dispar.

În pupila dilatată, ochi magic,
iubirea se insinuează.
Aş muta toţi caii în linia întâi numai să pot

hrăni pe cel ce mărsăluieşte, omul acela diform,
aplecat spre sine ca scrisul unui stângaci.
Singurătatea mă găseşte în parc.
Aici Dumnezeu se dă pe skateboard...
Nu mai am libertatea să mă reproduc în cuvinte.
Zicerea mea vine din grota leului, unde sunetele
sunt cavernoase, zemoase...

Dacă n-aş vieţui în burţi uriaşe m-aş căţăra ca o liană
până pe autostrada unde dacă ţipi
vulturi pleşuvi îţi scuipă hoitul.

Sentimente de aer

peste mal de Dunăre câinii stau tolăniţi
în faţa crâşmei cu soarele după-amiezii în ceafă
s-a contaminat de verde lumea aceasta care tace silenţios
prin oraşe lumea pestriţă rupe afişe
lipite de stâlpi
cu morţi dispăruţi chipuri scorojite de soare

deasupra oraşului acesta cu femei trupeşe zboară berze
nici nu ai bănui că aici războiul a săpat tranşee în carne
nişte riduri aspre în obrajii luminoşi
ca nişte trandafiri de Kladovo

aerul se magnetizase devenise un fel de front
unde umbra mea se culca pe umbra ta /spin de apă/
ţi-am întins mâinile pline de polen
să bei miere de aer pe malul stâng al Dunării trandafiriu

ADELINA FLEVA

IRINA LUCIA MIHALCA

ANGI CRISTEA

primăvara poetelor

Adrian ALUI GHEORGHE

Când "vremea vremuieşte ..."

(fragmente din prefaţa la ediţia definitivă a memoriilor „Toată vremea îşi are vreme", semnate de Calinic Argeşeanul)

Î.P.S. Calinic şi Adrian Alui Gheorghe

Intrînd în povestea înşirată de Calinic Argeşeanul ai impresia că nu „povestaşul" spune povestea, ci că povestea îl imboldeşte, îl pune la lucru, litera ţipă, fraza lucrează şi prelucrează amănuntul biografic, starea se amplifică. Viaţa, multiplicată clipă cu clipă, e căutare şi nu vegetare, nu e contemplare vană. Iar la capăt e, firesc, răsplata: Revelaţia.

1. „Noi numim suflet chiar memoria însăşi"

Calinic Argeşeanul îşi adună viaţa sa într-o carte cu un titlu care te obligă la reflecţie: „Toată vremea îşi are vreme". Cartea are mai multe volume, evident, aşa cum fiecare viaţă este „o sumă" de vieţi. Transferată în text fiecare firimitură de viaţă devine spectacol; iar dacă povestitorul are şi har, atunci spectacolul vieţii din text este unul cuceritor. Ce e, în fond, povestea unei vieţi? În accepţia generală este traducerea metafizicii existenţei, multiplicarea sensurilor, provocarea subînţelesurilor, este capcana pe care povestitorul o întinde memoriei. Dar şi invers: este capcana pe care memoria i-o întinde celui care povesteşte. În acelaşi timp, a povesti viaţa, a comunica preaplinul unei vieţi, este o necesitate care transcende lumii fizice. Omul se naşte cu această necesitate. Chiar de la primele clipe, plânsul copilului ţine loc de vorbire. Plânsul este neputinţa cuvântului. Este neputinţa cuvântului care poate orice. Zice Iov : "Căci acuma dacă aş tăcea, aş muri" (Iov, 13, 19). Un cântec african exprimă memorabil această luare în posesie a lumii de către cuvânt: *„Te simţi rău dimineaţa, te simţi rău seara,/ Te doare capul, te dor măruntaiele,/ Obrajii ţi-i acoperă mucigaiul,/ Ochii ţi se înfundă în cap -/ Ea spuse : - Iată ce cred :/ Tu ai un cuvânt în pântec;/ dacă nu-l spui/ Mori şi laşi toate bogăţiile,/ Acesta e adevărul."* Spunerea cuvântului responsabilizează, dar nespunerea lui te pierde.

Ca orice memorialist, Calinic Argeşeanul îşi începe „aventura rememorării" cu cea mai liberă postură a existenţei, copilăria, mergând apoi spre zonele constrângerilor, singurul sens al fiecărei vieţi. Şi oricine poate demonstra că cea mai sigură „închisoare" pentru om este conştiinţa, propria conştiinţă. Iar în această „închisoare" intră cu de la sine voie, ca parte a unei lumi care a convenit că nu există altă cale. În această situaţie „povestea vieţii" este desferecarea conştiinţei zăvorâtoare, accesul spre înţelesurile care dau sens existenţei, descoperirea sufletului lăsat de izbelişte într-o lume excesiv materială. *„Noi numim suflet chiar memoria însăşi"*, spune Sfântul Augustin

Sensul în care se desfăşoară „rememorarea" pentru oricare memorialist este, de fiecare dată, dinspre prezent spre trecut. Şi din nou facem recurs la unul dintre cei mai importanţi „memorialişti" ai lumii creştine, Sfântul Augustin, care regăseşte "paradisul pierdut" şi materializarea "timpului pierdut" într-un "*înainte*" spre care aspiră: "*Voi trece deci şi peste această forţă a naturii mele, urcând pe trepte la Acela Care m-a făcut, şi ajung în câmpurile şi largile ţinuturi ale memoriei, unde se află comorile nenumăratelor imagini aduse de lucruri de acest fel, percepute de simţuri. Acolo este depus ceea ce cugetăm, fie mărind, fie micşorând, fie variind în orice mod acele lucruri cu care a venit în contact simţul şi orice i-a fost încredinţat şi depus, pe care nu l-a absorbit şi nu l-a îngropat uitarea. Cînd sunt eu acolo cer ca să fie adus la iveală ceea ce vreau şi păşesc imediat în faţă, unele sânt mai îndelung şi parcă sunt scoase din anumite străfunduri mai ascunse...*".

Rememorarea este, întodeauna, sub semnul lui "a *fost odată*" şi e, în acest caz, o invocare a unui nume al timpului, în forma consacrată de "trecut", în care se plămădesc toate celelalte forme pe care le autorizăm prin simpla noastră prezenţă. Niciun fapt din prezent nu ar avea logică fără existenţa acestui "*a fost odată*", teren al unei fertilităţi irepresibile pentru "*creşterea timpului*". Numind acest timp "*odată*", nu facem decât să ne întoarcem la el, în el; întoarcerea este însă una paradoxală: în vreme ce timpul nostru individual se dezvoltă în viitor, memoria noastră numeşte şi aduce pentru *a trăi*, în prezent, *un timp imemorial*. Această ocurenţă a momentelor temporale dovedeşte caracterul aleatoriu al *timpului vieţii*, faptul că suntem situaţi pe o orbită pe care punctele sunt interschimbabile.

Cheia în care am citit (şi se lasă citite!) memoriile lui Calinic Argeşeanul este, indiscutabil, *Eclesiastul*, una dintre cele mai frumoase şi mai profunde „cărţi" ale Vechiului Testament. Indiferent dacă eşti creştin, dacă eşti de altă religie, dacă eşti agnostic doar, textul *Eclesiastului* te încălzeşte, simplitatea spunerii îţi (îşi) demonstrează frumuseţea. Într-un anume sens, am putea ordona, de altfel, materia „istoriei" lui Calinic Argeşeanul după versetele de la primul capitol din „Eclesiast", povestea complexă a unei vieţi circumscrisă unei istorii „recente" care a supus şi martirizat un popor, care a încercat să deturneze sensul moral al unei civilizaţii: *„Toate îşi au vremea lor, şi fiecare lucru de sub ceruri îşi are ceasul lui.; naşterea îşi are vremea ei, şi moartea îşi are vremea ei; săditul îşi are vremea lui, şi smulgerea celor sădite îşi are vremea ei.; uciderea îşi are vremea ei, şi tămăduirea îşi are vremea ei ...".*

Numai că povestitorul, memorialistul Calinic Argeşeanul, ne aduce cu picioarele pe pămînt, în maniera paradoxală a lui Ion Creangă, spunându-ne că sugestia titlului este mult mai terestră, făcând apel la unul din multele „personaje" ale istoriei sale: "*Toată vremea-şi are vremea ei, zicea mătuşa Irina, baba mucalită, cu casa bătrână, acoperită cu stuf şi târnaţ înclinat să cadă. Acoperişul era îmbrobodit cu stirigie şi fumul ieşea alene din podul fără aerisire*". Cu ceva vreme în urmă şi Petre Ţuţea spunea, ca o concluzie a căutărilor sale de o viaţă, după ce viaţa însăşi îi oferise o cunoaştere a tuturor ipostazelor istoriei, de la catedra universitară, de la funcţiile reprezentative în stat, la închisoarea pe motive de conştiinţă, la marginalizarea ca intelectual şi filosof „al nuanţelor": "*Acum, mai la bătrâneţe, pot să spun că fără Dumnezeu şi fără nemurire nu există adevăr. O babă murdară pe picioare, care stă în faţa icoanei Maicii Domnului în biserică, faţă de un laureat al premiului Nobel ateu - baba e om, iar laureatul premiului Nobel e dihor. Iar ca ateu, ăsta moare aşa, dihor*".

Dar dacă un om trăieşte, de fapt, mai multe vieţi într-o existenţă, pe care dintre ele o povesteşte? Greu de spus. Cred, mai degrabă, că alege câte ceva din fiecare, rotunjind, după propria imaginaţie, după empatia cu mediul şi lumea din jur, după înţelegerea sau refuzul istoriei. Amănuntele, anecdotica devin holograme, părţi ale unui „întreg" pe baza cărora poate fi refăcut întregul. Într-un ciob de ceramică egipteană, de câteva mii de ani, de exemplu, auzi şi curgerea Nilului, simţi şi vuietul nisipului aspirat de furtună, dar te frige şi soarele care fie arde în creştet neguţătorul de cămile sau încălzeşte bobul de orez care izbucneşte în aluviunile mănoase.

Intrînd în povestea înşirată de Calinic Argeşeanul ai impresia că nu „povestaşul" spune povestea, ci că povestea îl imboldeşte, îl pune la lucru, litera ţipă, fraza lucrează şi prelucrează amănuntul biografic, starea se amplifică. Viaţa, multiplicată clipă cu clipă, e căutare şi nu vegetare, nu e contemplare vană. Iar la capăt e, firesc, răsplata: Revelaţia. Ca şi la Sfântul Augustin *căutarea* capătă forma dramatică a dizolvării căutătorului în dorinţa căutării, trebuie să uiţi totul pentru a-ţi aminti de Dumnezeu: *„Căci au memorie şi turmele şi păsările, pentru că altfel nu s-ar îndrepta către culcuşuri şi către cuiburi şi către alte multe cu care sunt obişnuite. Şi nu s-ar putea să se obişnuiască cu anumite lucruri decât prin memorie. Voi trece deci dincolo, ca să-L ating pe Acela Care m-a separat de animalul cu patru picioare şi m-a făcut mai înţelept decât zburătoarele cerului. Voi trece dincolo de memorie, pentru că unde să Te găsesc, cu adevărat Bunule şi Dulceaţă sigură, pentru că unde să Te găsesc? Dacă Te găsesc dincolo de memoria mea, nu-mi amintesc de Tine. Şi cum Te voi găsi, dacă nu-mi amintesc de Tine?"*

În raport cu veşnicia sa, orice *găsire* a lui Dumnezeu este, de fapt, *o regăsire*. Pe Dumnezeu nu îl cauţi în lume, cât te ascunzi de lume ca să îl găseşti, să te identifici fizic şi moral cu *atributele* sale. Tragismul timpului nu constă în "fuga sa", cât în lipsa unei identificări individuale cu acesta, în disproporţia care există între dimensiunea *timp-spaţiului* şi *dimensiunea* sentimentului uman. Iar identificarea cu Dumnezeu este o punere în acord a tuturor acestor tribulaţii care determină şi justifică, de fapt, orice căutare.

2. Viaţa pe "meridianul Ozana"

Copilăria este, prin definiţie, paradisiacă. Dar atunci când te naşti în miezul unui război mondial, într-o lume în risipire, amărâtă, înfometată, paradisul îşi amână voluptăţile. Mai mult, peste năpasta conflagraţiei mondiale, cu tot ceea ce a însemnat aceasta, a mai venit şi colectivizarea forţată, „comunizarea", ideologiile au luat în posesie lumea. Copilul nu mai trăieşte, precum „megieşul" Creangă „copilăria copilului universal", ci se chinuie, alături de ceilalţi din jur, să supravieţuiască. Supravieţuirea este, în aceste condiţii, o izbândă. Astfel la contact cu lumea din jur „memorialistul" de mai târziu, anecdotica din copilărie este ca un puzzle care dă măsura unei realităţi bulversate. Lumea e violentă şi vindicativă pentru că nu pricepe ce se întâmplă în societatea românească. Dar dacă la Creangă necazurile copilăriei sunt deturnate în melancolică rememorare, la Calinic Argeşeanul rămân în memorie zgura şi asprimea vremurilor. Copilul martor şi actant al istoriei are o percepţie abruptă a realităţii imediate, este împins în lume cu violenţă: *„În luna martie a anului 1953, eram în clasa a doua şi aveam nouă ani, iar Stalin pleca din această lume. Ce jelanie! Ce durere! Ce plânsete pe la şcoală! Profesoarele, mai ales, plângeau în hohote. Trăgeau clopotele de sunau văile. Se făceau rugăciuni pentru cel care a distrus bisericile, prefăcându-le în cluburi şi săli de dans! În cartea de citire, pe o pagină din dreapta, pe la jumătate, era o fotografie a lui Stalin. Când am auzit că a murit, cu un creion roşu, i-am făcut o însemnare în dreptul gâtului, un fel de semicerc sub bărbie. Când a văzut profesoara de română, mi-a tras câteva palme peste cap şi m-a trântit cu faţa peste capacul băncii, încât m-a umplut de sânge. Speriat de potopul de palme şi de izbiturile cu capul de bancă, am fugit spre casă pentru a mă plânge tatălui meu. - Lasă, Costache! Asta-i rânduiala lui Dumnezeu, ca să murim. Pământul nu face mofturi şi nici nu are greaţă ca să ne primească în sânul său. Ne-a scăpat Dumnezeu de o nenorocire. Bine că te-a bătut! Ai să ţii bine minte păţania aceasta ... ! A avut dreptate".* Calitatea de martor face ca istoria individuală să se disipeze în istoria colectivă, numai că rănile sunt atributul fiecăruia.

Deşi aspră, viaţa copilului are şi ea momentele ei de relaxare, cînd pozna e poznă şi pedeapsa e pe măsură. Fără "virtuţile" ştrengăriilor şi fără

eseu

pedepsele care urmează viaţa pare să treacă în anonimat, fără relief. Iată o secvenţă, de o ingenuitate cuceritoare, în care parcă auzim dialogul dintre Ştefan a Petrei Ciubotariu şi mătuşa Mărioara, după ce a fost pusă „palancă" la pămînt cînepa femeii de către năzdrăvanul de Nică. În epoca internetului şi a provocărilor informaţionale ale vremii noastre, aproape că trebuie să traduci cititorului realitatea, înţelesul şi subînţelesul celor relatate: *"Înainte de a pleca la spovedanie, prima grijă era să fim curaţi şi frumos îmbrăcaţi. Pe urmă, nu uitam să căutăm prin cuibare ouă de găină. Le dădeam la spovedanie, drept răsplată, pentru osteneală. (...) Trecând vremea şi fiind multă lume la spovedanie, unul mai pus pe pozne ne-a zis câtorva dintre noi: - Cine ocheşte, colea sus, la grajd, pe gaură, cu ouăle pentru spovedanie? Atât ne-a trebuit. La rând, cu grijă, fiecare azvârleam cu ouăle direct în spărtura de sus. (...) Când a ieşit bietul Părinte Savin să oprească ostilităţile, a primit direct în cap un ou care s-a scurs peste chelia şi umerii lui voinici. Ca prin minune, ne-am risipit, făcându-ne nevăzuţi în întunericul de seară. A doua zi, pe la amiază, intră în curtea noastră Popa Savin, supărat oarecum, şi-i zice tatei: - Bre, Haralambie, unde a fost Costică aseară? - La spovedanie, Părinte! răspunse tata plin de bucurie, neştiind de papara atârnată pe pereţii casei, din seara trecută. - Auzi, bre Haralambie, s-au bătut cu ouă aseară în curte şi au uns toţi pereţii casei, ba am primit şi eu un ou drept în frunte. Nu cumva, Costică al tău a făcut una ca asta? - Vai, Părinte, nu se poate! Costică nu face din astea. Dacă a făcut el, îl omor şi gata!"*

Se spune că în vârsta, în gestica, în întâmplările copilăriei se regăsesc toate sensurile, toate direcţiile de mai târziu. De asta, e de reţinut amintirea determinantă, prima de altfel, care l-a apropiat pe ierarhul de mai tîrziu de mănăstire: *„Mi-a rămas de neuitat, prima drumeţie la mănăstire. Eram mic, aveam probabil 5-6 ani. În plină iarnă, de Sfântul Ioan Botezătorul, am pornit cu mama la Schitul Horăicioara, care era sub ascultarea Mănăstirii Horaiţa si vecin cu satul Cracăul Negru în care m-am născut. Drumul a fost cumplit. Zăpadă mare. (...) N-am mai putut urca. Am început să plâng în hohote. Deodată, o aud pe mama, săraca, zicând cam şoptit: - Taci, nu plânge că te aude lupul! - Poate să mă audă! am strigat eu printre sughiţuri. - Vino la mine în traistă! Nu mai plânge, aud glasul mamei. Şi m-a luat în traistă. Nici acum nu pot să uit, cum ducea într-o traistă darurile pentru schit, iar într-o alta pe nevolnicul de Costică. De câte ori îmi vine aievea episodul în faţa ochilor, şi aceasta destul de des, mă osândesc că nu am ştiut să am milă de mama şi că am îndrăznit să mă las cărat în spinare".* Imaginea unei mame care îşi duce copilul „în traistă" la mănăstire este una de reţinut, ca o marcă simbolică. Chiar dacă mai târziu copilul îşi face reproşuri pentru alintul de moment, e limpede că mamele sunt fiinţele care vin pe lumea asta cu câte o misiune. Şi nu obosesc niciodată până nu îşi duc la capăt misiunea. Ca şi la Creangă, mama este cea care dă formă şi direcţie destinului copilului. Eckermann notează, în urma unei convorbiri cu Goethe: *"Mamele sînt principiul constructiv şi conservativ, din care se naşte tot ce are viaţă şi formă pe faţa pământului. Cel ce încetează să trăiască, se întoarce la ele ca natură spirituală, şi ele îl păzesc, până ce se înfăţişează prilejul să intre într-o nouă făptură... Este eterna metamorfoză a existenţei terestre, a naşterii şi creşterii, a prefacerii şi nimicirii...(10 ianuarie 1830)."*

Ca şi la Creangă şi la Calinic Argeşeanul copilăria este o vîrstă fără de timp. E de reţinut, în acest context, ceea ce spunea Maurice Blanchot care analizează "spaţiul memorial" în care se rostuieşte timpul: *„Amintirea este libertatea trecutului. Dar ceea ce este fără prezent nu acceptă nici prezentul unei amintiri. Amintirea spune despre eveniment: acesta a fost odată, şi acum nu mai este. Despre ceea ce este fără prezent, despre ceea ce nu este aici nici măcar ca eveniment ce a fost, caracterul său iremediabil spune: n-a avut niciodată loc o prima dată, şi totuşi începe, din nou, din nou, la infinit. Este fără sfîrşit, fără început. Este fără viitor".* (...)

3. Calitatea de martor

Calitatea de martor a memorialistului Calinic Argeşeanul excede planul propriei istorii, abordarea cronologică şi rigoarea informaţiei, dincolo de judecata evenimentelor făcută cu o acuitate de observator atent, transformă textul „memoriilor" într-o istorie a Bisericii Ortodoxe Române, a societăţii româneşti pe care o slujeşte de fapt. Perioada este una dramatică de-a dreptul, de asta fiecare mărturie este importantă pentru refacerea profilului socio-istoric a lumii româneşti din perioada comunistă şi chiar de după aceea. Dacă manualul de istorie enunţă doar fenomene şi tendinţe, memoriile sunt experienţă asumată, fiecare mărturie este probă în înţelegerea corectă a lumii noastre strivită de avatarurile istoriei. Din această perspectivă textul din „Toată vremea îşi are vreme" se relevă şi se citeşte cu interes, cu pasiune chiar, din fiecare pagină transpar, deopotrivă, disperarea şi nădejdea, căderea şi ridicarea prin credinţă, anecdota moralizatoare sau portretul unor oameni care merită să rămînă pe retina timpului.

Materia „memoriilor" se împarte în două părţi relativ distincte. Prima parte, cea a copilăriei şi a ingenuităţii, a limpezirii ochiului în lumea moldavă în care a apărut este, firesc, o istorie individuală, filtrată prin capacitatea fiecăruia de a recrea propriul „paradis pierdut". Partea a doua, după „izgonirea din paradis", după anii şcolarităţii, este o istorie comună, individ şi societate, o istorie trăită şi cu atît mai tentantă care se întinde din anii 70 pînă azi. (...)

4. Măslina din Grădina Ghetsimani

Un povestaş fără umor, este un povestaş fără har. Nu e cazul lui Calinic Argeşeanul, memoriile sale sunt, în foarte multe secvenţe, scene dintr-o "comedie umană" care stîrnesc o voie bună irezistibilă. Dacă se spune că proza europeană modernă a ieşit din "mantaua" lui Gogol, putem calchia şi noi expresia consacrată susţinînd că mare parte din proza românească a ieşit din "sumanul" lui Creangă. Întîlnim la Calinic Argeşeanul umorul sub toate formele, spumos, tonic, subtil, efect al unei oralităţi a textului, al unei lejerităţi în exprimare, al surprinderii scenelor de viaţă din unghiurile cele mai paradoxale sau artistice. Calinic Argeşeanul evită cu naturaleţe dogmatizarea excesivă, care face redundant textul, rememorarea este a unui om liber care a descoperit această libertate chiar în spiritul şi în sînul Ortodoxiei.

Iată o secvenţă din "amintirile din copilărie", o inadecvare, în fapt, între ceea ce se spunea şi ceea ce credeau actanţii: *"La şcoală, se spunea mereu că nu există Dumnezeu. La biologie, se pretindea că ne tragem din maimuţă şi că a fost o lungă evoluţie. Noi ascultam cu veselie poveştile explicate de nişte profesori care nici pe departe nu credeau ceea ce spuneau. Unii dintre ei, când ridicau tonul pentru a ne face să înţelegem, se uitau la noi şi ne făceau cu ochiul. Noi pricepeam şi nu comentam. După ora de biologie, se iscau anumite dialoguri, spre hazul celor din jur: - Auzi, bă cimpanzeule, ce a spus doamna profesoară? - Am auzit, bă, gorilă urâcioasă. - Taci, maimuţoiule, strigă unul cu glas subţire din fundul clasei. Eu mă trag din porcule de câine! - Profesoara este o maimuţă flocăită, se aude o voce plină de haz, iar directorul este un urangutan bălos ..."* etc. De reţinut grotescul situaţiei într-un dialog dintre două personaje, dintre care unul este "cucoana preoteasă" Ciordăniţa: *"- Fă, Alexandrino, a mai murit cineva? - N-am auzit, cucoană preoteasă,* zice Alexandrina. *- Vai, că de mult n-am mai mâncat o găină friptă....".* Interpretările disproporţionate sunt şi ele sursă de umor: *"- Bălţăteştiul nostru este un colţ de Bucureşti, nu ca satul tău plin de sălbatici! - Aşa! Dacă satul Bălţăteşti este un colţ de Bucureşti, atunci şi Cracăul Negru este un colţ de Paris".*

O anecdotă de un haz nebun apare într-o altă relatare din perioada Seminarului de la Neamţ. Întîlnirea cu Mina Prodan, unul dintre faimoşii duhovnici ai anilor postbelici, este memorabilă. Acesta vizitase Athosul, locurile sfinte de la Ierusalim şi adusese de acolo "frunze de finic, palmieri, lemn de chiparos, moaşte de sfinţi, (...) niţel pământ din Ţara Sfântă, o sticluţă cu mir din care Maria Magdalena a spălat picioarele lui Iisus", dar şi ... o măslină din Grădina Ghetsimani. Unul dintre vizitatori, tot seminarist, şterpeleşte măslina care era uscată şi tare ca piatra şi o înghite. Povestea nu se termină aici, urmează o anchetă la nivelul conducerii seminarului care se termină cu pedepsirea tuturor celor care au asistat la "marele jaf". Şi tot din acea perioadă e de reţinut şi umorul subtil al lui ... Iisus care îi arată în vis candidatului la examenul de admitere la Seminarul Teologic de la Neamţ subiectul de a doua zi. Desigur, talentul naratorului, în relevarea momentului, este determinant: *"Noaptea, am visat subiectul. Bucuros, când m-am trezit, am mulţumit lui Iisus şi m-am dus cu Vasilică la rugăciunea obişnuită. După rugă, i-am spus să ne concentrăm asupra unor subiecte. (...) Dintre cele trei subiecte „tocite" de noi, a căzut chiar cel pe care mi l-a arătat Iisus în vis. Mi-am întors capul să văd faţa lui Vasilică. Radia de bucurie. Am scris lucrarea cu grijă, mulţumind lui Iisus că m-a scos teafăr din Vechiul Testament. Vasilică, gură spartă, a spus prietenilor lui că eu aş fi ştiut subiectul dat la examene. Vestea a ajuns degrabă şi la urechea directorului. Am fost chemat într-o cameră şi, după ce a închis bine uşa, mi-a zis: - Spune-mi, de unde ai ştiut subiectul?(...) - În vis, astă-noapte, Iisus mi-a arătat subiectul pentru care m-am rugat. Eu n-am spus nimănui. (...) Am început să plâng, zicând că acela-i adevărul. S-a uitat la mine bănuitor. Mi-a spus: - Bine! Aşa să fie. Nu mai vorbi nimic, cu nimeni".*

Întîlnirea autorului cu Ioan Robu, mitropolitul romano-catolic de azi, este şi ea memorabilă. Cei doi, Robu şi Argatu, s-au întîlnit şi s-au cunoscut în gara din Sinaia: *"- Scuzaţi! Vreau să mă recomand: Sunt preotul Ioan Robu, profesor la Institutul Catolic din Iaşi. Mi-am ridicat privirea. Era un tânăr zvelt, îmbrăcat curat, civil şi cu un pardesiu gri. - Da? Argatu! i-am spus eu, întinzându-i mâna, cu bucurie că îmi găsisem prieten. Nu îi venea să creadă. Se uita curios la mine. Gândea că fac şotii. Mi se pare că i-am arătat şi buletinul de identitate, după care m-a crezut".* Scriitura în sine emană o bună dispoziţie care contaminează, care face accesibil textul, care te ţine în priză: *"Dar gogomănia cea mai mare pe care am putut-o face, uneori zi şi noapte, era grija de a memora cuvintele din* Dicţionarul de neologisme. *Doream să mă* cultiv *şi să nu mai fie nimeni ca mine. Începusem să scriu şi să vorbesc aşa de* neologistic *încât nu mai înţelegea nimeni, nimic".* Parcă îl auzim pe Creangă vorbind de Davidică, "flăcăul de la munte" care "a murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, pieritu-le-ar fi numele să le piară, că au mâncat juvaier de flăcău!".

Momentul în care arhimandritul Calinic este ridicat la rang de arhiereu la Curtea de Argeş este descris cu lux de amănunte, lupta dintre context şi "vocea sinelui" este revelatoare: *"După Sfinte Dumnezeule!, potrivit rânduielii, s-a făcut chemarea la arhierie, a celui între păcătoşi, ipopsifiul, Calinic Arhimandritul. Încă mai aşteptam un semn de împotrivire a lui Dumnezeu: fie căderea policandrului în cap, fie nişte cârcei la picioare să nu mai pot păşi spre Altar sau, pur şi simplu, un stop cardiac. Probabil că încercam răbdarea şi milostivirea lui Dumnezeu. N-a fost niciuna din cele gândite fulger de mintea mea înspăimântată. Îmi imaginam: vor apărea să strige cei care mă terorizaseră aproape trei luni, fără să pot face nimic, decât să mă las în voia lui Dumnezeu. Totul a decurs fără incidente. N-am fugit ca unii miri, părăsind mireasa în toiul nunţii. M-am lăsat în lucrarea lui Dumnezeu şi voia îngăduitoare a oamenilor".*

* * *

Memoriile sunt, în esenţă, o călătorie: în timp, în spaţiu şi în sine. Iar o călătorie de acest tip îţi încearcă renunţarea, răbdarea şi credinţa, ceea ce în ritualurile de iniţiere ar fi sinonim cu trecerea de la noviciat la condiţia de învăţat, de maestru. Iar re-memorarea este, fără îndoială, o chestiune de imaginaţie. Platon punea atît de sus puterea imaginaţiei, încît credea că cineva poate fi transformat de lucrurile pe care şi le închipuie. Ei, despre această transformare a omului şi a sinelui depune mărturie, prin memoriile sale, Calinic Argeşeanul. De la copilul purtat în traistă de mamă, ca să ajungă la mănăstire, pînă la „înrădăcinarea" pământului cu mănăstiri, schituri şi biserici în ariditatea perioadei şi "pustiei" comuniste şi mult după aceea, s-a petrecut o transformare care este nici mai mult, nici mai puţin decît măsura unei vieţi.

Piatra Neamţ,
martie, 2017

Memoriile sunt, în esenţă, o călătorie: în timp, în spaţiu şi în sine. Iar o călătorie de acest tip îţi încearcă renunţarea, răbdarea şi credinţa, ceea ce în ritualurile de iniţiere ar fi sinonim cu trecerea de la noviciat la condiţia de învăţat, de maestru. Iar re-memorarea este, fără îndoială, o chestiune de imaginaţie. Platon punea atît de sus puterea imaginaţiei, încît credea că cineva poate fi transformat de lucrurile pe care şi le închipuie.

eseu

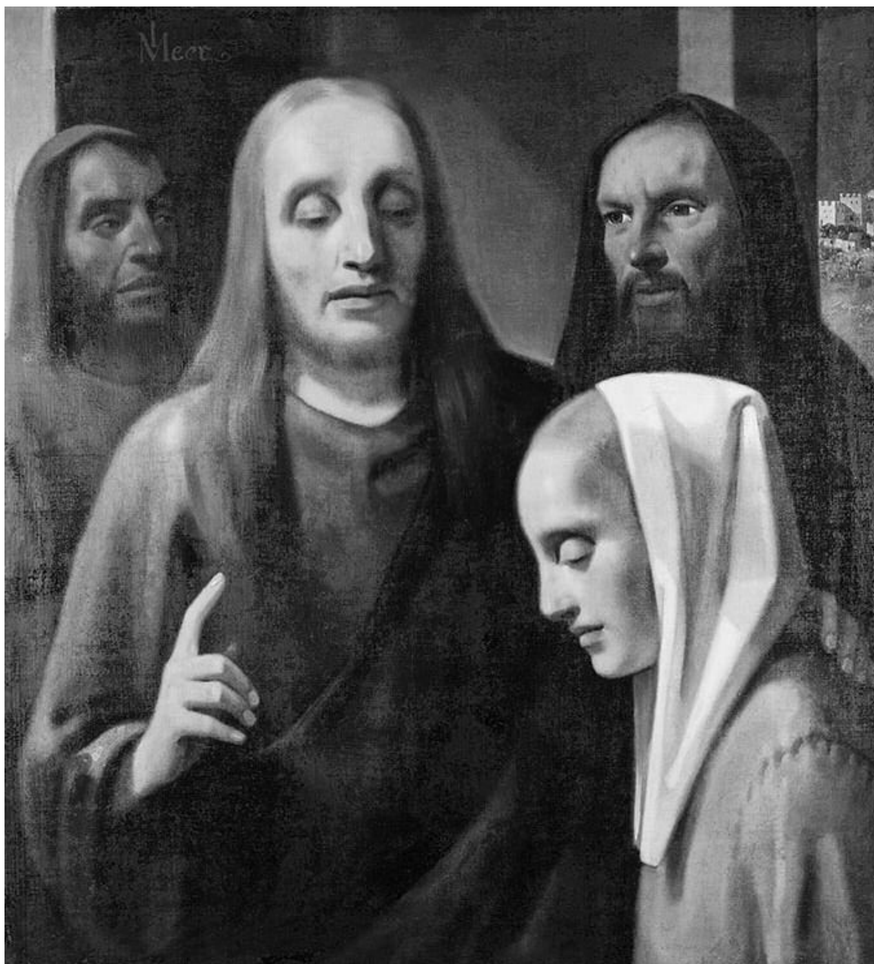
Catia Maxim

Altarul din Carcera Oarbă

Efortul de a rămâne drept îl epuizează. Îl stoarce de vlagă. Se silește să nu adoarmă din picioare. Nu știe, de când nu a pus geană pe geană și nu a înghițit mâncare caldă. La fiecare mișcare, milițianul îl lovește, șuierându-i la ureche "banditule!" În vremea asta, maiorul de justiție, Mihai Oprescu, ce dificil a fost să-i afle numele, îl avertizează pe arhivar să consemneze în procesul-verbal și mandatul de arestare, întocmit de locotenent-colonel Nicolae Dumitrescu, procuror militar, în baza căruia, din noiembrie '54, acuzatul fusese reținut la Jilava. Pe perioada procesului, inculpatul nu a avut drept la apărare, nici măcar la cea din oficiu.

Băieții de vârsta mea, dar și cu doi-trei ani mai mari nu-mi ieșeau din vorbă. Eram respectat. Nimeni nu mă îmbrâncea, nu îndrăznea să mă lovească, nici în glumă. Liniștit din fire, puțin vorbăreț, beneficiam de un plus de respect și ascultare din partea băieților de cartier. Mă simțeam ca un erou iar, uneori, mă închipuiam un prinț al cărui domeniu se întindea de la curțile cu puțuri cu roată și capac, cu pământ bătătorit, cu garduri de lemn pe sub care mă strecuram cu emoție și plăcere, la gropile de pământ ale fabricilor de cărămidă din apropiere. Cel mai mult îmi plăceau serile de vară, când gospodine se strângeau pe la porți să schimbe o vorbă și aprindeau un foc vesel sau o cârpă pentru a alunga țânțarii, iar țigănușii din alte cartiere pășeau, agale, pe străzi, mângâind strunele cu cântece de-ale lor și de-ale noastre.

Van Meegeren - Fals Vermeer

Conținutul sentinței îl invadează cu un țiuit asurzitor și-i năvălește în urechi. Se sprijină de bară, dar o lovitură puternică, ascuțită, în spate, îl amețește. Sala de judecată se învârte. Cu viteză. Fulgerător. Își aude inima. Îi bubuie în creieri. Același glas, plin de ură, rostise, în urmă cu un an, cuvinte ce-aveau să-l însoțească tot restul vieții. Acum, îi rănesc timpanul: "Ordonăm agenților forței publice să aresteze și să conducă la Penitenciarul Jilava pe Mihai Marin pentru uneltire contra ordinei sociale."

Fortul Jilava, sălaș al deținuților politici, numiți "bandiți", uneltitori împotriva "regimului popular", inițial, ansamblu de apărare, ridicat în secolul al XVIII-lea în jurul Bucureștiului pentru a preîntâmpina un posibil atac otoman, are optsprezece forturi. Singur, Fortul 13 slujește ca închisoare. "Primii" beneficiari", răsculații din 1907, mai degrabă târgoveți decât țărani, care n-au mai putut îndura arendășia și cămătaria, i-au întărit și pecetluit faima de închisoare militară . Din '48, Fortul 13 a trecut sub oblăduirea Internelor.

Înainte de a ajunge la Jilava, aflasem despre fort de la Rizescu, fostul învățător de la Școala 35 de băieți. La închisoarea Jilava, fusesem adus din iarna lui '54 de milițienii și securiștii care năvăliseră, fără mandat, în casa părintească, devastând încăperile și scotocind prin unghere, fără a găsi nimic. Amintirea sângerează. M-au luat pe sus și m-au aruncat într-o dubă neagră parcată în fața porții. Mama dacă a apucat să vâre într-o valiză de lemn cu lacăt, o bluză, un pantalon de salopetă, două perechi de chiloți, trei șervete, trei perechi de obiele, o batistă, două perechi de ciorapi de bumbac, două curele de piele, un bidonaș pentru bărbierit și două bucăți de săpun. Cheița de la lacăt am vârât-o în buzunar la cămașă. Mai întâi, m-au dus în arestul de la Interne. Au urmat zecile de interogatorii cu întrebări și răspunsuri identice. N-am recunoscut nimic. N-am trădat. S-a fixat data procesului și a început mascarada pentru proști, urmată de sentința definitivă de condamnare și trimitere la închisoarea Jilava. Direct, în camera secretă de la secția II.

Dincolo de poarta cu grilaje metalice, trei coridoare se deschid în evantai: dreapta, stânga și înainte. De-a lungul lor, treizeci de celule. Izolată, închisoarea Jilava comunică totuși, pe căi nevăzute, cu lumea dinafară.

În iarna lui'55, niciun bucureștean nu a fost scutit de dezastrele provocate de furtunile de zăpadă. În februarie, viscolul a schimbat și pentru mine tabloul resemnării din preajma sentinței cu un peisaj apocaliptic, pigmentat cu adrenalină. Din cauza naturii dezlănțuite, noi, condamnații, mai puțin cei care ispășeau pedepse în "Carcera Oarbă", am primit o șubă zdrențuită, năpădită de păduchi uscați și o lopată. Ca turmele, în toiul vifornițel, am fost mânați la deszăpezit, aruncați din bezna celulei în oceanul de zăpadă viscolită. Slăbiți, amețiți, cu greu ne țineam pe picioare. Plămânii dădeau semne c-or să ne lase pradă gerului ce preschimba natura într-un iad la fel de cumplit precum celula. Fulgii uriași se aglutinau cu bucățile de gheață proiectate din văzduhul hăpăit de negurile fioroase. Dinspre oraș șuiera, atonal, un balaur roșu care răsucea, dureros și spasmodic, lame de gheață în urechile și timpanele noastre degerate. Troienele înghițeau, lacom, totul. Vântul fluiera, vâjâia, țiuia. Asurzitor. Zguduia, din temelii, clădiri și case înecate în hăul de zăpadă. Străzi, garduri și curți se prăbușeau ca într-un fatal domino. Iadul era pregătit să se dezlănțuie, cu ceata lui de demoni cu ochi injectați și limbi de foc. În disperata sminteală a naturii, armatele satanice de activiști îi scoteau, aproape cu forța, pe oameni din case să facă pârtii și tranșee, chiar dacă majoritatea bucureștenilor înțelegeau situația ca pe o datorie a lor și nu mai conta că trudeau, cot la cot, cu noi, condamnații despre care li se spunea că suntem bandiți. De fapt, nimeni nu mai știa cine era sau nu condamnat. Când viscolul, acompaniat de mușcăturile de lopeți, se domolea, din depărtare, un glas de soprană altistă, cu accent sovietic, anunța prin stații de amplificare că utilaje de deszăpezire urmau să vină de la uzinele sovietice. Unii din noi, înzestrați cu umor, își dădeau coate și se grăbeau să pună nume haioase mașinilor ce urmau să ne fie dăruite cu "împrumut" de frații noștrii sovietici, căci tovărășeasca prietenie dintre bolșevicii ruși și bolșevicii români funcționa fără cusur.

Spre seară, în celulele cu ferestre vopsite cu păcură, urmam cursuri de reeducare, fiind siliți să citim articole scrise, cu satisfacție proletară, de jurnaliștii de la Scânteia, osanale la adresa unicului partid, capabil să învingă toate furtunile. Rând pe rând, fiecare citeam, clar, cu intonație, fragmente cu muncitori înfrățiți cu activiști, care transportau pâine, lapte și alte alimente la magazine. Exemplara lor solidaritate era descrisă, convingător, consfințind astfel abnegația cu care jurnaliști români sprijineau "regimul popular".

Înainte de a primi sentința, am avut ocazia să-l cunosc pe director, despre care se zvonea c-ar fi găgăuz. Tuciuriu la suflet și la chip, personajul se achita, ireproșabil, de misiunea de torționar. Mai mult, a ordonat ca fereastra fiecărei celule să fie vopsită cu păcură sau astupată cu obloane de lemn, bătute în cuie. Mă obișnuiam cu ideea că groapa de la Jilava funcționa la parametrii ei optimi și mă familiarizam cu temnița.

Când primește sentință, Mihai cunoaște atât de bine locul, c-ar putea să-l descrie cu ochii închiși: celule cu ferestre astupate cu scânduri sau vopsite cu smoală, mobilate cu paturi ruginite de fier, suprapuse pe patru rânduri, hârdău pentru nevoi, fără capac, golit când e plin. Decor comun presărat cu numeroase „saloane". Fortul 13, atmosferă copleșită de mirosuri grele. Respirații precipitate și scurte, din cauza lipsei de aer. Tuse urâtă și rea. Amețeală însoțită de febră. Chipuri livide. Paloare. Buze învinețite. Norocoși cei slabi, căci lor li se curmă, mai repede, chinul. Ceilalți învață să fure o gură de aer.

Permanent, însoțit de umor, Mihai îl avertizează, uneori, cu voce tare, pe Scaraoțchi să nu-i sară țandăra, când o să-și miște lanțurile de la picioare prin "curtea" închisorii: *Pentru un sfert de ceas, nu s-o face gaură-n Iad!*

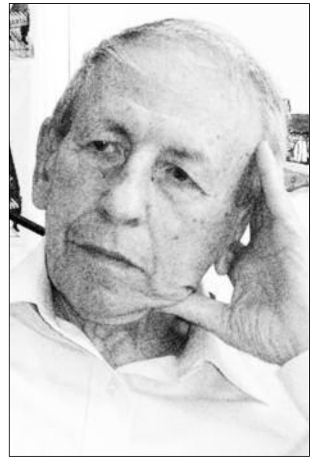
Mai departe de Fort, deasupra, la suprafață, viața românilor, ziși liberi, își deapănă fuiorul cenușiu, aplecată peste un ocean de minciuni împresurat de roșu intens.

(fragment din romanul cu același titlu în curs de apariție la Editura Tracus Arte)

proză

Marin Ioniţă

Ultima ispită

- Hai!

Steaua mea Polară. Mă cheamă. Mă îndeamnă.

Iar am păcălit asistenta. Nu am înghiţit pastila. Mă adâncesc în vis. Bun e somnul neindus. Când e liniştit...

Furtună. Nebună. Troiene. Viscol. Trosnesc ferestrele. Trosnesc uşile. Grinzile. Căpriorii. Acoperişul. Pereţii. Stâlpii. Temeliile...

Trei năluci pe stradă. Umbre de oameni de zăpadă. Nu aşteaptă să deschid. Dau năvală în mijlocul casei... Am, iată, şi eu o locuinţă. Nu ştiu dacă la bloc sau la curte. Dar uitat rămâne salonul de spital.

Dau năvală în mijlocul camerei. Primarul, poliţistul şi necunoscuta...

Au găsit-o în Piaţa gării. Ţeapănă. Îngheţată. Spitalul. Terapia. Au pus-o pe picioare. Nu mai sunt locuri în adăpostul amenajat pentru oamenii străzii. Dar autorităţile nu pot lăsa pe nimeni să moară în zăpadă. Lege. Cutumă. Nu ştiu. Sunt obligat s-o primesc. În spaţiu. Temporar. N-am soţie. N-am copii. Singur pe lume. Cu posibilităţi... Semnez o dovadă. Îmi asum răspunderea. De sănătatea ei. De ingreditate. De securitate. Paznic de femeie...

Tinerică. Subţirică. Zgribulită. Tăvălită în stradă...

O trimit la baie. O ghicesc sub duş. Îi întrezăresc umbra prin geamul care nu e chiar opac.

Vine. Ispita în persoană. Îmbrăcată fără nimic altceva decât o cămaşă de-a mea. Prea scurtă. Descheiată la piept. Are sâni rotunzi...

Face cafea. Nu-mi iau ochii de pe ea. Sorbim. Tăcem.. Dar nu la infinit.

- Cine eşti?
- Ghici!

Ghici, ghici, arici pogonici. Aici-aici!

Ghem cu ţepi încălziţi, înmuiaţi ca lâna merinos. În păr, la subsuoară, în poală. Distinsă doamnă... Goală... Steaua mea fără nume. Dintr-o constelaţie, dintr-o galaxie, dintr-un alt Sistem Solar. Dintr-un alt univers. De pe o planetă nedescoperită. Din gara oraşului în care nu opreşte acceleratul...

Trece în camera vecină. Îşi flutură mâna:

- Vii?

Se înteţeşte furtuna. Se hâţână casa!

- Vii odată?

Goală. Toată o nebunie...

- Hai!...

Glasul. Vorbele ei. Un cântec. O melodie. O simfonie. Dulce nebunie...

- Mişcă!

Urlete. Scâncete. De lupi. De şacali. De coioţi. De bufniţe. De lilieci.

- Vino!

Alunecă tot ce are pe ea. Fecioara neprihănită. Ştima apelor. Fiica lui Poseidon. Năluca lui Botticelli. Părul de aur. Buzele de căpşună. Dinţii de lapte...

Îşi încolăceşte braţele de gâtul meu. Se lipeşte de mine. Fierbinte.

- Ia-mă! Fă ce vrei cu mine!... Mâşâie-mă, miroase-mă!... Sunt toată din ciocolată... Smeură şi căpşună... Busuioc şi trandafir... Rodii şi portocală... Ananas... Must de strugure... Lacrimă de rouă... Miere de albină sălbatică... Lăptişor de matcă... Laptele-cucului... Rodul-pământului... Smirnă şi mosc... Strânge-mă! Pipăie-mă! Dezmiardă-mă! Sărută-mă! Muşcă-mă! Înghite-mă!...

Sânii. Sprâncenele. Pântecul. Buricul. Coapsele. Floarea-miresii. Născătoarea. Arde...

Orbit. Trag pleoapele peste lumina ochilor. Peste imaginile care pâlpâie în ei.

Vifor. Troiene. Trosneşte gheaţa. Casa. Grinzile. Stâlpii. Temelia.

- Pornesc spre tine!...

Lipită de tavan. Zugrăvită, parcă, de un meşter beat. Neagră, de smoală. Aripi cu gheare. Pasăre de noapte. Croncănit de moarte. Ghionoaie. Cucuvaie. Bot de mistreţ. Colţi de seceră. Solzi de dinozaur. Labe cu gheare...

Mă înhaţă. Mă mâşâie. Mă adulmecă. Mă miroase. Mă gustă. Îşi înfige ghearele în mine. Ciocul până la rădăcină. Şi urlă de nebună.

Vulcani. Cenuşă. Fum. Zgură. Râuri de smoală. Apă în clocot. Pucioasă. Se surpă pământul sub picioare. Se crapă în ţăndări cerul. Ies demonii din hăuri. Morţii din morminte. Dinozaurii din milenii trecute. Plutesc de-a valma în furtună copaci smulşi din rădăcini, case dărâmate, porţi, garduri, schelete, hârci, oseminte, turme, cirezi, haite, fiare sălbatice. Demoni dezlănţuiţi. Oameni vii. Muribunzi. Urlă fiinţa. Urlă frica. Moartea în pielea goală de şarpe. Hu-hu-hu! Stafii. Năluci. Vârcolaci. Strigoi. Moroi. Zmei-paralei. Muma-Pădurii. Vrăjitoare pe mături călare. Noapte valpurgică. Ploaie de foc. Ploaie de cenuşă. Meteori. Asteroizi. Stele căzătoare. Derută. Spaimă. Nimeni nu are scăpare. Taifun. Ciclon. Deluviu. Tornadă.

Se prăbuşesc munţii. Se întorc apele în matcă. Zboară peştii în copaci. Păsările cad în valuri. Căpuşe. Ploşniţe. Lipitori. Şerpi. Năpârci. Larve. Gândaci. Omizi. Gâze. Coropişniţe. Şoarici. Şobolani. Invadează pământul. Rechini, caracatiţe, sepii, meduze, foci, lei de mare, urşi, lupi, tigri, pantere, căţeii-pământului, strigoi, fantome, mumii, hârci, oase, schelete, cadavre din cimitire... Se surpă cerul, se rostogolesc în hăuri stelele, luna înghite soarele, pe orizonturi curge sânge... Furtună, trăsnete, fulgere, beznă, se prăbuşeşte în el pământul, ţâşnesc flăcări din miezul lui, fum, zgură, miros de pucioasă, urlă demonii...

Când deschid ochii, bărbatul care trebuie să nască o ţine întruna: „Vine, vine, vine!“.

Pe nesimţite. Pe negândite. Începe nebunia. Tâlhari. Capete sparte. Bancomate. Case jefuite. Fete şi babe siluite. Părinţi care-şi violează copilele. Evaziuni. Corupţii. Cătuşe. Arestări. Eliberări. Evadări. Femei pe stradă în pielea goală. Sânii, şoldurile, sexul oferite vederii şi patimilor. Se îmbrăţişează, se sărută, fac dragoste între ele. Bărbaţii, la fel. În poziţie nudă. Se împreunează. Care cum apucă. Pe unde nimereşte. Libertate absolută. Votată în parlamente. Orgiile sunt peste tot. Beţi. Drogaţi.

Anticristul. Bărbat frumos. Luminos. Strălucitor. Se dă la început drept Iisus Hristos. Cine să-l legitimeze? A venit să aducă, spune, fericirea pe pământ. Că nu este altă fericire mai mare decât să facă fiecare ce-i place. Morala, un moft. Biserica, o inepţie. Legea, o tâmpenie. Instinctele şi atât...

Cum nu are destui adepţi, trece la represalii. Seacă apele. Pier recoltele. Însetaţi. Înfometaţi. Pentru o gură de apă, îţi pune ştampila pe frunte. Eşti omul lui. Sclav. Vită. Zăbala în gură. Călcâiul în coaste. Se târăsc mulţimile. Unii cad. Se trece peste ei. Se calcă în picioare. Vaiete. Scrâşnete. Şi nimeni nu stă să asculte. Fermecaţi. Fascinaţi. Ispitiţi. Chemarea demonului. Frica. Panica. Amestecaţi. N-ai cum, n-ai când să alegi. Fiara apocaliptică. Flăcări pe nări şi pe gură. Fum. Frica. Vârâtă până în măduva oaselor. Când urlă monstrul, se cutremură universul...

Când ies din coşmar, bărbatul sortit să nască e tot acolo. Îşi mângâie pântecul şi murmură un cântec de leagăn...

Nimeni nu mă caută. Nimeni nu mă strigă. Mai sunt? Pe pământ? În viaţă? În mistuirea păsării antropofage? În cioturi de univers? În hăul fără fund? În muşuroiul de gângănii? În salonul de nebuni?

Acesta a fost visul meu! Coşmarul nopţii mele!

Aflarea ce am aflat! Arătarea ce mi s-a arătat! Alta decât Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul. El, Sfântul, eu - omul de rând. Dar mă rog într-un glas cu el: „Vino, Doamne, Iisuse!“. În lumea şi în minţile noastre cele tulburate.

Vulcani. Cenuşă. Fum. Zgură. Râuri de smoală. Apă în clocot. Pucioasă. Se surpă pământul sub picioare. Se crapă în ţăndări cerul. Ies demonii din hăuri. Morţii din morminte. Dinozaurii din milenii trecute. Plutesc de-a valma în furtună copaci smulşi din rădăcini, case dărâmate, porţi, garduri, schelete, hârci, oseminte, turme, cirezi, haite, fiare sălbatice.

Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediţia a XXXVI-a, 14-16 iunie 2017, Botoşani

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoşani, în colaborare cu Editurile Paralela 45, Junimea, Timpul, Charmides, Eikon, Vinea. Princeps Edit, precum şi cu revistele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Scriptor”, „Feed beack”, „Viaţa Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineaţă”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Argeş”, „Bucovina Literară”, Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova şi ARPE, organizează în perioada 14-16 iunie 2017 Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediţia a XXXVI-a.

Concursul îşi propune să descopere şi să promoveze noi talente poetice şi critice şi se adresează, astfel, poeţilor şi criticilor literari care nu au debutat în volum şi care nu au depăşit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secţiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2016 – 5 mai 2017. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horaţiu Ioan Laşcu” al Filialei Iaşi a USR şi b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (***acelaşi volum şi pe un CD – un singur exemplar!***) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Acelaşi moto va figura şi pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda şapte premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menţionate. Juriul are latitudinea, în funcţie de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare şi alte manuscrise, în funcţie de disponibilitatea editurilor prezente în juriu.

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeţilor premiaţi. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri şi al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toţi poeţii selectaţi pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituţia organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (***în copie şi pe un CD)***, semnat cu un moto. Acelaşi moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile şi în antologia editată de instituţia organizatoare.

În măsura posibilităţilor, organizatorii vor acorda şi trei premii în bani.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipoteştila Ipoteşti şi Botoşani în ziua de 15 iunie 2017.

Organizatorii asigură concurenţilor cheltuieli de masă şi cazare.

Lucrările vor fi trimise până la data de 10 mai 2017 pe adresa:

CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoşani.

Relaţii la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini şi pe e-mail!

proză

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Poezia ca hieroglifă a unui teribil act de supravieţuire morală

Fără a străluci neapărat prin ascuţime, metafora - atâta cât este în poezia Ioanei Geacăr – are darul de a institui, nu o dată, un soi de idealism magic, o putere de a pune în mişcare nebănuite forţe misterioase, încărcate evident de un esoterism al exerciţiului la care au acces numai desăvârşiţii...

Ioana Geacăr, *Recviem pentru nuca verde*, Ed. Casa de pariuri literare, 2015

Să fii – cu furie viscerală sau doar programatic - *original şi vizibil* şi iarăşi *original, original, original*; până la expunere ostentativă şi segregare sexuală, protest contra bărbatului, tiranie şi aroganţă, şi de aici mai în colo, punând în practică eventual anhedonia în cuplu şi un soi de sado-masochism de inventar (*"I am the history of rape"* – June Jordan) iată reţeta poietică pe care cele mai noi slujitoare ale poeziei lirice din ultima noastră generaţie se pare că mizează la greu, între-un context oarecum global... Sigur, dimensiunea unui atare exces, prin caracterul rebarbativ, direct şi violent libertin al unei estetici în evidentă criză, poate impresiona pe moment, suscitând ca orice act brutal curiozitatea şi un interes instinctiv. Pe de altă parte, spun modern-posmodernii de mai multă vreme, completând cumva fişa de caz, strigătul şi alte forme de manifestare la fel de violente ale speciei ar putea fi matricea unor diferenţieri tranşante, cu mult mai clare decât ar putea fi percepute în melodicitatea şi firescul cântecului pur şi simplu... Foarte probabil! Nu refuz *de plano* alegaţia, ba chiar sunt pe cale să privesc fenomenul cu atenţie... Furat de atari alunecări defective de morală, până una alta, mă întreb în continuare, cu aceeaşi legitimitate, cui ar trebui lăsată responsabilitatea măsurii şi echilibrului? Cine să mai ridice astăzi în mod serios problema duratei temeinicelor valori ale dignităţii clasice şi umanismului, cine să le mai mai pună în talger caratele cu acutele noii sensibilităţi când, după atâtea înfruntări şi carnagii pe care le-a cunoscut omenirea, se pare că nimic nu mai este suficient şi nimic nu mai este prea mult? Să fi devenit corporalul singurul atribut al ontologicului? Ce rămâne, rămâne, gândesc probabil nu tocmai gratuit (însă nu şi totalmente liniştitor) frumoasele noastre amazoane. Toţi înfruntăm ostilitatea tuturor, trăind pe apucate, indistinct şi apter. La ce bun să ne mai prefacem, spre exemplu, că ocrotim idealitatea condiţiei liliale a femeii dacă o compromitem sub masca tot mai multor convenienţe sociale? Imaginile bărbatului vânător sau – mă rog, mai aproape de noi – şef de orchestră au devenit inebranlabil, din acest punct de vedere, simbolurile obsesive ale nedreptăţii de gen, chiar dacă rolul primei viori într-un ansamblu, vorbind acum simbolic, nu a fost pus niciodată sub semnul îndoielii. Pe acest complex de factori şi determinări ce nu pot fi negate, mai nou, înjosirea algoritmică a femeii (!), în concepţia ultimelor purtătoare de mesaj artistic ale genului, aflăm că s-ar face după dichisul unui "manual" în toată regula. "Umilirea" îşi imaginează Medeea Iancu, de pildă, învăţăturile în materie ale tatălui generic transmise fiului său (vezi, Medeea Iancu, *Delacroix este tabu:suita românească*, Ed. C.R., 2017) are ceva din ritualul barbar al iniţierii virile în comunităţile tribale. Şi anume, citez: "A umili este un act de/ Putere, un fel de/Faimă. Crede-mă, băiete,/Ştiu ce-ţi spun:// E o cerinţă necesară a/Validării.//Şi, pe lângă toate astea,/Nu uita, las-o/Gravidă, altfel ne vorbeşte toată lumea de/Rău...// Femeia e proastă/ Îţi spun din experienţă..." De aici şi până la a-ţi striga independenţa ori libertatea sau mai ştiu eu ce revendicări sangvinare de-a dreptul în rama unor texte, precum un ridicol Alcibiade exhibiţiile logoreice în agora politică ateniană, pentru a atrage mai întâi atenţia asupra ta, fie şi cu alt limbaj (*my name is my owen, my owen, my owen*), mi se pare la o sută de ani şi mai bine de la mişcarea sufragetelor dacă nu o implicită dovadă de slăbiciune a producţiilor artistice ale reprezentantelor genului, atunci, cu siguranţă, o recrudescenţă a diferenţei feminismului *saphist* - la modă încă sau nu în momentul de faţă - vizavi de aşa-zisa *nouă masculinitate* - o marotă, până la urmă, dacă mi se permite, şi nimic mai mult. Tinereţea are de partea sa, desigur, sănătatea trupului şi exultanţa inconştientă a fericirii veşnice. Până la prima intervenţie punitivă a sorţii. Până la prima contrarietate fundamentală şi, implicit, alegerea raţională a celei dintâi căi de mijloc: salvarea şi totodată înfrângerea...

Am deschis cu aceste consideraţii de survol al strategiilor de producere şi promovare a creaţiilor Medeei Iancu cronica la *Recviemul pentru nuca verde* de Ioana Geacăr, Ed. Casa de pariuri literare, 2015, pentru că, după cum se va vedea, aproape totul le desparte pe cele două poete. De la atitudinea oarecum abstractă, de frondă certăreaţă şi exhibiţionistă, decelată în opera celei mai tinere, versus asumare cinic-ironică a condiţiei sub care am fost aruncaţi în lume şi trebuie să ne purtăm crucea cu demnitate, la autoarea ajunsă la o deplină maturitate cu *Recviem*(ul)..., şi de la mimetismul exterior al temelor cu circulaţie globală în cazul Medeei Iancu, la tragismul unei drame personale care angajează şi sublimează până la cea mai deplină transparenţă a înălţimii morale şi spirituale forţele vital-creatoare ale Ioanei Geacăr. Semnând la debut (1988, *Scrisoare pentru cei dragi*) cu pseudonimul Ioana Dana Nicolae, sub care i-au mai apărut ulterior încă patru cărţi, de o discreţie exemplară, Ioana Geacăr este o poetă care îşi reînnoieşte expresia, debutând repetat, cam într-un ciclu de patru, cinci ani, timp în care, altminteri, îşi consumă aproape toate energiile într-un interesant curs de *creative writing,* făcut cot la cot cu elevi din cursul mediu, şi nu numai. Sub numele adevărat a publicat până acum, lăsând la o parte deja pomenitul *Recviem pentru nuca verde*, volumul de versuri *Aparte*, Ed. Vinea, 2006, un *Eseu despre proza experimentală a lui Mircea Nedelciu*, intitulat *Dictatura auctorială* (2008), *Rosee pleurante*, Edition Clapas, Millau, France şi *Pixelmes*, Edition Clair de plume 34, Vic-la-Gardiole, France. Aş adăuga ca un fapt mai puţin obişnuit amănuntul că Ioana Geacăr face parte dintr-o familie reunind alături de sine încă doi poeţi autentici, respectiv, Diana Geacăr şi George Geacăr, ultimul – *pater familias* -, din păcate, dispărut după o boală necruţătoare în urmă cu circa doi ani.

De o directeţe rafinată, titlul ultimei cărţi de versuri a Ioanei Geacăr, legat prin etimonul grecesc al cuvântului introductiv, dar şi îndelungatei tradiţii creştine, de marele repaos, pomenire şi rugăciune, trimite fără doar şi poate cititorul la nefastul eveniment. De altminteri, cartea se deschide efectiv cu *aura vineţie* a sfârşitului spectral (*the end*) în care levitează planeta de la un timp, cu şirul absurd de oameni defilând "pe bulevard cu câte un scaun pe cap", cu măcelarul (care), "în aerul ce străluceşte de parcă ar fi străbătut de apă", "stă turceşte în vitrină şi citeşte cu un belciug în nas". Este evident că orice percepţie, fie ea şi extrasenzorială, oricât de demesurată şi absurdă, se transformă într-o cale magică, parcursă cu *avionul de hârtie* (o metaforă a scrisului!), spre "omul meu făcut din nisip şi apă"; un mod de a-şi aminti şi redeştepta frânturi dintr-o existenţă consumată în comun. "pe un scaun ea cu mâinile aduse în poală pe şorţul alb şifonat/cu picioarele în tenişi bleumarin cu genunchii strânşi basmaua legată la/spate/el se sprijină într-n băţ/pe care tocmai l-a răzuit din bradul de crăciun aruncat la gunoi/cu picioarele uşor răscăcărate spatele încovoiat şi şapca dată pe spate/pe ulucile moi se balansează un guguştiuc/ deasupra obloanele închise/ din spatele casei iese în goană un copil mascat/ îndreaptă un deget spre ei şi îi împuşcă bang bang". Amprenta de poet adevărat a scrisului Ioanei Geacăr stă în indistinctul auctorial al "fotografiei" care, adunând laolaltă umbrele unei prezenţe şi voalând dor cât trebuie elementele decorului, lasă complet liber jocul fanteziei cititorului, cum ar fi spus bătrânul Maiorescu, de a căuta şi descoperi pe cont propriu alte posibile legături ale evocării... Fără a străluci neapărat prin ascuţime, metafora - atâta cât este în poezia Ioanei Geacăr – are darul de a institui, nu o dată, un soi de idealism magic, o putere de a pune în mişcare nebănuite forţe misterioase, încărcate evident de un esoterism al exerciţiului la care au acces numai desăvârşiţii... Iată un atare text, aparent cuminte, intitulat, atenţie! *poezia e pe afară*. Citez: "împinge umărul în praful luminos de desupra tejghelei/trece strada pe la jumătate se râzgândeşte/se-ntoarce în locul din care a plecat singurul uscat/ ploaia face lucrurile mai grele/are mustaţa lui charlot şi zâmbetul/ar intra în fiecare zi în altă viaţă/merge doar pe acoperişuri noaptea nu pe drumul cel mare/se obţine totul aşa de uşor *zice* (s.n.)/printre toate zgomotele cartierului se strecoară plâns de pisoi/acum ştiu ce căra în gură pisica în scara blocului". Aş cuteza să întrevăd aici poate şi efectele unui gen de iluzionsim, antrenat, se prea poate, de non-eurile (*aliud et alibi*) complinind alegoric în imaginarul poetei fiinţialul eului absent. "Un geam plesnit o imagine zgâriată amintiri înghesuite în bule/ [...]/vine noaptea umbrela face semne discrete de plecare mai stăm? trece un pescăruş aici pe lângă cea mai înaltă clădire şi taie toate/legăturile dintre noi sunt vie/blugii tăi seamănă cu arcul de triumf ba nu cu liniile metroului seamănă/ cu arcul de triumf/ număr în gând persoanele care trec sar într-un picior cânt/pe a zecea o s-o întreb ceva toate lucrurile strălucesc cu al zecelea lucru/am să flirtez puţin/mai repede mai repede scara din palat se răsuceşte în tunelul oranj/ în mişcarea din tunelul oranj/feţele oamenilor se lungesc trăsăturile se dizolvă ies din când/ în când cu nasuri turtite pe sticlă mâini/ învălmăşeală de corpuri dedesubt aer lichid le-nfăşoară strâns". Născută din avatar chinuitor, fragilitate şi pudoare, ar trebui înţeles că o atare poezie dejoacă şi împleteşte tot timpul în *altceva* ceea ce ar vrea să spună şi i se pare fie prea sentimental, fie prea emfatic ori de-a dreptul fals şi opac. O mecanică de corespondenţe şi schimburi subtile între cuvinte şi idei, specifică, cum bine se ştie, doar textelor plenitudinare, străbătute de o reală tensiune vitală, transformă, pe alocuri, *un abstrus şi total expurgat de evlavie religioasă recviem* într-o tăinuită forţă regeneratoare şi, implicit, artă poetică. "azi deschid şi-nchid uşi experimentez să-mi umplu timpul să nu plâng/mulţimea care a nimerit între noi ne tot diluează/un punct luat de apă în mers dărâm piesele de şah alerg încontinuu/literele se alungesc se micşorează se scutură intră în inele acvatice/ rimelate/lumea mea se-mparte la doi; unul care afirmă/celălalt care spune mereu nu/unul care face/altul care spune că degeaba aşa nu e bine/ îmi aşez mâinile cu unghiile în formă de floare/le smulg mă iubeşte nu mă iubeşte/ câini şi oameni pisici la gunoi sticle şi zoaie/papuci scâlciaţi/o fată cântă la chitară în lumina gălbuie/până se face scrum".

cronici

Generată de un dureros rapt absurd în ordinea existenţei şi populată în subsidiar de imaginile unui bestiar monstuos şi grotesc, peste care se poate imagina chipul impersonal al unei figuri împietrite de durere, întocmai ca în tablourile lui Hieronymus Bosch, invocat şi el în text, poezia de ultimă oră a Ioanei Geacăr desfăşoară în pagină hieroglifa unui act de supravieţuire morală perfect ascuns în mătasea unei gogoşi paradoxale de cinism şi ultragiu. "deschid ochii deasupra frânghia/de-a dreapta şi stânga doi şobolani albi ca varul morţii de spaimă/foarte aproape cu colţii ascuţiţi şi mustăţile-n faţa mea/ne priveşte o mulţime pictată recent cu gura alungită sub formă de/ţipăt/doar sforile se mişcă deasupra/cade praf de vitralii de-a valma trupuri de/oameni şi animale zemuri încinse/ mai e un pic/ aş vrea să pot să mai îmbrăţişez pe cineva caut/ în amintire sub pleoape/dar nu e decât o mulţime aidoma celei din faţa mea/în aerul alb desenez urme de-ntoarcere".
Într-un studiu foarte serios, Jankelevich, dacă mi-amintesc bine, nu considera cinismul decât o ironie a subiectivismului menită să-i şocheze pe filistini şi făţarnicii credinţei. Ea – vorbesc despre ironie – ar avea puterea de a se desprinde de mundanul grotesc, înălţându-se până la esenţe, pentru a le nega sau recrea... Ca atribut intelectiv de corectare a exceselor sentimentale, mai ales, ironia este până la urmă şi o formă de protest împotriva singurătăţii şi labilităţii condiţiei umane, predestinării şi împăcării omului cu soarta, de oricare parte a baricadei am privi lucrurile. Prin detaşare ironică şi disimulare acceptăm cum acceptăm inacceptabilul, salvăm cum salvăm tensiuna a ceea ce nu mai poate fi salvat, conservăm, Dumnezeu ştie cum, urma unei umbre... Vorbind pe şleau, ba chiar cu o scârbă amestecată cu sadism, spre exemplu, *despre sinucidere*, cinismul şi ironia la limită a Ioanei Geacăr sunt de natură să vindece - ca un leac de frică – spaima de neant din mentalul semenelor sale, să reabiliteze, dacă vrem, şi să repună în locul de demnitate meritat adevărata şi vajnica lor natură, aparent scindată între rolul delicat de Venues Calipigea, dar şi ca "jumătatea" de nădejde a unui bărbat mereu prezumptiv în ordinea creaţiei... "cum să ne sinucidem/ să nu fim urâte de tot îţi dai seama/cu ochii scofâlciţi în orbite ne machiem bine/ cu tuş/cu vopsea de fier na/o s-avem buzele dezumflate subţiate o să ne rujăm puternic/spânzurate o s-arătăm ca dracu' am auzit că-ţi iese uterul cu totul/ de-ţi atârnă până la glezne păi ne luăm nişte chiloţi tetra/măsură specială cu mâneci uite aşa tai două găuri pentru mâini uite aşa/fugi de aici nu vreau/ să mor de funie/de pasitile da/o să fii frumoasă/vânătă/şi cu spume brr/cred că cel mai bine e-n apă ba-n foc că-n apă/l-am văzut pe unu' la morgă umflat şi cu pielea încreţită/ca de velur mare cred că cel mai bine e să ardem dracu'/să nu ne mai găsească nimeni/pe cuvertura albă-ntre noi a sărit un greiere/nţţţ e lăcustă/nu vezi ce faţă lungă de cal are".

Deturnată înde ea cu cinism şi o ştiinţă aproape ocultă, în prag de a fi repudiată, poezia aceasta de un radicalism moral teribil, care arareori iese din transa unui dialog fratern, pe cât de secret, tot pe atât transparent în ordinea evocării prezenţei unei absenţe, este în fond un discurs al cumpătului şi tainei, al delicateţei ultragiate şi spiritului de fineţe. Ai putea s-o frunzăreşti prea bine, ascultându-l pe divinul Franco Fagioli cântând *Lascia ch'io pianga* pe muzica lui Haendel.

Melancoliile spectrului și mistica fervorii. Un scenariu al poeziei autentice la Geo Galetaru

Ionel BOTA

Poezia lui Geo Galetaru îmbie de fiecare dată la re-citire. Ea are, între dominante, o idealitate a intuitivului şi o candoare preeminentă a discursului neliniştit-patetic, previzibil în autenticitatea imperativelor sale de raportări la condiţionalul tragic al fiinţei vulnerabile. Decavată, de la debut, de pericolul dramoletei post-moderne/ post-moderniste, lirica aceasta menţine în atenţia contemporanilor un interes justificat în jurul autorului, un poet important din ultimul lustru de poezie contemporană românească.

Demonul poeziei nu e deloc un agnostic, nici nu vrea să epateze arborând exagerat gustul absurdului. Reflexia supravegheată a eului, cunoaşterea tragică, experienţa ontologică, surse ale lirismului, totuşi, întreţin un discurs mereu sub semnul originarităţii, „filosofia" neliniştilor şi drama fiinţei „lăuntrice" consacră imanenţele destinului, retorica disperării circumscrie enunţuri iniţiatice, iar articulările existenţei evocă sintagma indeniabilului, poezia. Poezia, o cauză de apărat, este şi logica traseului prin care, de la o carte la alta, Geo Galetaru arată un crescendo nicicând reductibil, deconspirând o biografie remarcabilă în viaţa noastră literară. *Fericirea ca o dimineaţă ploioasă* (Floreşti, Editura Limes, 2016, 216 p., colecţia Magister şi coperta lui Racz Arpad) e un astfel de argument într-o perioadă în care creaţia acestui foarte interesant poet se află, deja, în punctul în care ecuaţia discursului liric implică mai ales între componentele sale durabilul.

Volumul, firesc, are conotaţii identitare, dacă îl discutăm în ansamblul biografiei editoriale a autorului şi el defineşte acel exerciţiu artistic mereu angrenat, de la debutul lui Geo Galetaru, sub specia continuităţilor. Am zice, altfel, că destinul este supus unei analize minuţioase, eul săvârşindu-şi până şi autonomiile „prestaţiei" (estetic vorbind) într-o coabitare „conflictuală" cu ispitirile experimentaliste, care, sigur, au încercat să opereze seducţii faţă cu programul de non-aliniere pe care le-a practicat cu succes şi cu folos poetul nostru. Astfel că parfumul originalităţii va reprezenta şi acum nota-liant, jocul echilibrelor, ostentaţia demistificării. Deconspirarea statutului examinator al unui eu auctorial interesat să gestioneze totalitar paradarea metaforei ne arată un spirit ludic devorat de acele devastări lăuntrice ale fiinţei, într-un ritual iniţiatic al regăsirii de sine. Primul ciclu al cărţii, *Cireşe amare*, duce meditaţia, dincolo de scepticism, într-o contemplaţie uscată, deliberatoare, un lirism al devoţiunilor interogativului (*„Dincolo de mine/ E o altă faţă a morţii?/ Cine cântăreşte/ Imprevizibilul, ne-sufletul."*) aşteaptă la edecurile existenţei (dimineaţa ploioasă a fericirii), lumea convulsiilor spiritului stenic devine, brusc, personajul auster din grandiosul spectacol al anotimpului. Lumea-postulat este poemul, experienţa dezastrelor „ajută" descifrărilor carteziene. Poemul include gnoseologia tragicului şi reflecţiilor adoratoare, poemul este realitatea: *„Ca şi când aş fi ştiut/ pe unde trece această linie a vieţii/ subţire şi neagră/ într-o doară/ într-o doară peste maluri şi gura mea spune/ e frig şi degetele îşi spun povestea lor/ cine află secretul acestei mişcări fără trecut/ în care se înscriu piticii de care te-ai despărţit/ pentru că singurul semn aducător de moarte/ flutură pe toate hărţile pământului/ şi ca şi când aş fi ştiut/ preţul cu care călătorim pe deasupra unui strigăt tăiat în/ două/ lângă visătorii amnezici din tranşeele poemului/ poemul despre care se spune că încă nu s-a născut/ deşi umbra lui rătăceşte în lumea umilă"* (*Poemul care nu s-a născut*, p. 89).

De-construcţia, aici, este mişcarea autentică a referenţilor contextuali (între teme, motive, simbolici), justificând un imaginar intuitiv (*„pielea coboară în micile ei anonimate"*), o simplificare prin de-compoziţie. Etica maximalistă aduce până şi obscurul la suprafaţa „incendierii" mirajului existenţial, doar că opacizarea „istoriei" omului, mereu în paranteze, a sensului (*„paşii trădează o fericire constantă/ şi numai cuvintele mele/ mai stau în faţa mesagerului obscur"*), se întâmplă pe sonurile unei cărţi adictive. O lume în violenţa reprezentărilor ei îşi extinde refuzul prin credinţa unor premoniţii, iar aderenţele afective sunt erodate. Iată de ce secţiunea a doua, *Trecutul ca un semn*, pare, întreagă, un cântec de gestă, decodat poem cu poem. Mecanismul metaforei clamează toate analogiile într-un teritoriu autotelic: *„atât de simplu/ atât de curat/ liniştea şi acest contact previzibil/ cu rutina micilor dureri neascunse/ aş fi vrut să vorbesc/ într-o zi cu soarele căzând în fântâni/ să spun că adierea/ e un copil crescut în grădini subpământene/ că inima atinge/ doar acele lucruri îndepărtate/ care cântă/ şi că în definitiv/ chiar şi umbra îşi găseşte adăpost/sub un copac înflorit"* (*Aş fi vrut să spun*, p. 147).

„Clipuri" osmotice indică o antologie a neliniştilor, jocul măştilor disimulează un registru heteroclit, totuşi. Oglinda lumii (nu doar anatomia inefabilului, femeia, arată supralogicul fanteziei ca eliberare desăvârşită) vizează dezabuzarea, logica metatextului, eul campion, decadent, dar şi retro în expunerile fragile. Discursul, suspect de departe de a fi dogmatism al tuturor inocenţelor, însoţeşte deghizamentele operării asupra unui imaginar angoasant, conferind *„poieticului"* aplicaţia transgresării stărilor fiinţei. E o de-retorizare a lucidităţii în acest patos-revelaţie, o salvare temporară a eului scriptor din mrejele unei ideealităţi a disperării (*„vino/ într-o zi fără chip/ istoria îşi spune/ poveştile/ la gura tunului"*), o „vizionare" din interior a inefabilului. Astfel, detaşate de „somnul materiei", seismele fiinţei traseează până la urmă, ireductibil, căile invariantului agonic. Nici chiar o ironie corozivă nu poate anula reflexul pozitivist, decantarea impresivului. Par nuanţări ale arhetipalului câteva poeme în care *enunţul* timpului (memoria fluidă) devine, prin re-convertire lirică, un soi de genetism-concept în discursivul prolix al unei realităţi afective, un *diegesis* aristotelian. Tăceri şi insolitări, umbre şi angoase, indică o diagramă a eului, care, uneori, e mefient, vehement în proiecţiile sale interferând colajul memoriei cu melancoliile spectrului (*„şi asta/ se va spune despre noi./ în ziua care aduce/ o pleoapă lângă alta./ în ziua când prietenii/ se vor întinde pe un pat de garoafe."*), cu „filosofia" spectrului înluminând la butoniera naturii duale. Dar cel mai mult asistăm la această mişcare, la inserţiile faustice din seria temperamentalului regresiv *flash-back*, împreună cu eul „re-inventând" gloria, voluptatea privirii. Toate adeziunile încetează, anvergura destinului se recompune într-un decepţionism sever, dar poezia, prin această mistică a fervorii, arată un Geo Galetaru încă prizonier fericit al elanurilor din marile scenarii ale poeziei autentice: *„fii atent cum te exprimi./cuvintele tale clintesc piatra filosofală./ vecinul toarnă concepte în retorte surâzătoare,/ mătură curtea cu semantici de gală./ nu spun că asta ar trebui să se-ntâmple./ nu spun că iarna se-ascunde sub unghiile tale sonore./ cutare ambianţă îţi transfigurează viaţa./ piticii verzi bat cuie în miracole şi-n ore./ să mai creşti într-o zi cât alţii într-un veac./ eternitatea e un strop amărât de ploaie./ mai bine tac./ mai bine vorbesc cu viezurii din baie"* (*Mai bine tac*, p. 204).

Poezia lui Geo Galetaru îmbie de fiecare dată la re-citire. Ea are, între dominante, o idealitate a intuitivului şi o candoare preeminentă a discursului neliniştit-patetic, previzibil în autenticitatea imperativelor sale de raportări la condiţionalul tragic al fiinţei vulnerabile. Decavată, de la debut, de pericolul dramoletei post-moderne/post-moderniste, lirica aceasta menţine în atenţia contemporanilor un interes justificat în jurul autorului, un poet important din ultimul lustru de poezie contemporană românească.

Adelina Sorescu

Într-un stil inconfundabil, ce se apropie de romanele kafkiene, Danilov a situat în timp și spațiu unele dintre marile provocări existențiale ce-i frământă pe oameni: trupul neputincios, predispus păcatului; superioritatea spiritului; efectele puterii asupra conștiinței omului; taine de nimeni știute. La nivelul scrierii, pentru personajele pe care le plasează abil în scrierea sa, romancierul Nikita Danilov este *ambasadorul invizibil*. Dar ele nu știu asta, iar căutarea lor se va prelungi la infinit...

cronici

Ambasadorul invizibil: între sacru și profan

Poetul optzecist Nichita Danilov se remarcă în planul prozei prin romane precum *Tălpi* (Polirom, 2004; premiul Uniunii Scriitorilor din Iași), *Mașa și extraterestrul* (Polirom, 2005), *Locomotiva Noimann* (Polirom, 2008), *Ambasadorul invizibil* (Polirom, 2010). Inspirat poate chiar din experiența sa ca ambasador interimar al României în Republica Moldova, cel din urmă roman impresionează prin dinamica scrierii, fiind mai degrabă o serie de povești cu iz fantastic. Experiențele relatate rând pe rând au în centrul lor jocul dintre viață și moarte, în care puterea este miza cea mare.

Poetul Evgheni Lein povestește neobosit întâmplări care i-au marcat existența. El însuși este suferind, chinuit de pneumonie și un rău existențial ce pare să-l macine. Conversațiile dintre poet și narator reprezintă substanța acțiunii romanești. Aceasta este structurată în trei cărți, *Androginii, Ambasadorul invizibil, Sosiile*, iar personajele aduse în discuție (disecate, am putea spune, chiar sub ochii cititorului) sunt prototipuri ale dramei căderii în păcat. Fie că este vorba despre cinismul provocat de dorința de îmbogățire, fie despre teama în fața unei existențe incerte, acestea pendulează între extreme, acționează impulsiv și se dedau cu ușurință atrocităților.

Destinul însuși este supus analizei, iar protagoniștii fiecăriei cărți ne apar precum niște marionete animate de goana după câștig, uitând parcă de ei înșiși. Astfel, acțiunile lor se amplifică până la paroxism, pentru a se întoarce apoi în haosul inițial. În capitolul intitulat *Anghilele*, locuitorii unui orășel ce supraviețuia din pescuit merg până la dezgroparea morților pentru a folosi cadavrele pe post de momeală pentru peștii atât de prețioși. Acest act profan nu rămâne fără consecințe: frații Balanzaisis sunt condamnați la ani grei de lagăr; unul dintre ei răspândise secretul anghilelor, iar celălalt i-a fost complice. Absurdul situației constă în motivul condamnării lor: propagandă anticomunistă. Atrocitatea, însă, este miraculos compensată de efectul benefic al cărnii de anghilă pentru pacienții bolnavi de cancer la plămâni.

Povestirilor nu le lipsește elementul fantastic, în stilul lui Garcia Marquez ori Gogol. În spatele întâmplărilor care alcătuiesc firul roșu, se mișcă umbre, se aud voci, se derulează scene închipuite, experiențe halucinatorii, se petrec fenomene stranii. Personajele sunt dublate de spirite care par să acționeze în plan energetic. Moartea prietenului său Agaton îl marchează profund pe Lein, care ajunge să-l vadă, să-l audă în vis, ajungând până la durerea fizică manifestată prin stări repetate de rău și delir: *„Oare pe unde mai hălăduiește prietenul meu Agaton?" m-am întrebat. „Nu cumva sufletul lui are nevoie de ajutor? Acolo unde e acum nu-l cunoaște nimeni..." mi-am spus. Și în timp ce mă gândeam la aceste lucruri, în fața mea apăru Agaton, cu trupul deșirat, nespus de înalt, sprijinit în cârje. Mă privea de sus, cu oarecare superioritate, considerându-mă, pesemne, un suflet rătăcit. Căută să-și ascundă stinghereala care-l cuprinsese, afișând o veselie calmă.*

Prezența fantomatică a lui Agaton, în vis ori în delir, îl stoarce pe poet de energie. Acest lucru se extinde asupra orașului, prin contaminare, luând proporții nebănuite: *Fantoma nevăzută a lui Agaton, alcătuită din cele mai aberante zvonuri, bântuia ca o cometă pe cerul Odesei, strecurându-se pe nesimțite în inimile oamenilor și făcându-i să se uite cu suspiciune și teamă în jur.*

De altfel, moartea lui Agaton este un prilej pentru a evidenția starea de depravare de care poate fi în stare un om. Ceremonia de înmormântare se transformă într-o petrecere a soției defunctului, Marina, împreună cu câțiva colegi de serviciu și cunoștințe, prelungindu-se în căutarea frenetică a unui bilet câștigător la loto pus, din greșeală, în sacoul decedatului. Cu toate astea, atmosfera generală este aceea a unei stări de groază la ideea că mortul s-ar putea ridica deodată să-i mustre pentru cuvintele deocheate și comportamentul lor sfidător: *Aluziile și glumele la viața intimă a decedatului continuară. Asistența chicotea. Râdea chiar și Marina, în timp ce ședea pe canapea lângă o femeie grasă, ce-i dădea în cărți.*

Arhetipurile și crezurile ancestrale devin motiv de „business". Trimiterea la arhetipul Androginului generează o întreagă ideologie fundamentată pe un cult (profitabil!) al morților. Aceasta stă la baza întrunirilor și ritualurilor halucinante ale scopiților care credeau în puterea banului. Cimitirul le oferea sursa pentru activitatea lor: *Hainele și obiectele pe care decedații le posedaseră în timpul vieții erau îmbibate de noul crez.* Actul în sine repugnă prin caracterul mercantil.

În Cartea a doua, poveștile ies din spectrul mistic, fiind puternic impregnate de personalitatea protagoniștilor. Acestea provin din experiența de ambasador interimar a lui Evgheni, mereu suspicios în legătură cu ciudățeniile petrecute la sediul ambasadei. Nimeni nu știe exact cine este *ambasadorul invizibil*, cine trage sforile, cine joacă feste (soția lui Evgheni găsește în poșetă *un inelar smuls cu tot cu încheietură, de la rădăcină*). Personajele pe care se concentrează atenția lui Evgheni sunt șoferul Vasilian Bantoș, cel *care cunoștea toate dedesupturile aparatului de stat* și Alexei, suspectat că ar fi un agent secret. De altfel, el va lăsa lui Evgheni un plic în care naratorul avea să găsească un jurnal ținut de Lenin, interesant pentru perspectiva asupra societății rusești din perioada bolșevismului și a comunismului (capitolul *O zi din viața lui Vladimir Ilici. Blestemul casei Romanovilor*). Ideea jocului de putere nu se rezumă doar la ierarhie; ea se extinde și asupra conștiinței personajelor, întrucât există cineva superior acestora, care le veghează (uneori, dictează) mișcările. Într-un fel, aici este farmecul scrierii (nici naratorul, nici interlocutorul său nu ne oferă lămuriri mulțumitoare cu referire la cauzele unor evenimente). Șoferul este cel care încearcă o explicație:

Întotdeauna sunt doi ambasadori. Unul vizibil, altul invizibil, care controlează totul. Cel vizibil e doar o marionetă. El se mișcă în funcție de ceea ce-i dictează celălalt. Ambasadorul oficial participă la recepții. Primește vizite și transmite spre centrală anumite chestiuni. Ambasadorul neoficial acționează din umbră. El e mereu ascuns. Poate lua chipul unui portar, al intendentului sau se poate ascunde în spatele unui șofer... El deține, la drept vorbind, toată puterea...

Aluziile sunt apanajul misterului, căci adevărații „păpușari" stau în spatele scenei, ținând din răsputeri la secretul lor, interpretările cu privire la conținutul ideatic putând fi numeroase.

În Cartea a treia, lupta pentru putere nu mai este voalată. Se dă pe față, adversarii privindu-se în ochi și folosind strategii de intimidare. Este vorba de președintele Letinski și consilierul său, Kuky Kuzin. Primul era obsedat de ideea pierderii scaunului, iar cel de-al doilea trebuia să îndure umilința:

Oamenii se schimbă mereu, mereu se pervertesc. Puterea îi stoarce de orice simțământ. Devin ca niște cârpe. Ștergi podelele cu ei, dar cum ai dat dovadă de slăbiciune, toți ți se urcă în cap. Iată cum vede Letinski lucrurile! Discursul în sine este ironic, iar tensiunea pare că stă să atingă în orice moment un punct culminant:

Prin urmare, dragă Kuzin, iată cum se sapă la temelia propriei cariere. (...) Numai că trebuie să fii atent. Că dacă începi să mă calci pe bec, cu mine ai încurcat-o. Poate că ai să încerci să mă scoți și tu cu fărașul din președinție. Și ai să aștepți să-ți fiu și recunoscător. Cine știe, poate am să fiu.

Vermeer - Mijlocitoarea

Trebuie să ai grijă, însă, cum o faci, trebuie să faci asta atât de subtil și să-mi îmbrobodești capul în așa hal, încât să nu-mi dau seama că am pierdut puterea.

Dincolo de intimidare, Letinski ține o adevărată lecție de parvenitism, fără a lipsi din vorbele sale cinismul și sarcasmul la adresa consilierului său. Letinski știe că va veni un moment în care va trebui să renunțe, dar el este omul care se hrănește cu puterea la fel cum pentru anghile hrana era chiar carnea de om (cadavru).

Într-un stil inconfundabil, ce se apropie de romanele kafkiene, Danilov a situat în timp și spațiu unele dintre marile provocări existențiale ce-i frământă pe oameni: trupul neputincios, predispus păcatului; superioritatea spiritului; efectele puterii asupra conștiinței omului; taine de nimeni știute. La nivelul scrierii, pentru personajele pe care le plasează abil în scrierea sa, romancierul Nikita Danilov este *ambasadorul invizibil*. Dar ele nu știu asta, iar căutarea lor se va prelungi la infinit...

Viorel Nica

Pe drumul islamizării umilitoare

Lăsându-se purtat de valul unei proorociri deprimante, recentul roman *Supunere* (apărut în 2015 la Paris, tălmăcit în românește de Daniel Nicolescu, publicat de Humanitas în 2015) al lui Michel Houellebecq ne prezintă, în tonuri sumbre, o posibilă Franță islamizată în urma unor alegeri ce îi propulsează în prim-planul scenei politice pe cei mai vicleni lideri musulmani, dornici de a reforma Occidentul în declin, incapabil să-și mai apere democrația, cultura, civilizația, valorile fundamentale. Dotat cu un dispozitiv narativ simplu, dar eficient, el reușește să construiască o lume ficțională de o consistență deosebită, remarcabilă prin varietate și profunzime, în ale cărui planuri evoluează, cu lejeritate, o seamă de personaje surprinse în felurite posturi, de natură să le dezvăluie complicitatea cu viciul, cu demagogia, cu oportunismul, cu libertinismul și cu alte tare ale existenței contemporane, din ce în ce mai ieșite de pe făgașul normalității pe anumite porțiuni ale sale grav contaminate, ca să nu zicem de-a dreptul degenerate.

După ce i-a dedicat decandentului Huysmans o strălucită teză de doctorat, naratorul Francois, în vârstă de 44 de ani, a devenit profesor universitar la Sorbona, s-a distins în mediile academice. Din punct de vedere sentimental, însă, el unul nu se simțea câtuși de puțin împlinit. Exceptând unele aventuri erotice trecătoare (prezentate de autor dintr-o nu prea inspirată perspectivă libertin-obscenă), viața sa intimă ducea lipsă de profunzime, calitate, valoare. În calitate de cadru didactic, personajul principal al cărții menționate era tare neliniștit din cauza tensiunilor ivite între studenții săi de origine evreiască și arabă, nutrea sentimentul că literatura decadentă pe care o preda de mai mulți ani în facultatea sorbonardă ar fi putut să-l bage în bucluc cândva. Nesimțindu-se „justificat", împăcat cu sine, în elementul său, aspira la mai mult, se credea obligat să facă vreun lucru deosebit, să exceleze într-o privință ori alta, nu-i venea să le ia în serios „pe *Casandrele* care prevesteau un război civil între imigranții musulmani și populațiile autohtone din Europa Occidentală", trăia încredințat că „se va întâmpla *ceea ce trebuie să se întâmple*, se temea de izbucnirea unui *conflict al civilizațiilor* și culturilor incompatibile", avea impresia că ființa în niște vremuri potopitoare, incapabile să-l ocrotească, să-i ofere posibilitatea unei desfășurări degajate, că musulmanii occidentali puneau la cale o revoltă împotriva indigenilor, că „peisajul politic francez avea să fie întors cu susu-n jos", să se dezintegreze treptat din cauza insuportabilei presiuni imigraționiste, că „totul ar fi putut să dispară în eventualitatea instaurării unui regim islamic după ultimele alegeri, a sesizat că „prăpastia din ce în ce mai uriașă dintre populație și cei care vorbeau în numele ei, politicieni și ziariști, urma să ducă obligatoriu la evenimente haotice, violente și imprevizibile".

Copleșit de „presentimentul unei catastrofe iminente", universitarul intimidat de circumstanțele bulversante a părăsit Parisul nesigur, expus haotizării iminente, a aflat din mers că procesul electoral fusese grav tulburat de către niște bande înarmate, a sesizat „deosebita vulnerabilitate a procesului democratic", s-a oprit la Martel unde, cu aproape șapte secole în urmă, fusese stăvilită expansiunea maură, i s-a făcut lehamite de „găunoșenia considerațiilor politicianiste". Vizitând Rocamadour, a avut „senzația unei ieșiri din timpul istoriei" frământate (tocmai atunci când a aflat de la televizor că alegerile prezidențiale fuseseră câștigate de Mohammed Ben Abbes, norocosul reprezentant al Frăției musulmane), a simțit cum i se dizolvă individualitatea (în fața minunatei statui a Fecioarei), cum nu se mai regăsește pe sine ca entitate umană distinctă, inconfundabilă.

De îndată ce s-a întors în mediul parizian, după o lună și jumătate de perindare prin câteva locuri provinciale, a aflat că-i murise mama cu care nu fusese niciodată în relații prea bune din cauza bolii sale psihice, că i s-a interzis să-și continue activitatea didactică. După moartea tatălui, admirat pentru eleganța, demnitatea, prestația de care dăduse tot timpul dovadă, a moștenit jumătate din averea (nu prea mare, dar sigură), s-a trezit „încă o dată singur, cu o dorință de viață împuținată și cu multe griji la orizont", i s-a diminuat considerabil „simpla voință de a trăi". Descinzând în abația Liguge (în care fusese găzduit cândva, Huysmans, după convertirea-i catolică) din Poittiers s-a deprins cu șirul monoton al slujbelor oficiate de câteva ori într-o singură zi, și-a dat seama că nu era „un estet", că, de fiecare dată „creștinismul era de fapt o religie feminină", nu s-a putut adapta ambianței sacre, constrângătoare, nu s-a simțit „deloc bine printre semenii" săi delivrați credinței catolice, preocupați să se raporteze doar transcendenței universale.

Revenind în Paris, s-a ocupat cu reeditarea operei complete a lui Huysmans, scriitorul care nu contenea să-l fascineze, să-i apară drept unul dintre cei mai sensibili exponenți și interpreți ai unor vremuri aflate într-un plin proces de transformare.

De la universitarul filomusulman (mai mult decât atât, convertit de curând la islam) Rediger a aflat că Europa occidentală nu mai putea supraviețui devastatoarei crize prin care trecea, că „națiunile în ansamblul lor nu erau decât o fantasmagorie uriașă", că „punctul de vârf al fericirii omenești se află în supunerea absolută" față de Dumnezeu, în renegarea mentalității iluminist-seculare (care nu mai corespundea deloc frământatului Spirit al vremii). Luând de bune astfel de idei trecute printr-un filtru religios, impregnate de un fundamentalism ostentativ, nedisimulat, s-a lăsat destul de ușor convins de „ideea unui soi de Creator al Universului", s-a apucat să citească broșura de popularizare Zece întrebări despre islam, singurul capabil, chipurile, „să creeze o relație totală între indivizi, să scoată din marasmul decadenței pe oricare ins rătăcit, devertebrat, să reașeze cultura și civilizația într-un sens ascendent, revigorându-le cu adevărat mai înainte de a intra în păgubitoarea stare de colaps. În timpul scurtei călătorii pe care a făcut-o la Bruxelles, a putut constata că și Belgia era pe punctul de a se islamiza, după ce își pierduse încrederea în creștinism, în democrație, în valorile tradiționale și moderne, în întregul său potențial creator. La întoarcerea-i acasă, s-a teleportat „pe tărâmul idealului" literar, lucrând cu râvnă la prefața pentru ediția completă a operelor lui Huysmans, luase notă de „colaboraționismul" unor foști colegi de-ai săi universitari care nu ezitaseră să se lase islamizați întru păstrarea poziției profesionale și întru obținerea unor însemnate avantaje pecuniare, a fost înștiințat că președintele arab Ben Abbes al Franței „deține practic toată puterea", aidoma unui despot oriental, și-a dat seama că noua conjunctură politică îi interzicea orice formă de alegere, devenită inesențială, pretinzându-i să se supună celor mai puternici, să se lase asimilat, să renunțe la orice eventual protest, să se resemneze cu situația ca atare, în eventualitatea că vroia să-și redobândească slujba bine remunerată, să rămână teafăr și nevătămat. Treptat-treptat a cedat sugestiei lui Rediger (care, între timp, devenise secretar de stat în Ministerul Educației) și s-a arătat dispus să dea curs umilitoarei intenții de supunere, de convertire la islam, pe motiv că îi oferea minunatul drept la plăcere, punându-i la dispoziție poligamia, îi satisfăcea pofta de putere profesională, redeschizându-i posibilitatea întoarcerii la catedră (mult mai bine plătită decât mai înainte), îl înfrățea, odată pentru totdeauna, cu cei de aceeași credință, introducându-l într-o comunitate omogenă și prosperă. Savurându-și la modul condițional, într-un chip ipotetic, convertirea, el unul o găsește drept singura soluție dată problemei pe care i-o pune în față complicata lume în care trăiește, o echivalează, euforic, cu „șansa unei a doua vieți, lipsită de prea mare legătură cu precedenta", își dă silința s-o trateze cu toată seriozitatea, s-o scutească de ironizare, o scoate de sub incidența oricărui posibil regret, desemnând-o să-i încunune mărturisirea atât de vibrantă, niciodată căzută în capcana falsificării fade.

Chiar dacă nu poate fi considerată o capodoperă (din cauza deficitului estetic, a excesului de obscenitate, de multe ori nemotivat, a zelului polemico-oracular, a tratării superficiale a unor personaje scundare, a reprezentării neconvingătoare a unor grave probleme sociale, abordate mai departe într-o manieră pripit jurnalistică decât într-o modalitate propriu-zis literară), *Soumission* de Michel Houellebecq merita să fie privită ca o apariție editorială însemnată, deosebit de actuală, captivantă (prin ritmica-i narativă, prin abordarea temerară a câtorva dintre cele mai importante teme ale epocii noastre inconfundabile).

Petru Pistol

Diortosiri

Moto-ul: *„că nu este nici o gramă / Dîn a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă"* (*Levantul*).

Etimologie în proverbe. Etimologia populară gen a contrariis

Demersul etimologic este susținut de specialiști din „amor propriu" (*cognoscendi causa*), dar și pentru a sancționa aventurile nespecialiștilor, acestora recunoscându-li-se „meritul" provocator. *„Certificatul de naștere" al unui cuvânt este „eliberat", adică elaborat de un specialist care își asumă autenticitatea datelor înscrise în acel act de naștere* (Marius Sala, *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create*, Humanitas, 2010, p.26). Tentația însă este mare atunci când forma sonoră, de la presupusul *etimon* la cuvântul care-și caută „originea", este asemănătoare. Și atunci știința (etimologia) devine, pentru neofit, o chestiune de ureche. Este cazul *etimologiilor populare*, existente și în zilele noastre precum în Antichitate.

Iată un exemplu de etimologie populară, din categoria *a contrariis*, „din contrarii", care-și dispută cuvântul „câine", *canis* în limba latină, pe care-l deduce din verbul *cano, -ĕre*, „a cânta", dar – cum s-ar spune – pe invers: *Canis a non canendo*, „Câine – de la a nu cânta" („Câinele se numește astfel pentru că el nu cântă"). Vorbitorul remarcă asemănarea fonetică a celor două vocabule, peste care nu poate să treacă, dar sensurile diferite, „pe dos", îl trimit către o formulă care confruntă contrariile, stimulând și un joc de cuvinte paronimic.

...să nu ne expunem unui râs „lingvistic" care se făcea cu două mii de ani în urmă. Să vorbim deci despre ceea ce știm și să nu ne băgăm unde nu ne fierbe oala. Vorba lui Cicero să n-o dăm uitării: *Nihil scit qui omnia aeque*, „Nimic nu știe cel ce le știe pe toate deopotrivă".

„Expertul" neofit (!) ar fi putut spune – gândim – și astfel: *Canis a canendo*, „Câine – de la a cânta", fără vreo negație, punând în joc aici o altă figură de stil: *metafora*. Pentru că nu numai câinele *latră*, ci și omul atunci – foarte rar – când mai trece peste atributele lui de om; mai ales că limba îi oferea argumente: *Canina facundia*, „Elocvență canină (mușcătoare)", expresie frecvent întâlnită, desemnând agresivitatea unui discurs.

Dacă se recurge totuși la „stilul" *a contrariis* înseamnă că acesta își croise deja un făgaș - mai în glumă, mai în serios – în etimologia populară, exemplul de mai înainte de exprimare „prin antifrază", *per antiphrasim*, nefiind singular.

Un alt exemplu de asemenea cunoscut: *Lucus a non lucendo*, „Pădure – de la a fi lipsit de lumină"(„Pădurea se numește *lucus* pentru că lumina nu o pătrunde"). Considerând că între *lucus* („pădure curățită", „luminiș", „pădure sacră") și *luceo, -ςre* există totuși – la modul științific – o legătură etimologică, se pare că etimologiile *a contrariis* treceau drept joc lingvistic agreat de romani, folosit „pentru a ironiza etimologiile absurde, raporturile eronate cauză-efect, termeni care contrastează strigător cu ceea ce ei desemnează" (Renzo Tosi, *s.v.*).

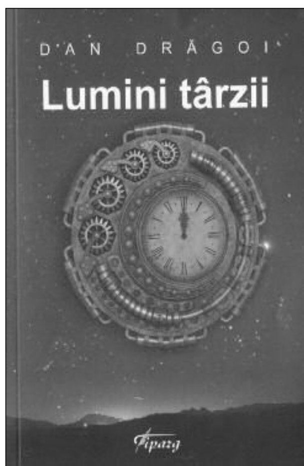
Lectura lor astăzi ar avea un efect rebarbativ: să nu ne expunem unui râs „lingvistic" care se făcea cu două mii de ani în urmă. Să vorbim deci despre ceea ce știm și să nu ne băgăm unde nu ne fierbe oala. Vorba lui Cicero să n-o dăm uitării: *Nihil scit qui omnia aeque*, „Nimic nu știe cel ce le știe pe toate deopotrivă".

litere

Cătălin Şuşu

Fiecare capitol are greutatea sa, un nucleu epic de sine stătător, lectura nu e una uşoară, dar nici obositoare, ritmul este alert, observaţiile penetrante, personajele secundare suficient schiţate au existenţa lor autonomă; perechea de excursionişti din vest, dacopatul clujean care se socoate coborâtor din daci,"cel mai vechi popor de pe pământ..." sau soţii Damian.

cronici

Calitatea luminii

Apărută în condiţii grafice ireproşabile la Editura Polirom, romanul „Calitatea luminii" a tânărului scriitor Mircea Pricăjan (născut în sept. 1980) se bucură încă de la început şi de o remarcabilă prezentare pe copertele II şi IV. De pe coperta II aflăm cine este autorul, romancier şi traducător profesionist, iar pe coperta IV doi literaţi de valoare, scriitorul Bogdan Suceavă şi criticul Marius Miheţ, nu fac economie de aprecieri elogioase.

Se simte de la primele fraze mâna exersată în truda scrisului, puterea de a struni cuvintele, de a conduce povestirea pe făgaşul ei firesc. Fără stridenţe, fără redundanţe, fără situaţii nefireşti. Se simte tinereţea şi prospeţimea autorului, sufletul neblazat.

Subiectul e aparent simplu, banal. O tânără familie, cu noul venit pe lume, „fructul dragostei", băieţelul de nici zece luni, Codin, care îşi chinuie părinţii, îi epuizează cu plânsul, cu somnul său ce se întrerupe la fiecare trei ore, cu obligaţia părinţilor de a-l veghea neîntrerupt 24 din 24 de ore... Sigur o mamă ar relata acest fapt altcumva, dar un bărbat... Un bărbat scriitor este un bărbat şi nu are tragere de inimă pentru aşa ceva. El este egoist prin definiţie... în astfel de situaţii. „EGO. Proză." Asta nu e o acuză la adresa autorului, care descrie veridic această nemulţumire a masculului, Doamne fereşte, ci o constatare amară; o spune, o scrie unul care a trecut demult prin asemenea stări şi mai apoi s-a minunat de răbdarea îngerească a unei femei, a unei mame şi de... egoismul barbar al masculului în general.

Cum spunea cineva cu amărăciune şi luciditate: „Bărbaţii e... proşti!" La această concluzie ajung sărmanii după ce trec bine de 50 de ani... şi încep să înţeleagă - o parte, nu toţi - ce dar le-a făcut Divinitatea creând pentru ei, pentru a nu-i lăsa fără de un ajutor pe măsură singuri în pustietatea Universului... Femeia! Dar la 30... La 30 şi ceva de ani viaţa li se pare tuturor minunată şi tinereţea o stare ce nu are, nu va avea sfârşit niciodată!

Antim şi Carmina sunt tineri sub treizeci şi cinci de ani şi se iubesc cu pasiune şi responsabilitate. Au venit la munte să se odihnească, să-şi refacă psihicul istovit de grija permanentă pentru odorul vieţii lor, Codin.

Capitol după capitol, fiecare, cu mici excepţii, nu depăşeşte 10 pagini cât să-şi tragă răsuflarea cititorul, relatează scene din viaţa tânărului tată, dar şi a mamei, cu obsesia dintotdeuna a femeilor de „a arăta bine"... acea obsesie care nu le părăseşte nici la cea mai înaintată vârstă; ***Să arate bine***! Însă aici nu mai e cazul. O femeie care tocmai a născut nu are cum să nu arate „bine" indiferent de kilogramele câştigate... Are ceva pe chip care o face... cu adevărat frumoasă!

Ce mi-a atras atenţia şi mi-a readus în memorie o lectură din anii adolescenţei, „Cuvintele" - „Les Mots" ale lui Jean Paul Sartre, o mică capodoperă biografică, sunt angoasele nocturne ale celor doi fraţi, puberi, Sebi şi Antim, faţă de unele sunete, sau posibile acţiuni terifiante nocturne din apartamentul lor, care-i terorizează. Acest gen de relatări le-am mai întâlnit în „Cuvintele", o descriere savantă a copilăriei unui ins predestinat carierei literare, dar care toată viaţa s-a declarat ateu. Sunt amintite angoase care au terorizat imaginaţia copilului de 5 sau 6 ani, impresionat de gravurile şi povestioarele terifiante ce populau paginile revistelor ilustrate franţuzeşti de la începutul secolului XX şi pe care nu le-a uitat nici după 50 de ani, când a scris cartea; „un imens cleşte ieşit din apele întunecate care a prins piciorul unui adult aflat pe chei şi se pregăteşte să-l tragă în abisurile oceanului, o relatare despre foşnetul misterios şi înfricoşător al frunzişului unui copac, noaptea, deşi nu adie nici o briză... De unde această cultivare, perpetuare, prin lecturi de tip „horror" a fricii nocturne, pe care cred că fiecare copil a experimentat-o cu „clasicul bau – bau" sau alte fantome ale nopţii depăşite odată cu înaintarea spre maturitate?

Este, de asemenea, impresionantă incursiunea în amintirile preadolescenţei, întâlnirea cu „moartea", fenomen abstract la început, trăit exterior prin aflarea veştii morţii unui coleg, şi apoi cu revelaţia posibilei morţi a eroului ... ce trece printr-o experienţă-limită: căderea în gol de la etajul V al unui bloc în construcţie. La acea vârstă toţi ne credem nemuritori şi, deodată, vine o clipă când înţelegem, avem revelaţia morţii proprii, că şi noi... nu numai cei din jurul nostru suntem sortiţi morţii, că vom muri cândva.

„Nu credeam să învăţ a muri vreodată..." este enunţul poetic al unui adevăr fundamental, care cutremură firesc. De ce? Pentru că Omul nu este o primată, o maimuţă evoluată ci... creaţie divină înzestrată la origine cu promisiunea, cu potenţialitatea vieţii veşnice. ... Omul nu a fost creat muritor şi, de aceea, tânjeşte în mod firesc după acea latenţă pe care nu a pierdut-o definitiv.

Tânărul romancier operează cu mare fineţe cu aceste enunţuri, trăite direct, pe viu, fără a intra în generalizări futile, dar sugerează... cât de multă linişte, împlinire, aduce iubirea, viaţa în doi, şi mai ales bucuria, cu toate spaimele, oboselile, micile disperări, legate de responsabilităţile, îndatoririle... paternităţii.

În final, „Culoarea luminii" este fără îndoială ***o carte bună***. Pune în discuţie probleme majore, intră cu delicateţe în frământări sufleşti reale, deschide calea spre o altfel de înţelegere a rostului familie, a „căsniciei" (ce cuvânt bine găsit în limba română, căsnicie - povară, jug, acceptat în doi pentru fructul adevărat al iubirii – copilul, copiii care se vor naşte). Sunt pagini care se dovedesc a fi un adevărat imn închinat acestei minunate îndatoriri. Repet, la om, iubirea, conceperea, naşterea, îngrijirea copiilor nu e simplă „perpetuare a speciei", ci... o reluare în mic a Genezei, a ultimei zile active ale acelei Săptămâni Unice, nu întâmplător ziua de Vineri, înainte de Ziua de odihnă... Atunci când se petrece suprema creaţie a Divinităţii... Omul! Perechea primordială. Nici dorinţa acerbă care pe unii îi aduce până în pragul sacrificiului total, de a crea opere artistice, nu este ceva... gratuit. Se scrie des despre sensul, scopul, gratuitea artei. Nu este deloc un act gratuit şi nici fără finalitate. Este efortul de a ne aduce la starea în care puteam contempla Chipul Divinităţii, după care suntem croiţi, „Să facem om după Chipul şi asemănarea noastră", ceea ce nu e puţin.

Fiecare capitol are greutatea sa, un nucleu epic de sine stătător, lectura nu e una uşoară, dar nici obositoare, ritmul este alert, observaţiile penetrante, personajele secundare suficient schiţate au existenţa lor autonomă; perechea de excursionişti din vest, dacopatul clujean care se socoate coborâtor din daci,"cel mai vechi popor de pe pământ..." sau soţii Damian. Personajele nu sunt simple umbre sau decoruri mişcătoare... ca în scrierile unui celebru contemporan, virtuos desăvârşit al naraţiunii la persoana întâi, dar incapabil să construiască şi alte personaje veridice.

Într-un cuvânt, un şir de cuvinte; „Calitatea luminii" este fără îndoială o carte bună!

Amalia Elena Constantinescu

PRIVIRE CU ÎNGERI LA PÂNDĂ

Imaginea unei lumini întârziate trezeşte în suflet starea de veghe, prin care „urcă în vecernie străbunii". Aşa ni se descoperă poetul Dan Drăgoi în spatele unor *Lumini târzii* (Editura Tiparg, Piteşti, 2016), a căror pâlpâire – vie, constantă, neobosită – transmite un mesaj puternic: „Totul se repară, în afară de moarte"...

Dacă viaţa e o candelă, secunda ei devine felinar menit să destrame, cu propria-i flacără, întunericul intens al nopţii: „Tu ştii atâtea tainice poeme/ Ce nu s-au scris şi nu s-au spus nicicând!/ Da, toată vremea-şi are vrerea./ Sub tăvălug, omul e-aşa plăpând. /.../ În lungul drum al vieţii către moarte,/ Neîncetat sunt zbucium şi suspin,/ Însinguraţi în pagina de carte,/ Ne răstignim puţin câte puţin" (*Când toată vremea-şi are vreme – Arhiepiscopului Calinic Argeşeanul*).

Versurile poetului Dan Drăgoi se adună tainic sub pecetea biblică a *Pietrei din capul unghiului* şi a Fiinţei Mântuitorului, dezvăluită de aceasta: „Piatra din unghi /.../ trebuie prinsă-n cuvânt" ca o „Jertfă cerească pe calea Învierii". Odată cu întoarcerea fiecărei file, din prezentul volum de versuri, trăim senzaţia acută a răsturnării nisipului, ascuns în clepsidra vieţii. Prin forfota acestei răsturnări brutale, realizăm că uneori lăsăm moştenire doar *zborul nostru frânt* şi *cosmice dureri*. Întâlnim în cuprinsul ideii sugerate, punctul maxim de fuziune; o fuziune a sentimentului divin, cu cel laic, a înălţării acestuia din urmă, spre cel precedent. Astfel, poezia capătă o nuanţă precisă a dedublării poetului – nuanţă materializată într-o rugă suavă către versul pierdut. Poetul însuşi se regăseşte undeva în lumina târzie a versului, atât de clar – atât de amplu – ca-ntr-o oglindă psihologică. Din strălucirea oglinzii îi vor răspunde, la unison, *instanţele* propriului *eu*.

Nu cred că pare prea mult să afirm că volumul de faţă, al poetului Dan Drăgoi, se aseamănă cu „surâsul" compact al unui seif. Tot căutând adevăratul cifru, ce dezvăluie misterul lucrurilor, am descoperit pe rând alte seifuri– matrioşkă: un monolog într-o oglindă psihologică, un dialog „între viaţă şi moarte", copilărie, credinţă, iubire... „Eşti prada mea fierbinte şi flămândă./ În ochii tăi stau îngerii la pândă./ Ascunsă stai sub ultima petală,/ Când braţul mi te cere cu sfială./ Sublima noapte-i un pavaj de fluturi,/ Iar îngerii pândesc să nu te scuturi./ Împart cu tine noaptea şi lumina,/ Iar îngerii ne poartă toată vina!"(*Pradă*). Doar vina ştearsă de privirea îngerilor, eliberează zborul spre puritatea iubirii, spre esenţa ei primordială. Poetul ne dezvăluie acum, într-un mod firesc, taina *Luminilor târzii* aprinse de sus pentru a putea cuprinde simultan cele două lumi.

Nicolae Georgescu

Dialog în eul liric

În nota volumelor de până acum(am scris despre câteva dintre ele), ***„Muguri cu răni deschise"*** de Maria Calciu: Muguri cu răni deschise, Ed. Tracusaerte, 2016. continuă această poetizare a lumii visului interior căreia autoare pare a-i fi devenit roabă. Acelaşi dispreţ suveran faţă de punctuaţie (nu are încredere în Caragiale, care-şi făcuse un crez din enunţul „punctuaţia este gesticulaţia gândirii"), aceeaşi dispensare voită de verb în favoarea categoriilor numeluiducând la descrieri învăluite în descrieri, visul din vis găsind mereu sâmburi spre mai interioraceleaşi, desigur, surprinzătoare metafore imagini, despicări ale sentimentelor. Ai zice că poezia Mariei Claciu nu vrea ruperea, nu o caută, se cantonează în întinderi, se desface în pânzării de cuvinte colorate cu sugestii de culoare, sonorizate cu iluzie de zgomot-ca o trăire calmcontinuă ce nu-şi arată nici sieşi, ca trăire, dedesupturile-sau, mai degrabă, ce şi le ascunde cu un fel de autoconvingere raţională că face un lucru bun. „Puteai uşor să priveşti până dincolo de linia / ce făcea ca tunetul să devină fluier / Dar nu auzeai / Deşi era aproape / Mai aproape decât ai fi crezut / suspinul unui loc sub care am ascuns / după ce ţi l-am făgăduit / după ce am văzut că eşti numai mirajul / mirajului văzut / Stropul de smarald / pe care aş fi vrut să ţi-l ating de frunte / ca nu cumva să te rătăceşti // Era de parcă din pânza îndoielii / pe care tu puteai să calci / cândva / demult / fără să fi putut să treci însă prin ea / creşteau spre tine / ori doar se adânceau prea mult / către pământ / Oglinzile de nebo." (Pânza îndoielii).

Există un „tu" permanent în această poezieuneori cu referire la un înger păzitor, alteori având în vedere mama ca fiinţă şi icoană totodată, rareori vizând un bărbat (iubit)-dar, formal, împlinind dorul, dorinţa de dialog, de vorbire cu cineva; în fond, cel mai simplu se înţelege acest „tu" ca „eu" – dialogul fiind, oricum, în eul liric; şi prin aceasta cred că am rostit un paradox fertil, ca să zic aşa, pentru că *liric* e una-iar *dialog* trimite mai degrabă către *epic*; zic fertil că ar fi acest dialog, pentru că mi se pare că defineşte întrucâtva acest fel de poezie precum cea desfăşurată de Maria Calciu: lirică în intenţie-copleşită,însă, de epic,mai ales de epicul ca argument,ca raţionament, ca pledoarie...chiar împotriva eului, deci a liricului. Un fel de teamă de sine? Oricum, observaţi că în poemul citat mai sus pânzele înfăşură şi iar înfăşură ...o mărgică de smarald. Seamănă cu povestea bobului de mazăre pe care fata năzuroasă îl simte şi după ce pune şapte perne peste el.

Observ, nu fără încântare, că formulele nu obosesc, sunt mereu vii, deşi poeta nu este de loc hotărâtă să facă pasul şurubului rămânând îndrăgostită – repet: prizonieră, poate vrăjită-de cerc.

Poezia Mariei Calciu e ca un izvor cu susur egal, şi când plouă, şi când vâjâie pe lângă el, sau peste el chiar, şuvoaie, şi când e uscăciune: se aude discret continuu – cum ar zice Coşbuc, curge-ntruna, parcă vine din adâncul firii pline de repaus. Voi reveni asupra poetei când (dacă) voi sesiza o rupere de ritm-pe care, ca să fiu sincer, o bănuiesc, o intuiesc, şi, ca să fiu prevăzător, o consider logic necesară după atâtea acumulări.

Camelia Pantazi Tudor

Poeme în metru cuantic

Iată un titlu care poate contraria dar, în acelaşi timp, trezeşte interesul pentru a deschide cartea şi a citi poeziile scrise de **Marin Dumitrescu**. Mărturisesc că eu însămi am fost atrasă de titlul volumului cu ocazia lansării acestuia, eveniment organizat de Editura Betta care l-a publicat anul trecut (2016).

Îndemnată de curiozitate, prima dată am deschis Dex-ul şi am citit despre numărul cuantic, mecanica cuantică, electrodinamica cuantică, despre cuantă şi teoria cuantică, însă desigur nu am găsit nimic despre... metru cuantic. Mi-am zis că nu are rost să mă străduiesc să pătrund tainele unui domeniu total străin mie, mai bine ar fi să intru pe teritoriul mult mai cunoscut al poeziei şi să descopăr „taina" metrului cuantic al lui Marin Dumitrescu.

Versurile sale îmbrăcate în haina ludicului ascund profunzimea unor cunoştinţe în domeniul cosmogoniei, filosofiei, fizicii, matematicii, astronomiei, folosind termeni adecvaţi acestora.

Citind poeziile, m-a străfulgerat ideea că metrul cuantic este *gândul*, cel care apare deseori în volum. *Gândul* „este un copac / Înfipt în creierul meu", „are rădăcini care mi-au perforat / Plămânii şi ficatul" şi ramurile ajung în Univers, unde înfloreşte „şi este fecundat de toate întrebările", seminţele încolţesc „pe cărările / De sub fruntea / Mea / Pământească. *Gândul*, plecat „dincolo de Steaua Polară", se întoarce încărcat de cunoaştere (*Gândul*). Luna este „ochiul meu drept / Pe care i l-am scos/ De sub arcadă gândului / Meu înţelept // Cu el văd pământul / Şi înţeleg / Perfect mişcarea". Această mişcare e trimisă cu *gândul* „în toată depărtarea" „luminând / Până dincolo de moarte" (*Luna*). Şi în *Mecanica cuantică* poetul scrie: „am dat drumul gândului să înţeleagă tot", cu scopul, desigur, de a reveni îmbogăţit cu informaţii. Este vorba despre o dedublare, pe de-o parte poetul, ca fiinţă umană, şezând în zona limitată a planetei Pământ şi pe de altă parte *gândul*, având capacitatea de a străbate întregul Univers. El este un prieten cu care se poate sta la taifas, „mestecând pesmeţi", iar acest prieten trimis „să cerceteze până sus, în depărtări precise" întâmpină greutăţi pe drumul cunoaşterii, câteodată fiind „torturat" de „întrebări ca biciul" (*Întrebările*). Însă putând să pătrundă peste tot, el este cel care „ştie" şi care cunoaşte legile universale. *Gândul* face legătura dintre Pământ şi Cer, pentru că de acolo din înalt, din Univers, cu legile lui, cu planetele lui, provine cunoaşterea. Poetul face parte din Universul privit ca un organism viu (*Universul este un organism viu*), care sub influenţa uneori nefastă a omului se poate îmbolnăvi, poate să devină „o fiară" (*Universul este o fiară*). Relaţia de interdependenţă poet – univers creează în poezia lui Marin Dumitrescu imagini artistice impresionante – „Vibrez legat de cosmosul în care sunt"/ (...) / Înţelegând şi sorbind universul în care trăiesc"(*Renaştere*).

Versurile „şi punctul este gol de stele / şi e naştere de lumi divine", dar şi altele despre sistemul solar şi despre planete, ne pot determina să socotim poemele lui Marin Dumitrescu drept cosmogonice. În opinia mea, poetul şi-a dorit ca ideile privind cunoaşterea, timpul, moartea să fie legate direct de Univers şi de formarea acestuia, ca un fapt firesc, de la sine înţeles, deoarece totul face parte dintr-un întreg, guvernat de legile universale, „şeful" acestora fiind Dumnezeu care „se comportă matematic de precis, / Într-o dialectică a naturii" (*Dialectica naturii*).

Asemenea *gândului* şi *universului*, timpul devine viu, este „mut" şi „rău" are „privire de înger şi mângâiere de drac" aşteaptă şi apoi „pleacă mereu, dinadins" (*Timpul*). Poetul nu abordează moartea cu teamă, dimpotrivă, o consideră un tovarăş de pahar cu care: „stau la masa de lemn" „şi beau din pahar cerul" (*Înspre lumi*). Moartea „a plecat şi nu mă vrea / Dar am rămas prieteni / Până când într-o seară / Ne vom revedea" (*Precis*), pentru că „moartea mă iubeşte"(*Conştiinţa*).

În *Copacul migrator,* identificarea poetului cu natura devine mult mai clară, de data aceasta el însuşi ajunge în Cosmos, nu numai gândul său. Ia forma unui „copac înalt / verde / Şi umbros", care îşi scoate rădăcinile şi, dând din ramuri „ca din aripi", zboară „către îndepărtata zare", ca apoi să revină şi să se înrădăcineze „În lumea nouă / Şi frumoasă". Poetul captează energia Univesului pentru a-şi face lumea mai „frumoasă", şi nu oricum, ci scriind, pentru că ştie precis că destinul său este de a scrie. Mărturisirea din prima poezie a volumului intitulată sugestiv *Ştiu precis* nu lasă loc îndoielii: „Am certitudinea că sunt / Pe pământ / Şi ştiu precis / Că am de scris" – în ciuda faptului că scrierea poemelor înseamnă „arderea pe rug"(*Poem*). A scrie înseamnă a arde, a consuma energia luată de unde din altă parte decât din Univers, până la moarte.

„Vino dragă / Să mă vezi / Cu ochi verzi / Şi de culoarea / Vântului / La marginea / Pământului. // Să mă vezi cum cad / Spectaculos / În moarte, / Scriind încet / O carte".

Lucian Gruia

M.B. Ionescu – Lupeanu – *Strigoii lui Şuţu* (Ed. Junimea, 2015)

Ca pescar, voi comenta cartea unui vânător, încercând să-i prind în cârlig stilul, riscând să stau în bătaia puştii.

Cartea, *Strigoii lui Şuţu* (Ed. Junimea, 2015) a primit premiile de debut ale Editurii Junimea, revistei „Luceafărul de dimineaţă" şi Filialei de proză Bucureşti a Uniunii Scriitorilor.

Straniul volum aglutinează o serie de proze scurte halucinante, cu final deschis, moderne deşi se bazează pe superstiţii, legende, fantastic şi mister. Modernismul se vădeşte în manifestarea puternică a eului auctorial, autorul dirijând cu mână forte personajele şi imaginând evenimente de un dramatism extrem.

Rezultă o proză virilă, augumentată şi de manifestările frecvente ale sexului intens. Aspectul freudist (erothanatic) este manifestat exacerbat în *Fata Pădurii* şi *Omul nopţii*, două proze complementare. Povestirile se bazează pe legenda Fetei Pădurii care dacă te prinde în mrejele ei, te omoară. De aici decurg o serie de crime, anchete, răzbunări şi iarăşi crime, finalizate la balamuc.

Tunelul este o proză fantastică inspirată din literatura lui Mircea Eliade şi din Misterele Bucureştiului. Subiectul poliţist continuă. Aventurile halucinante din catacombele subterane ale Bucureştiului se datorează unui blestem al comorii spânzuratului. Se petrece dragostea dintre actant şi o fantomă, iar un dric subteran, la fel de fantastic, hălăduieşte prin galerii pentru recuperarea comorii. Crima, prezentă în majoritatea povestirilor, reprezintă aici finalul povestirii.

Apogeul blestemului comorii, care transformă pe cei implicaţi în moroi, se manifestă în *Strigoii lui Şuţu* – după prezumtivele însemnări ale paracliserului Ionică Şchiopul găsite printre ruinele bisericii Olteni la 12.06.1987. Este vorba de o legendă, care făcuse furori în vremea domnitorului menţionat, despre nişte strigoi care se manifestau în Mehedinţi şi pentru elucidarea cazului, domnitorul trimite o echipă de cercetare. Căpitanul Nikos din Theologos, Ionică ordonanţa sa, doctorul pentru examinarea cadavrelor şi banditul eliberat, Matei Gajul merg să clarifice situaţia. Din toată aventura lăsată cu schingiuiri şi crime, scapă doar Ionică, ce se întoarce în Bucureşti.

La biserica Olteni se iscă o răzmeriţă în care Ionică îl recunoaşte pe căpitanul Nikos devenit şi el moroi.

Poarta ne comunică povestea lui Radu sculptorul, student la Arte Plastice, care pleacă fără să termine facultatea pentru a sculpta porţi monumentale în Maramureş.

Eroul, după ce ajunge în zonă cu trenul, se angajează la un sculptor de porţi pentru a învăţa meseria. Cioplitorul, prin afirmaţia că sculptura este încarcerată în lemn şi trebuie eliberată îmi aminteşte de un aforism al lui Brâncuşi. Urmează o mare cumpănă. Radu acceptă să lucreze cu maleficul ciolpitor Lisandru. Fiica acestuia s-a spânzurat dar vine noaptea să facă dragoste cu Radu. Pentru ea, un tânăr s-a sinucis. Lisandru şi Radu realizează cea mai mare poartă monumentală care va fi transportată la Muzeul Satului. Sub ea se descoperă scheletul unui tânăr. Finalul rămâne deschis.

Proza lui M.B. Ionescu – Lupeanu este densă, halucinantă scrisă în forţă şi cu talent narativ de excepţie. Erotismul dintre vii şi morţi determină evenimentele dramatice. Universul devine magic.

Subiectele alese de autor pentru prozele sale sunt rare. Sunt ca nişte ţinte la care vânătorul îşi exersează tirul. O face cu succes.

Proza lui M.B. Ionescu – Lupeanu este densă, halucinantă scrisă în forţă şi cu talent narativ de excepţie. Erotismul dintre vii şi morţi determină evenimentele dramatice. Universul devine magic. Subiectele alese de autor pentru prozele sale sunt rare. Sunt ca nişte ţinte la care vânătorul îşi exersează tirul. O face cu succes.

Aurel Sibiceanu

TATA

2 – Cum am ratat o carieră de depanator radio-tv!

Cred că era în ultima zi de joi a lunii mai, 1977. Eram la Cenaclul Liviu Rebreanu, I.N. Spiridoneanu, mecanicul de locomotivă autodidact, pasionat de istorie şi literatură, destul de înzestrat cu talent pentru poezia canonică şi proza scurtă, ne propunea un calup de poezii noi. Avea o voce de bariton, trăsături frumoase, cu tăieturile feţei severe. Ochii mari, pătrunzători şi mustaţa stufoasă, oltenească, te puneau la respect înainte de a deschide gura. Profesorul Ion N Voiculescu îl privea şi îl asculta cu interes, ca de fiecare dată, construindu-şi în gând opiniile critice acide! Cam după 5 minute, în uşa sălii a bătut cineva. Mihai Ecovoiu a zis, tare: „Intră, dom'le!" Noul venit era...Tata! Am crezut că s-a petrecut ceva rău acasă, dar nu, Tata s-a aşezat cuminte pe un scaun liber, aproape de uşă, fără să mă caute cu privirile, chestie care m-a liniştit. Era îmbrăcat cu pantalon de doc bej, sacou maro, pantofi grei, de şantierist. În mână ducea nelipsita lui servietă de perceptor. După plecarea din Bărăgan, unde a avut domiciliu obligatoriu, tata a mai lucrat o vreme prin Dobrogea, ca socotitor, magaziner, docher în portul Hârşova, a făcut ceva economii şi s-a reîntors în Argeş, unde a ridicat o casă modestă, casă la care am muncit şi eu, şi mama. Până în 1970 a lucrat ca sudor în Scorniceşti - baştina lui Ceauşescu era transformată în oraş. Venea acasă o dată la două săptămâni, încărcat cu alimente: salam, ulei, orez, zahăr şi nelipsita jumătate de oaie, ori un miel ce cântărea în jur de 20 kg. În Bărăgan şi Dobrogea mâncasem numai caise, legume, măsline, ştevie, măcriş, peşte - scrumbie şi lin, peşti ieftini pe atunci. Mâncate aproape zilnic, aceste alimente îmi deveniseră de nesuportat. Venise rândul cărnii de oaie...În 1970 a găsit serviciu în Piteşti, mai aproape de casă, ca magaziner în Baza de Construcţii Civile, aproviziona cu tâmplărie şi profiluri de tâmplărie echipele care construiau blocuri de locuinţe în Piteşti.

Împreună cu părinţii şi o mătuşă, în anul 1963. După ce a expirat stagiul de domiciliu obligatoriu în Bărăgan, familia mea a stat câteva luni în comuna Ciobanu, Regiunea Dobrogea, la un frate al tatălui meu, băjenit şi el de istorie.

Poetul serii şi-a continuat lectura, dar nu l-am mai putut urmări, gândul îmi era la Tata, la posibilele motive care l-au făcut să vină, pe nepusă masă, chiar la cenaclu! Lectura s-a mântuit, au început discuţiile. Nu mai ştiu cine a spart gheaţa, am reţinut doar alocuţiunea lui Ion N Voiculescu şi pe a colonelului Pavel Vulpoiu. Colonelul şi-a încheiat expunerea recomandându-i autorului să-şi clarifice problemele dogmatice, înainte de a se aventura să scrie poezie patriotică „cu şopârle" periculoase. Pentru a fi în răspăr cu dl. colonel, profesorul Voiculescu a început să-l tămâie pe autor, neuitând să înceapă cu obşteştile sale referiri la Vladimir Streinu, Mihail Dragomirescu, Lovinescu, Tonegaru, Aron Cotruş, Adrian Maniu, Ion Călugăru şi, evident, la Virgil Carianopol, de care îl lega o veche prietenie. În acea vreme, profesorul Voiculescu mă simpatiza, probabil pentru că îl ascultam cu mare cuminţenie – era o istorie vie a literaturii interbelice şi nu se temea să vorbească, chiar şi în public, despre poeţii proaspăt ieşiţi din puşcăriile politice. O istorie vie era şi criticul Mihail Ilovici, dar, spre deosebire de I N Voiculescu, acesta avea capacitatea de a fi sintetic şi analitic, punea auditoriul la treabă, translata operele celor vechi în paradigma prezentului. Tata şi-a aprins o ţigară (multă vreme s-a fumat în sala de cenaclu) şi privea, cu discreţie, feţele aspiranţilor la glorie literară, pe mine ocolindu-mă cu privirea. Între cei doi vârstnici profesori, Voiculescu şi Ilovici, ca de fiecare dată, s-a iscat şi polemica specială, adică aceea punctată cu momente spumante şi cu nelipsitele înţepături reciproce. Ultimul cuvânt în disputa din sala de cenaclu îl avea Dl. Ilovici şi suna cam aşa: „Sper că preopinentul meu a remarcat delicateţea mea, adică nu l-am considerat tâmpit; dacă aş fi făcut asta, aş fi fost un tâmpit mai mare ca el!" Duelul celor doi continua la restaurant, locul în care se mutau dezbaterile din cenaclu. Acolo, ultimul cuvânt îl avea profesorul Voiculescu. Discuţiile erau mai lejere, epitetele mai colorate şi mai aprinse. Când Ilovici şarja agresiv, Voiculescu se ridica, îşi punea servieta sub braţ, aprindea o ţigară, trăgea câteva fumuri, privea într-un punct imaginar din tavan şi spunea, bâlbâindu-se din cauza defectului despre care am făcut vorbire cu alt prilej: „Sper că aţi observat cu toţii că Ilovici s-a zaharisit, a-i mai da un răspuns acestui derbedeu bătrân cu aere de universitar, ar fi ca şi cum aş nesocoti conceptul de cultură. Seară bună!" După aceste vorbe, profesorul pleca legănându-se uşor, suveran, de parcă nu l-ar fi atins nimic. Alteori, pleca la o masă vecină, unde alţi colegi de cenaclu puneau la cale structura empireului literar din urbea noastră!

Să revin în sala cenaclului. Tata fuma molcom, privea lumea din sală, apoi se concentra la discuţia celor doi, din când în când mustăcind, ori încruntându-se cu discreţie. Mă întrebam ce o fi fiind în mintea tatei, ce crede el despre mine, cel aflat în compania acestor literaţi. Seara literară s-a terminat, Tata a ieşit, nu înainte de a-mi face un semn din cap să-l urmez. M-a aşteptat lângă ceasul cu pendulă, aflat la uşa de intrare în Palatul Culturii. „Sărut mâna, tată!" „Să trăieşti, zice, am stat peste program şi am pierdut rata. Cum ştiam că joia eşti la cenaclu, am zis să vin să văd şi eu ce şi cum e p-aici. Voi dormi în biroul de la serviciu, hai să mergem pe jos, să mai vorbim." O vreme am mers în tăcere, încercam să intuiesc ce va urma. „Auzi, zice, am văzut acolo, la Palatul de Cultură, un anunţ mare, cică se fac nişte cursuri intensive, de 3 luni, pentru depanat radio-tv. Nu e scump, 300 lei cursul, de ce nu te duci, tată? Vii de la serviciu, mănânci, te odihneşti un pic, apoi repari un radio, un televizor, ce-ţi aduce lumea." Văzând că nu răspund, a continuat: „Îţi e că nu vei avea clienţi? Ajunge să repari la câţiva, că p-ormă se aduc unii pe alţii. Iei un ban, tată, vremurile sunt grele, copilul tău se ridică repede, nevastă-ta poate îţi mai face unul, vezi bine cum sunt vremurile..." Am tăcut în continuare, propunerea lui m-a luat total prin surprindere. Cu greu, am îngăimat: „Tată, n-am nici o atracţie pentru electrotehnice, aşa cum n-am nici pentru meseria de chimist, dar, ce să fac, trebuie să mi-o fac ireproşabil, aşa cum m-ai învăţat, şi să-mi ţin familia..." „Şi ce-o să faci, tată, te vei duce toată viaţa la serviciu şi joia la boşorogii ăia, cu mintea în trecut, să le miroşi băşinile şi să ţi se lungească urechile de la ascultat basme?!"

Auzind „sinteza" viitorului meu, făcută de tata, m-a cuprins o furie lăuntrică, mi-am dat seama că el nu dă doi bani pe pasiunea mea şi nici pe mine ca om. „Mă, zice, nu sunt barbar, ştii bine că te-am lăsat să citeşti cât ai poftit. În anii petrecuţi acasă, ai mâzgălit prin caiete snoave de-ale tale, aşa cum ţi le-a fătat mintea, acum gata, ajunge. Tata, adică bunicul tău, a băgat o avere în cărţi, s-a tot specializat în teologie, a intrat în politică, să schimbe lumea. Şi, ce a făcut? Soarta şi-a bătut joc şi de el, şi de visurile lui patriotice, s-a îmbolnăvit de tânăr şi a dat colţul la doar 51 de ani... Am citit şi eu, tată, la vremea mea, până am terminat liceul, apoi a început dezastrul, a trebuit să trag pentru că m-am pus de-a curmezişul istoriei. Gata, tată, te-ai făcut mare, ai familie, ai pentru cine munci, vremurile s-au mai îmbunat, prigoana s-a încheiat, putem spune că, într-un fel, omenia a izbândit. Ai un serviciu bun, ai concediu plătit, sindicatul te trimite în staţiune, ce, îţi strică un ban în plus?" De data asta chiar m-am prăbuşit în mine, îmi cădeau greu vorbele, mai ales că aşteptam apariţia primei cărţi. Pe de altă parte, Tata nu mai era acelaşi din punct de vedere politic, după ultimele spuse îmi părea că se înmuiase, prea avea vorbe bune despre comunism, parcă se resemnase. Unde era tatăl acela, care în adolescenţă mă lua cu el să ascultăm posturi de radio „subversive?" De pe la 13-14 ani ascultasem împreună, seara, posturi precum: „Europa liberă." „Vocea Americii", Radio Vatican", „Novi Sad." Încercam, cu mintea, să construiesc un răspuns potrivit şi cuviincios, care să nu fie scânteia unei dispute cu final dureros. M-am trezit spunând: „Tată, în câteva luni îmi apare o carte." Tata s-a oprit din mers, m-a privit lung şi m-a întrebat: „Şi cât îţi dă pe ea?" Fără să stau prea mult pe gânduri, am răspuns, am spus ceva care pentru tata era o gogomănie şi mai mare: „Pe lumea asta se fac lucruri pe gratis. Cartea apare în regie proprie..." „Stai aşa, m-a întrerupt, cum vine asta? Eşti regizorul cărţii sau tu ai plătit cheltuielile de tipărire?" „Mda, eu le-am plătit..." „E clar, cu tine îmi răcesc gura de pomană. Tată, ţi-o spun serios, eşti pierdut, cunosc morbul acesta, al scrisului... Bunicul tău buchisea şi scria aproape tot timpul, uneori uita să meargă şi la biserică, să-şi facă meseria de popă. Îţi mai aduci aminte de moldoveanul acela, de Carp, ăla care stătea răznit, la marginea coloniei?" Cum era să-l uit pe Moş Carp! Lumea îi spunea moş, deşi trecuse doar puţin peste 60 de ani. I se trăgea de la barba albă, ea îi dădea un aer bătrânicios şi, desigur, şi de la felul sfătos în care aborda oamenii şi lumea înconjurătoare. Deşi stătea răznit de restul coloniei, Moş Carp era foarte comunicativ, vorbea cu toată lumea şi găsea cuvinte potrivite pentru mintea fiecăruia. Periodic dispărea, devenea ursuz, pentru mine era semnul că a început să scrie. Eram în clasa a treia când m-a luat în coliba lui şi mi-a citit din cartea la care scria când îl apuca cheful. Pentru mintea mea de atunci, opera lui Moş Carp era un fel de poveste a lumii, evenimentele istorice reale se întrepătrundeau cu altele imaginare, vorbele de duh străluceau în acel noian de poveşti. Moş Carp era originar din Moldova, fusese preot, dar o poveste galantă cu o doamnă de vază, din lumea interbelică, i-a atras mânia ierarhilor şi s-a trezit afurisit. Şi, cum o nenorocire mai cheamă altă nenorocire, preoteasa a luat copila şi s-a întors la părinţii ei. Rămas singur, părintele Carp a trăit din muncile de obşte şi s-a pierdut în lecturi şi vinul care prin părţile lui izvora ca apa. În vremea cotelor agricole şi a întovărăşirilor, Carp răspopitul şi-a permis să ironizeze regimul comunist în zeci de fabule şi epigrame care circulau în lumea satelor de prin părţile baştinei sale. Pentru a-l potoli, autorităţile i-au fixat domiciliul obligatoriu, mai întâi în Bărăgan, apoi în Dobrogea. În copilărie şi adolescenţă am cunoscut câţiva povestaşi şi cred că, fără să-mi dau seama, viaţa mea a fost influenţată de întâlnirile cu ei.

Va urma

Farmecul indiscret al rudelor

Intru la cinema să văd *Sieranevada* de Cristi Puiu, care m-a încântat cu filmele sale anterioare. Cât durează? 173 de minute? Sper să-mi placă. De ce se mişcă atât de greu camera de filmat? Apoi aleargă din cameră în cameră, unde stau înghesuite persoanele venite la parastas. Simt că mă sufoc. O uşă se deschide doar ca să se închidă la loc. Mereu zgomotul televizorului cu tot felul de emisiuni. Discuţii oţioase, cratiţe, viaţă de cârtiţă fără ieşire, un *huis clos* dilatat până te calcă pe nervi. Oameni abulici în coşmar de infern. În spaţiu restrâns fierb la foc mic psihodramele şi tensiunile societăţii post-Ceauşescu, plus nevrozele lumii globalizate. Oamenii mişună prin camere în ritm de râsu-plânsu. Mizerii cotidiene, reproşuri, vomă, internet, politică locală şi universală - nimic solid, dus până la capăt. Regizorul întinde coarda, sunt ofuscat, tensionat...gata! Ştiu! De-asta eram crispat...cum de nu mi-am dat seama? Cristi Puiu ne-a pus oglinda în faţă. Stendhal cu realismul, cu oglinda purtată de-a lungul unui drum. Da, ăştia suntem, nu? Mămăliga, haz de necaz, românismul perpetuu. Afară e zăpadă, iar între oameni e îngheţ, ca pe lanţurile înzăpezite de pe Sieranevada. În exterior se văd clădiri mâzgălite cu grafitti, plus „ceilalţi" care vin de la infernul lui Sartre. Care te umilesc, te înjură, nu contează cine eşti, ce statut social ai. Un peisaj apocaliptic. Iar preotul ne mai sperie şi cu supoziţia că Isus o fi venit, dar nu l-am recunoscut. Cum nu mai există a treia venire, înseamnă că suntem damnaţi fără speranţă.

E şi Caragiale, Bunuel, Altman, Jean Renoir, dar înainte de toate e Cristi Puiu, care pune într-un apartament toată ţara. Ia stai, era să nu-mi dau seama: cred că e Europa, ori, poate, lumea întreagă. Trăiască minimalismul, dacă poate crea asemenea mesaj! Astfel, după atâtea uşi deschise şi închise, am realizat că filmul e, de fapt, o capodoperă.

ALEXANDRU JURCAN

O fuziune benefică

Jazzul e una dintre cele mai importante contribuţii ale Americii de Nord la cultura universală, dar şi cea mai spectaculoasă aventură a muzicii. Născut într-un creuzet multietnic din New Orleans (Louisiana), el poartă gena multiculturală a zonei, amestecată cu influenţe clasice europene şi o libertate de exprimare ce permite fuziuni cu orice fel de muzică. E relativ tânăr în comparaţie cu alte genuri multiseculare şi a trecut prin suta de ani cu dezinvoltura apartenenţei la cea mai mare democraţie din lume. A generat stiluri de maximă popularitate (swing, bibop). Sau academice şi de avangardă (cool, free). Prinzând rădăcini în toate spaţiile geografice şi devenind planetar.

În zilele noastre, jazzul nu mai este doar american. Fiindcă există şi în Europa ori Asia, din belşug. Ca să nu mai vorbesc de cel latino, tot mai proeminent. Muzicieni din cele mai diverse locuri ale Pământului topind de la o vreme, într-însul, tradiţii folclorice locale, moşteniri arhaice sau genuri muzicale tribale. Aşa ivindu-se etnojazzul, ce a ajuns azi, prin creativitate şi diversitate sonoră, la o consacrare internaţională irefutabilă. Fiind nelipsit din marile festivaluri. Nume sonore, precum Grappelli, Reinhardt, Galliano, Barbieri, Jobim, Sandoval, Valdés, Rubalcaba, Moreiro, Purim, Hamasyan, Youssef, Gurtu, Sissoko, Dibango, Stefanovski, Izmaylov şi alţii, au intrat deja în panteonul mondial al jazzului, ca promotori şi virtuozi ai stilului. Dintre români, amintesc pe Oschanitzki, Răducanu, Târcolea, Tavitian, Simion, Tiberian, Balkanamera. Cu siguranţă, nu singurii.

Abordarea folclorului a creat, totuşi, aprige controverse, conservatorii pledând pentru interpretarea clasică a jazzului, cât mai aproape de original. E, însă, o poziţie epigonică, întâlnită încă şi astăzi. Distructivă pentru creativitatea şi identitatea artistică. Etnojazzul fiind chiar o formă firească şi benefică de exprimare muzicală. În susţinerea căreia, îmi vine în minte, ce a zis Al Di Meola într-un interviu dat înaintea unui concert, în România. Întrebat fiind ce sfat oferă jazzmanilor noştri, el a răspuns nici că se poate mai nimerit: „atunci când cânţi, să îţi dai seama de unde vin!".

CORNELIU STROE

„Casa din vis"

Mă gândeam, şi nu cred că greşesc, că scenaristului Denis Dinulescu şi regizorului Ioan Cărmăzan nu le-a scăpat nici un clişeu al universului cotidian, că talentul domniilor lor s-a dovedit a fi decisiv când au adunat laolaltă simboluri, stări şi crize existenţiale, în filmul „Întoarcerea magilor".

Experienţele amândurora s-au dovedit a fi benefice la realizarea acestei pelicule, altceva decât ce am văzut până acuma, filme create parcă pentru critici, unele cu tuşe prea îngroşate pentru a „da bine" în faţa unui juriu internaţional.

„Întoarcerea magilor" mi-a creat o stare de bine şi de pace sufletească.

Întâlneam aici un univers limpede, statornic, luminos. Singura întunecime, dar nu întuneric — ruptura între cavalcada orăşenească şi liniştea satului — este cea din leşinul doctoriţei Paula Negrescu, care vede în direct cum i se năruie fericirea, cum dispar dragii ei în focul mistuitor.

Cupajele din secvenţele de început sugerează un spaţiu de linişte, de inducere în eroare a spectatorului, pentru că incursiunea poliţistă cu urmăriri dramatice ne întoarce-n realitate. Noroc că evenimentul conturbabil se consumă repede, e o sirenă ce are un moment maxim, când vibrează în inima noastră, după aceea semnalul se diluează, se minimalezează şi dispare. O alarmă de care trebuie să ne temem, rămasă ascunsă în subconştientul nostru.

Ce e violenţă în lumea reală, în *Roua* (satul unde se translează acţiunea) se disipă, se diluează, se estompează într-un fel de veşnicie. Aici lumea se coagulează după alte coordonate. Sunt oameni ai locul, şi-n expansiunea globalizării poposesc, poate vremelnic, alungaţi ai sorţii, din pricini felurite, ei încercând să se integreze şi să coabiteze, mai întâi cu autorităţile. Un „turn Babel", o „piaţă a naţiunilor", păstrând proporţiile, ne dau măsura a ceea ce pare să se întâmple în timpul de-acum.

Filmul acesta este realitatea în care trăim; o acceptăm, chiar dacă nu ne place. De ea nu ne mai temem, pentru că „e aşa", a fost gândit să nu percepem că la baza acestei pelicule e o ficţiune. Ne întrebăm: dacă acest „e aşa", nu însemnă că ne identificăm cu această realitate?

Personaje, intrigă cât să le ţină laolaltă, cât să ne implice şi pe noi în viaţa şi atitudinea lor, individual vezi bine, dar care se coordonează cu viaţa şi atitudinea altora, cei cu care interacţionează. Oamenii aceştia, ce se întâlnesc în lumi diferite, în ipostaze diferite, singulari în felul lor, autentici cât trebuie, dau peliculei un sens, acela al autenticităţii.

Mi-a mai trecut prin minte, dar eu nu am exerciţiu cronicarului de film sau de teatru, cel ce ştie, cu uneltele personale, să deceleze cât ar trebui şi ce se cuvine a fi scos în evidenţă într-o peliculă, că fiecare simbol poate fi exploatat, în sensul bun al cuvântului. E aici ciulinul; în rostogolirea lui necontrolată aduce trecerea timpului, ireversibilă, iar ivirea lui în două secvenţe întăreşte imaginea pustiirii, mai ales că „bărăganul" e arid, devastat de acţiunea „benefică" a omului şi de „grija" acestuia pentru mama natură. Pământul acesta care ne îngăduie în rotunjimea lui, ne ţine şi ne hrăneşte, în film stratificat în erele lui geologice, poate fi salvat — şi aici regizorul introduce simbolul lăcaşului sfânt — şi trecerile prin etapele peliculei se fac şi sub imperiul turlei de biserică, salvatoare şi îndrumătoare.

Necuvântătoarele, din abundenţă, dau sentimentul de spaţiu curat, de stabilitate, de atemporal. Scenaristul şi regizorul au vrut să ducă acţiunea dintr-un loc claustrant, al oraşului, unde lumea trăieşte repede clipa, în cel al satului, unde viaţa se desfăşoară după alte principii, de vreme fără început şi sfârşit. Dar, ca să intri în acest univers constituit după alte coordonate, e nevoie de o purificare — aici, prin foc.

Sălăşluirea aceasta de la început de lume, este reperul după care sufletul regizorului tânjeşte, cu casele lui pitite în marea de verdeaţă; aici ochiul aparatului insistă pe curăţenie, pe omenie. Dar, imediat, el surprinde frânturi din cotidian, ridiculizate, cu persoanje caricaturale, unele stăpânite de orgolii, de false probleme, care însă coabitează chiar şi în dizarmonie. E comunitatea alcătuită, ca totdeauna, şi oriunde, din primar (aici Nicodim Ungureanu face un rol extraordinar, cel al politicianului demagog), secretar, şeful de post, părintele (Valentin Popescu, într-un monolog memorabil), învăţătorii, medicul şi, bineînţeles, secretara fără de care nu se ia nici o decizie în primărie. Problemele livrate în film par minore, pretexte pentru derularea acţiunii.

Realitatea e cu totul alta, este vorba de salvarea sufletului, salvarea identităţii fiecăruia dintre noi, îmbunarea spiritelor, întoarcerea la bunele intenţii, fundamentale, ale umanităţii. Ca-ntr-o peliculă făcută după romanul lui Gogol, „Suflete moarte", caracterul sătenilor, fie ei oameni de rând sau notabilităţi, se dezvăluie atunci când, puşi în faţa unei mari dileme, aceea propusă de cei doi magi, de a visa măcar la miracolul învierii unui dispărut din viaţa lor, reacţionează aproape la fel. Majoritatea cred în mersul vremii, a ireversibilităţii, a trecerii timpului, cu bune şi rele, „morţii cu morţii", şi nu vor să se-ntoarcă-n trecut, din pricini diferite.

Cei doi magi – Mihai (Mihai Mălaimare) şi Nidala (Camelia Varga) îi sugestionează să creadă în miracole. Dar nu e suficient doar să crezi în minuni, e nevoie de-o primenire a sufletului prin dragoste. Aici intervine doctoriţa fugită de suferinţă în acest spaţiu izbăvitor (rol jucat admirabil de Ana Maria Carablais), care îşi revarsă excedentul de iubire asupra unei mici orfane.

Aici e lumea arhaică, simbolizată prin „casa din vis", „adăpostul de deasupra capului", dincolo, translatat de „mască", e cotidianul stringent, kitsch-ios, pătruns, prin toţi porii satului, cu oameni noi, adus din oraş prin tinerii sosiţi „în transhumanţă". Indivizi fără identitate, unii marcaţi de experienţe străine, îşi găsesc „adăpost"...

N.C.

Vermeer - Lecţia de muzică întreruptă

Nimic nu este lăsat la voia întâmplării, toate se înlănţuire firesc, aşa că „Întoarcerea magilor" îţi lasă dulcele regret că totul s-a terminat prea repede. Filmul îmi pare că e doar un început la o serie de alte pelicule, care să tezaurizeze, pentru generaţiile viitoare, un anume timp din existenţa noastră.

Aici e lumea arhaică, simbolizată prin „casa din vis", „adăpostul de deasupra capului", dincolo, translatat de „mască", e cotidianul stringent, kitsch-ios, pătruns, prin toţi porii satului, cu oameni noi, adus din oraş prin tinerii sosiţi „în transhumanţă". Indivizi fără identitate, unii marcaţi de experienţe străine, îşi găsesc „adăpost" (vezi cel cu nume de-mprumut, adăpostit de grota săpată în buza dealului) ori personajul Luna, apariţie stranie, care, în nonconformismul adoptat, săgetează de câteva ori satul cu motoreta ei, fără o explicaţie anume, şi locuieşte, paradoxal, în „casa din vis", sub cupola primitoare a universului „Roua". Este aici un cumul de culturi, fugar încercate de ochiul aparatului, dar suficient pentru a ne da seama de viziunea regizorului.

Un costum naţional, un drapel ce fâlfâie pe faţada primăriei, sunt repere de identitate naţională.

NINA CERANU

arte

Mariana Șenilă-Vasiliu

O istorie subiectivă a artei în imagini (V)

Albastru Vermeer

Vermeer a pictat foarte puțin, cam două-trei tablouri pe an. După estimările istoricilor de artă, ar exista în întreaga lume numai 32 de pânze ale artistului. După alții, mai generoși, dar și mai nesiguri, numărul lor s-a ridica la 42.

În lista locurilor și muzeelor de văzut a figurat, încă din studenție, orașul Amsterdam. Mă chemau într-acolo muzeele Van Gogh și Rijksmuseum pline ochi de capodopere. Tablouri de Van Gogh mai văzusem destule, la fel operele lui Rembrandt, idem cele ale micilor maeștri olandezi, dar n-am avut șansa să văd vreodată nici măcar o singură pictură de Vermeer van Delft. La Amsterdam am ajuns în iulie 2004, pe o vreme mohorâtă și ploioasă ce părea să prevestească cealaltă înnegurare sufletească, cea de atunci când am aflat că Rijksmuseum era închis pentru reparații până în 2008. După vestea asta, care m-a întristat, am aflat o alta, consolatoare: că totuși, prin generozitatea firmei *Philips,* care sponsoriza lucrările de reparații, într-o aripă a bătrânului muzeu era organizată o expoziție temporară cu tablourile unor artiști printre care Rembrandt, Frans Hals, Vermeer și ale micilor maeștri olandezi. La auzul veștii, m-am mai înseninat, precum cerul a doua zi.

Lăsând la o parte descrierea în amănunt a celor văzute, expoziția de la Rijksmuseum mi-a oferit o surpriză de proporții. Rembrandt era reprezentat de câteva din cele mai renumite și bune tablouri ale sale, printre care celebrul „Rond de noapte", lucrare de proporții zdrobitoare prin toate cele, dar mai întâi prin dimensiuni (4,48 x 3,59), „Logodnicii evrei" și „Logodnica evreică". În sala de alături erau expuse nu mai puțin celebrele „Lăptăreasa", „Cap de tânără", „Scrisoarea" și „Femeie în albastru citind o scrisoare", bijuterii picturale datorate lui Vermeer din Delft, tablouri ce înfruntau cu luminozitatea lor atmosfera întunecată a capodoperelor rembrandtiene. Trecerea de la clar-obscurul viguros al pânzelor lui Rembrandt la clar-obscurul colorat al lui Vermeer dădea o senzație ciudată și șocantă de parcă ieși brusc dintr-o peșteră la lumina zilei.

Dantelăreasa

Cu arta lui Rembrandt eram familiarizată, până atunci văzusem, „pe viu", destule tablouri de-ale sale la Ermitaj, la Luvru unde vizitasem chiar o expoziție intitulată „Rembrandt și școala lui", și ultimul, dar nu cel din urmă loc, în Muzeul de Artă al României, dar pictură de Vermeer nu văzusem niciodată decât în albumele de artă. Or, reproducerilor de artă le este aplicabilă zisa despre traduceri și traducători, *traduttore traditore*, două reproduceri nu seamănă una cu alta, motiv pentru care este necesară vizitarea muzeelor. Exemplul cel mai elocvent de falsificare a culorii este cel al celebrei edituri de artă elvețiene „Skira", care nu știu cum reușea să altereze albastrul în mod special, dar și ocrul, împingându-l într-o zonă prea caldă. Studenți fiind, glumeam pe seama acestui cusur numind culoarea în cauză „albastru Skira"...

În fața originalelor lui Vermeer am constatat că nici albastrul scurteicii din „Femeia citind o scrisoare", nici al șorțului „Lăptăresei", nici al banderolei de pe capul „Fetei cu perla" nu semăna cu cel fixat în memorie prin reproducerile văzute, că era complet diferit. Albastrul, ca și galbenul său strălucitor, ba chiar și roșul incandescent folosit cu zgârcenie, dar intens, sunt unice și inconfundabile. Cuvinte care să-l definească nu există. Perifrastic, folosind cu teamă fiecare cuvânt, fiecare expresie, se poate spune că e un albastru ușor grizat, așa cum apare în cazul „Femeii în albastru citind o scrisoare", care însă devine saturat și strălucitor când este pus în contrast cu fondul întunecat și alăturat unui galben anume, așa cum se întâmplă în cazul „Fetei cu perla". Poate fi mai intens și mai închis cum este cazul șorțului „Lăptăresei". Indiferent însă de toate variațiile folosite, albastrul rămâne marca Vermeer.

Mulți dintre istoricii și criticii de artă care au scris despre pictura lui, luați prin surprindere de subiectele domestice din tablourile sale, s-au pripit căzând în păcatul de a le considera *instantanee*. Superficială analiză și tot pe atât de superfluă concluzie; încă puțin și ar putea fi catalogate de aceeași drept „pictură de gen". E drept că schimbarea atenției sale de pe mult prețuita pictură religioasă sau cu subiecte mitologice - din care Vermeer n-a pictat decât câte un singur tablou, „Christos în casa Mariei și a Martei" și „Diana înconjurată de nimfe" - pe scene laice, deconcertează. Dar ce dumnezeiește le pictează și cu câtă știință o face ridicându-le la rangul suprem de ARTĂ. Subiectul, fie el cât de măreț, nu-i decât un pretext pentru pictură. Ce de subiecte înălțătoare mizerabil pictate, chiar și prin marile muzee! și ce subiecte minore - trei fire de sparanghel pe o farfurie admirabil pictate de Manet - ridicate la rangul de mare artă. Pot accepta subiectul ca pretext pentru titlul lucrării, dar nu mai mult, restul e pictură. Sau nu-i decât vopsea întinsă cu abilitate. Pe subiecte banale, domestice, Vermeer a creat capodopere.

Există în pânzele maestrului colorist olandez un element omniprezent care condiționează compunerea suprafeței, dar care, pentru mine, înseamnă mai mult decât atât. E vorba de *laitmotivul ferestrelor*. Explicația după care pictorul a recurs la imaginea ferestrei din atelierul său stă și nu stă în picioare. Este, pentru că ea rămâne neclintită în același loc în tablourile sale, în stânga noastră. Fereastra determină calitatea și cantitatea de lumină care învăluie scena, iar la Vermeer e lumina naturală. Până aici nimic deosebit. Abia când se propune urmărirea evoluției acestui element, *fereastra,* de-a lungul întregii sale creații se observă că ea nu reprezintă un obiect oarecare, că ea se mișcă, se deschide complet, așa cum se întâmplă în lucrările de tinerețe, apoi, treptat, începe să se închidă până la dispariția ei din planul tabloului. În ultimele tablouri, singură lumina, din ce în ce mai zgârcită, indică prezența ei undeva în afara cadrului pictat. Jocul acesta de închis-deschis al ferestrei nu este determinat de hazard - un pictor adevărat nu dispune niciodată la întâmplare elementele pe suprafața pânzei -, locul lor este dictat fie de motive compoziționale, de geometria secretă, fie de starea emoțională, ori din cauze dictate de subconștient.

Vermeer a pictat foarte puțin, cam două-trei tablouri pe an. După estimările istoricilor de artă, ar exista în întreaga lume numai 32 de pânze ale artistului. După alții, mai generoși, dar și mai nesiguri, numărul lor s-a ridica la 42. Dacă se ia în considerare prima cifră, se poate constata că fereastra este prezentă în 13 din ele. În „Lăptăreasa", femeia varsă laptele dintr-un urcior într-o cratiță de pământ lângă fereastră; în fața ferestrei, o femeie cântărește aur; cu spatele la noi, un bărbat îi face curte unei tinere lângă o fereastră; o alta își admiră colierul de perle primit în dar în oglinda din apropierea ferestrei; astronomul studiază un astrolab în lumina ce trece prin fereastră; geograful, așezat și el în dreptul ferestrei, măsoară cu compasul ceva pe o hartă; în dreptul ferestrei, femeile citesc sau scriu răspunsuri la scrisori. Mai ales această relație reciprocă fereastră-femeie intrigă. De altminteri, musai de semnalat că numărul prezențelor feminine în pictura lui Vermeer este net superior celor masculine. Să aibă atunci ferestrele, când deschise, când închise o semnificație freudiană, când de acceptare, când de refuz al sexualității? În câteva din aceste tablouri, i-a servit drept model soția sa, Catharina (vezi „Dantelăreasa" și „Femeie în albastru citind o scrisoare"). Printre ultimele tablouri pictate înainte de a închide ochii se află și „Drămuitoarea de perle", o pânză invadată pe o treime a suprafeței de umbră. Din fereastra obturată de ceva a mai rămas doar un colț, prin care pătrunde săracă și lingavă o lumină palidă. Executată într-o gamă de griuri, lucrarea este minunată din punct de vedere pictural, dar nu poți să nu regreți strălucirea cromatică a pânzelor anterioare. Privind această ultimă pictură, tristă în culoare, devii conștient că se întâmplă ceva cu sufletul artistului. Și pe bună dreptate. Cu toate că prețul picturilor sale a crescut între timp, lentoarea cu care picta, ca și numărul redus de tablouri realizate nu-i asigurau veniturile necesare întreținerii numeroasei sale familii - avea 11 copii de hrănit, crescut, îmbrăcat! Grijile, datoriile și boala au atras prematurul său sfârșit. Pictorul avea doar 43 de ani... Câți ani, tot atâtea capodopere. Dacă este adevărat ce s-a spus, după decesul său, văduva ar fi achitat datoriile acumulate la brutar cu... două tablouri pictate de Vermeer, două „instantanee" în care se reflectă, subtil mascată, însăși starea sufletească și sensibilitatea rănită a artistului. De ce atunci femeile care primesc și scriu scrisori n-ar fi însuși pictorul, deschis la suflet în tinerețe, și tot mai rezervat și închis în sine pe măsură ce timpul trece cu alaiul de probleme peste el? „Instantaneele" despre care au vorbit cei care i-au privit superficial pictura se dovedesc în realitate și sub acest aspect mult mai profunde decât aparențele.

Dintre cele patru pânze ale lui Vermeer văzute în expoziția temporară de la Rijkmuseum în 2004, atenția mi s-a fixat pe cea mai modestă și mai puțin spectaculoasă dintre ele, pe cea intitulată „Femeie în albastru citind o scrisoare". În picioare, îmbrăcată cu o scurteică de un albastru-grizat deschis, urmărește amuzată gândurile ce-i sunt adresate. Modelul femeii în albastru care zâmbește ușor e Catharina, soția pictorului, care pare să fie însărcinată. Compozițional, ea este centrul de interes al picturii, altminteri destul de auster gândite. Riscanta amplasare a personajului chiar în mijlocul tabloului - în general, cu excepția portretelor piramidele, artiștii evită o astfel de dispunere -, îi reușește artistului și datorită amplasării în profil a modelului. Diagonalele tabloului se întretaie pe mâinile femeii care ține scrisoarea. O hartă, element omniprezent în pictura olandeză laică a secolului al XVII-lea, când Țările de Jos dețineau supremația navală și comercială în Nordul Europei, ocupă treimea superioară a compoziției, culoarea ei închis-grizată servind drept ecran pe care se proiectează profilul delicat al femeii. Cincimea inferioară a tabloului pictată în brun închis și vânăt contrabalansează prin intensitate suprafața mare a hărții. Două scaune cu spătar înalt, tapisate cu pluș vinețiu, dau o oarecare mișcare imaginii, altfel prea statice și austere. Fiecare element și pată de culoare are corespondent în altă parte a suprafeței pictate. De exemplu, albului scrisorii îi corespunde dunga albă a cărții de pe masă. De n-ar fi albastrul deschis al scurteicii și sclipetul șirului auriu al cuielor de tapițerie, tabloul ar fi aproape monocrom. Colorist, Vermeer tocmai prin această zgârcenie cromatică autoimpusă își dovedește virtuțile, pictează cu o singură culoare, precum cânta la vioară Paganini pe o singură coardă.

Soarta postumă Vermeer a împărtășit-o laolaltă cu alți artiști mari care au intrat în umbră pentru o perioadă de timp. Cum bine remarca Ernst Junger în „Jurnalele pariziene", „*Operele* (de artă - n.n.) *au, și ele, nevoie de o bună bucată de vreme ca să se lepede de temporalitate. Își au și ele purgatoriul lor. Apoi transced critica"*. A fost și cazul acestui minunat pictor, întâiul care, într-o perioadă de obsedantă folosire a clar-obscurului, a introdus brusc culoarea și lumina, lucru de neînțeles pentru contemporanii săi, dar nici de artiștii care i-au urmat. Abia în secolul al XIX-lea impresioniștii au început să vorbească despre el și pictura sa. Reînvierea i s-a datorat însă lui Etienne Joseph Théophile Thoré - Burger care, în *„La Gazette des beaux arts",* a publicat în 1866 primul catalog al operelor lui Vermeer. Odată dat startul, cota artistică și comercială a pictorului a început să crească încet, dar sigur. Dar faima sa a fost definitiv fixată datorită unui imens scandal izbucnit în primăvara lui 1945.

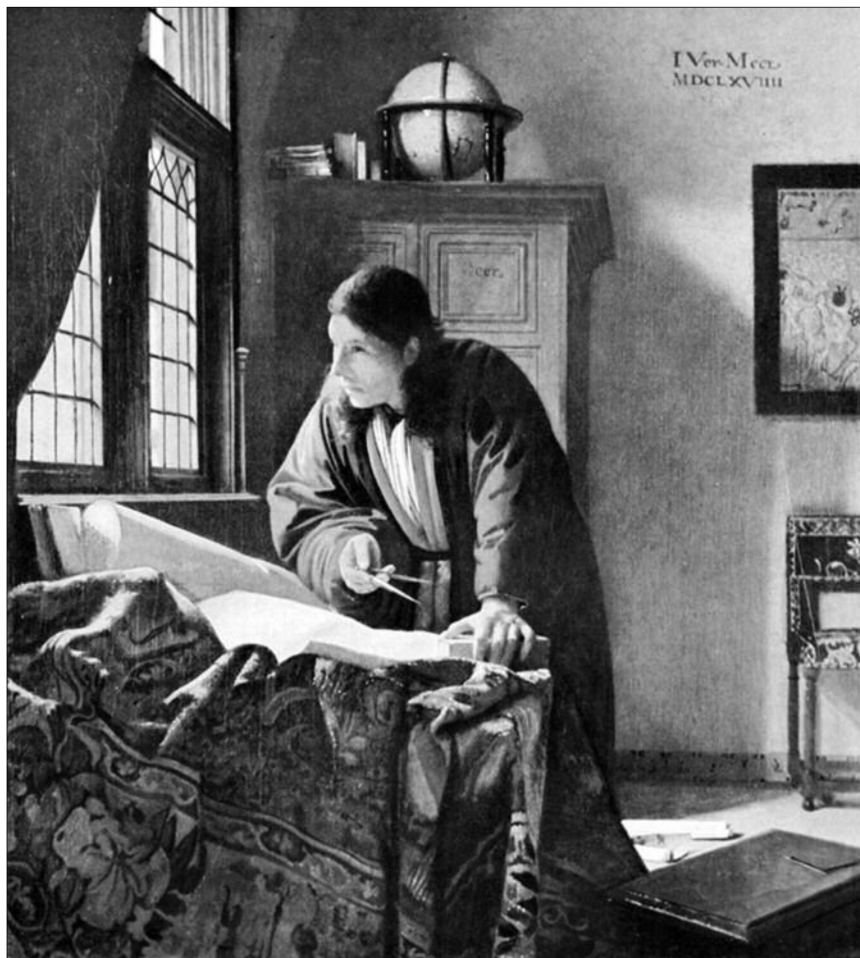
Pe măsură ce Al Doilea Război Mondial se apropia de sfârșit, autoritățile din țările eliberate au început să se preocupe și de soarta operelor de artă jefuite de naziști din muzee și colecțiile particulare, să le recupereze și să le restituie adevăraților proprietari. Din comisiile aliate făceau parte, obligatoriu, experți olandezi, Olanda fiind una din țările cu cele mai mari pierderi în mod special în materie de pictură. Nu mică le-a fost mirarea acestora când, în „colecția" lui Hermann Goering, au descoperit un tablou de Vermeer absolut necunoscut, intitulat „Christos și femeia adulteră", căruia aveau să i se adauge în curând alți șase „vermeeri", la fel de necunoscuți. Vermeer însemna pictură olandeză, iar Olanda instituise o lege conform căreia orice operă de artă olandeză se afla sub protecția națională a monumentelor. Oricine ar fi înstrăinat astfel de opere vânzându-le inamicului, recte naziștilor, cădea sub incidența acuzației de colaboraționism, lucru pasibil de o pedeapsă dură, cu mulți-mulți ani de pușcărie. Întrebarea care se punea a fost: cum și prin cine îi fusese vândut lui Goering respectivul tablou de Vermeer? Tot căutând au dat de urma unui negustor de artă care îl cumpărase de la un oarecare Han van Meegeren. Chestionat, acesta din urmă, a susținut la început că l-a achiziționat dintr-o obscură galerie de artă italiană. Anchetatorii au înghițit o parte a născocelilor lui van Meegeren, dar tărășenia cu un Vermeer găsit ca la târg, n-a mai alunecat. Pus în situația de a fi considerat colaboraționist, ca atare de a înfunda pușcăria, și cea de a fi considerat falsificator al tabloului, lucru amendabil cu o ședere scurtă în numitul loc, van Meegeren a recunoscut că el era „autorul" pânzei semnate Vermeer. Îndoit de adevărul spuselor sale, judecătorul i-a propus acestuia să dea o probă, în pușcăria unde era deja închis, totul sub ochii vigilenți ai specialiștilor. Van Meegeren a acceptat. Timp de un an, claustrat în celulă și supravegheat cu strășnicie, el a pictat un nou... Vermeer intitulat „Cărturarii". Nici judecătorului și mai cu seamă specialiștilor nu le venea să creadă ceea ce vedeau, mai ales că aceștia din urmă autentificaseră drept „originale" și „descoperiri epocale" alte falsuri ale aceluiași van Meegeren. Unul din falșii „vermeeri", „Pelerinii din Emaus" figurase chiar la loc de cinste în expoziția de pictură olandeză organizată de Muzeul Boymans cu ocazia aniversării a nu mai știu câți ani a urcării pe tron a reginei Wilhelmina. Iar alte falsuri made van Meegeren figurau în muzee. Lovitura era năucitoare, mai cu seamă că specialiștii nu erau niște oarecare, dintre ei făcând parte însuși dr. Abraham Bredius, considerat la acea dată autoritate absolută în materie de pictură olandeză. El lăudase „Pelerinii din Emaus" zicând că tabloul este *„o capodoperă, încununare a operei sale* (a lui Vermeer, n.n.)". Toate analizele de vechime la care a fost supusă lucrarea - șasiu, cuie, pânza, culorile, lianții - se dovedeau originale datând din secolul al XVII-lea. Van Meegeren lucrase ca la carte respectând totul și, de n-ar fi fost buclucașul tablou din colecția lui Goering, probabil n-ar fi fost depistat niciodată. Nici la ora actuală (cu toată mărturisirea lui van Meegeren) disputele n-au încetat, se discută încă dacă respectivele tablouri sunt originale sau falsuri. La aproape două sute de ani de la dispariția pictorului fără ucenici, apăruse în sfârșit vitreg...

În chestiunea judecății specialiștilor, care au picat în păcatul de a considera drept originale falsurile lui van Meegeren, fără a acuza, îmi exprim unele nedumeriri. De exemplu, mă uimește faptul că nu și-au pus nicio întrebare privind apariția bruscă a șapte tablouri *cu temă religioasă* la Vermeer care, în substanță, a fost un pictor laic. De ce clar-obscurul colorat specific artistului a fost înlocuit în aceste pânze de *un colorit mort,* tern, aproape monocrom - cel puțin în „Cina cea de taină", așa se prezintă lucrurile. Pentru care motiv au fost îndepărtate din tablourile în cauză, *obiectele* cu care Vermeer obișnuia să umple spațiul din jurul personajelor și de unde aspectul de pictură executată sub vid al acestora, de încremenire a atmosferei asemănătoare cu cea din picturile lui Louis David? De unde a apărut acea tăietură lemnoasă a figurilor, cu oasele pomeților marcate - a se vedea „Cina cea de taină"! - caracteristică străină fizionomiilor faciale ale personajelor pictate de Vermeer? Chipurile din aceeași „Cină" sunt de o identitate supărătoare - doar trei tipuri de facies la douăsprezece personaje -, acelea reluate în atitudini diferite, atunci când artistul n-a pictat niciodată două chipuri la fel? Accentuarea prin contrast puternic a umbrei și luminii face vizibil acest cusur mai ales în fotografiile tabloului în alb-negru. Să nu fi băgat în seamă niciun specialist acest lucru care mie mi-a sărit în ochi dintr-o singură reproducere, alb-negru, și aia proastă?

Femeie în albastru citind o scrisoare

Nu sunt nici specialist și nici n-am studiat îndeaproape pictura lui Vermeer, n-am avut contact direct decât cu patru din tablourile sale și doar pentru foarte scurt timp, ca atare s-ar zice că n-aș fi îndreptățită să comentez deciziile comisiei de specialiști. Nu fac altceva decât să întreb și să mă întreb, să-mi exprim niște nedumeriri privind unele aspecte care m-au pus pe gânduri.

Geograful

Scandalul falșilor „vermeeri" pictați de van Meegeren a avut însă și o parte bună: a readus în atenția publicului iubitor de artă desăvârșita pictură a inegalabilui Jan Vermeer van Delf.

arte

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat colocviul cu tema „Povești despre onoare: o istorie a duelului", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Cu acest prilej, istoricul Marin Toma, secretar general de redacție al revistei-document Restituiri Pitești a susținut o fascinantă prelegere despre conceptul de duel, onoare și mărturii, care

„De Dragobete iubește românește"

datează din perioada medievală, până la finele secolului al XIX-lea. „Principalele elemente de analiză ale duelului sunt cine participă la duel, care este ritualul, spațiul și timpul în care se desfășoară acesta, în contextul în care elitele erau cele care se duelau, întrucât ideea de onoare era mai presus de orice. De-a lungul timpului, s-au duelat din diverse motive avocați, istorici, ziariști, oameni politici; istoria României consemnând câteva cazuri grave", spune Marin Toma. La dezbatere au participat elevi, cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre Basarab I, istorici și pasionați de istorie.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, un medalion literar-muzical, susținut de o tripletă inedită. Designer-ul Violeta Stan a citit versuri din creația poetei Elena Daniela Constantinescu, notar public și din poemele semnate de distinsul medic-poet Constantin Teodor Craifaleanu. Atmosfera de reverie a fost îmbogățită cu piese interpretate la pian de profesoara Ilzi Sora și cu un recital de poezie, susținut de Constantin Teodor Craifaleanu din propriile creații. Designer-ul

Lansarea volumelor „Baloane de săpun" și „Visuri", de Ion Ladner

Violeta Stan a fermecat auditoriul și cu un recital de muzică cultă, acompaniată la pian de poeta-profesoară Ilzi Sora.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Numerologia și personalitatea omului", susținut de decriptologul George Dănică. Pasionat de știința numerelor, invitatul a vorbit pe înțelesul tuturor despre modul în care numerele influențează destinul, norocul și întâmplările cruciale din viața pământenilor. Potrivit lui George Dănică, rezultatele unor calcule elaborate după științe ezoterice, care corelează data nașterii cu numele persoanei sunt decisive în drumul acesteia pe planetă. Pentru a fi cât mai convingător, decriptologul a prezentat o serie de calcule despre unele personalități, care aveau în cifra destinului evenimente ce le-au marcat viața, dar și istoria unor națiuni.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Valori culturale în opera Sfântului Voievod Neagoe Basarab", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Cultură și civilizație veche românească". Dezbaterea a fost susținută de lector univ.dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești, redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, istoricul Marius Chiva și col.(r.) Ion Stan. Vorbitorii au subliniat importanța operei domnitorului Neagoe Basarab pentru spiritualitatea românească: Mânăstirea Curtea de Argeș, de la a cărei sfințire se împlinesc în august 2017, 500 de ani și cartea „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie". "Mânăstirea Curtea de Argeș, ridicată în perioada Renașterii, atunci când la Roma se construia Biserica San Pietro, este expresia universalității, în care se regăsesc elemente europene și orientale, denotând faptul că Neagoe Basarab a reușit să păstreze un echilibru politic și spiritual, în contextul în care Imperiul Otoman era în plină ascensiune", a precizat lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna februarie 2017, a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu", manifestare dedicată creatorilor și consumatorilor de cultură deopotrivă. Amfitrioana evenimentului, scriitoarea, poeta și editorul Mona Vâlceanu le-a vorbit celor prezenți despre viața și activitatea diplomatului de carieră Ion Pătrașcu, născut în satul Galeș, comuna Brăduleț, din județul Argeș. Pe lângă faptul că a fost ambasador al României în mai multe țări, Ion Pătrașcu are chemarea condeiului, publicând o serie de cărți autobiografice și despre tradițiile și modul de viață al populațiilor din țările unde și-a desfășurat activitatea. Demersul cultural al Monei Vâlceanu a constituit o recunoaștere a meritelor distinsului diplomat de carieră și om de cultură, Ion Pătrașcu.

■ Centrul Cultural Pitești și Inspectoratul Școlar Județean Argeș au organizat ediția din luna februarie 2017 a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Printre cărțile oamenilor de cultură argeșeni", acțiune care constă într-o oră de literatură locală. Invitat la întâlnirea literară cu elevi de la mai multe instituții de învățământ partenere a fost poetul Constantin Teodor Craifaleanu, de profesie medic stomatolog, pasionat de arta condeiului, autor a două volume de poezie: „Versuri amestecate" și „Floarea iubirii". Manifestarea a cuprins o lectură publică din creația autorului și un dialog cu acesta. „Citiți poezie, citiți proză, citiți oricât de mult, pentru că numai așa vă puteți dezvolta capacitățile intelectuale și cultura generală", a fost mesajul lui Constantin Teodor Craifaleanu pentru tânăra generație. La eveniment au mai participat redactorul șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu, poetul Nicolae E. Braniște, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu și medicul-poet Adrian Mitroi, care au făcut scurte aprecieri pe marginea creației literare a lui Constantin Teodor Craifaleanu.

■ Centrul Cultural Pitești și Direcția de Sănătate Publică Argeș au organizat simpozionul cu tema „Omul legal și omul ilegal", în cadrul proiectului de dezvoltare personală, sub genericul „Fețele omului cu Radu Vasile Șerban". La dezbaterea susținută de psihologul clinician Radu Vasile Șerban, din cadrul DSP Argeș au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alte persoane pasionate de neuroștiințe. Invitatul a definit omul legal drept persoana care respectă legile vremurilor, pe când omul ilegal este individul rebel, care încalcă legea cu bună știință, și care, în funcție de timpul ori societatea în care trăiește poate suporta consecințele faptelor sale. Dezbaterea, care a devenit interactivă a continuat cu multiple răspunsuri la întrebarea de ce sunt încălcate legile, în contextul în care actele normative sunt interpretabile, a subliniat Radu Vasile Șerban.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna februarie 2017 a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de viață-povești de suflet cu Denisa Popescu". Amfitrioana manifestării, poeta Denisa Popescu l-a invitat pe medicul cardiolog Adrian Tase, pentru a-l prezenta în nota-i caracteristică, în fața publicului format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți iubitori de cultură. Auditoriul a aflat astfel informații interesante despre cariera distinsului invitat, care declară că a oscilat între Facultatea de Medicină și Conservator, iar la îndemnul părinților a urmat prima opțiune. Adrian Tase spune că pasiunea pentru profesie îl menține în formă, numai în anul 2016 salvând o mie de vieți, dar îmbină armonios cariera medicală cu atracția muzicii, darul pe care îl are de a interpreta cu măiestrie piese la pian. Drept argument, medicul și omul de cultură Adrian Tase le-a oferit cu plăcere vădită celor prezenți, atât recomandări pentru sănătate, cât și un minirecital la pian – o piesă de folclor românesc stilizat și o melodie rock.

■ Centrul Cultural Pitești și Trupa de Teatru „Robertto" au organizat în Sala Ars Nova, un spectacol muzical-literar, dedicat Dragobetelui, sărbătoarea iubirii la români. Manifestarea a fost susținută de copii și tineri, care urmează cursul de actorie desfășurat de artistul Robert Chelmuș, în cadrul instituției. În fața unui public minunat, format din părinți și bunici, artiștii în devenire au recitat cu măiestrie poezii și fabule, au cântat melodii de muzică ușoară și populară și au interpretat scenete celebre, spre deliciul auditoriului, care i-a aplaudat minute în șir. Evenimentul s-a încheiat cu un recital muzical, oferit de inimosul artist Robert Chelmuș, coordonatorul Trupei de Teatru „Robertto", alcătuită din copiii și tinerii care urmează cursul de actorie în cadrul Centrului Cultural Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația literară „Liviu Rebreanu" au organizat lansarea volumului de proză cu titlul „Modelul deformat – America de la Tocqueville la Carter", de Thomas Molnar, lucrare tradusă de profesorul Manuel Valeriu. Originar din Pitești, distinsul traducător este absolvent al Facultății de Filologie, din cadrul Universității București și profesor de limbi străine la o școală din Mediaș. La evenimentul editorial, coordonat de profesoara și poeta Allora Albulescu au participat poeții Magda Grigore, Alexandru Mărchidan și alți iubitori ai cărții, interesați de evenimentele de peste ocean, care au marcat istoria modernă a lumii.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul muzical, sub genericul „De Dragobete iubește românește". Evenimentul a fost susținut de Grupul Folk „P620", coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguș și de Grupul Vocal „Zavaidoc", sub îndrumarea profesorului de canto popular, Valentin Grigorescu. Manifestarea a stat și sub semn aniversar, marcând împlinirea a nouă ani de la înființarea Grupului Folk „P620", format din copii și tineri, care urmează cursul de chitară desfășurat de Tiberiu Hărăguș în cadrul Centrului Cultural Pitești, grup care numără în prezent peste 70 de membri.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, colocviul cu tema „Să ne cunoaștem Constituția", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Știința în slujba cetățeanului". Dezbaterea, susținută de col.(rtr.) ing.dr. Teodor Ghițescu a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți

consumatori de cultură. „Constituția reprezintă legea fundamentală a unei națiuni, are la bază principiile teoriei dreptului și legile naturii și reflectă dezvoltarea durabilă a unei țări", a subliniat vorbitorul.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, medalionul literar-muzical-artistic, sub genericul „Mărțișoare pentru fiecare". Evenimentul a cuprins recitaluri de poezie și muzică folk, modernă și populară, susținute de cantautorul Tiberiu Hărăguș, Grupul Folk „P620", copii și tineri care urmează cursul de canto popular desfășurat în cadrul Centrului Cultural Pitești de profesorul de specialitate, Valentin Grigorescu, elevi de la Palatul Copiilor din Pitești și de la Școala Gimnazială „Mircea cel Bătrân", soliștii Mihaela Valman și Constantin Chiva. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură s-a delectat preț de mai bine de un ceas cu programul oferit de inimoșii artiști.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară „Liviu Rebreanu" au organizat lansarea volumelor de proză cu titlul „Baloane de săpun" și „Visuri", semnate de Ion Ladner. Originar din Pitești, absolvent al Facultății de Autovehicule Rutiere, din cadrul Universității Politehnica București, autorul, de profesie inginer este pasionat de literatură, publicând până acum romanul cu titlul „Linda", volumul de versuri „Universul din ibric" și romanul-thriller „Scorpionul de sub pălărie". Dublul eveniment editorial a beneficiat de prelegeri tematice, susținute de poeta Allora Albulescu, scriitoarea Magda Grigore, precum și de o lectură din noile cărți ale lui Ion Ladner, oferită de actorul Puiu Mărgescu. Autorul a vorbit la rându-i despre creațiile sale literare, delectând auditoriul prin modul în care privește viața, iubirea, sentimentele, relațiile interumane.

■ Centrul Cultural Pitești și Inspectoratul pentru Situații de Urgență „cpt. Puică Nicolae" Argeș au organizat colocviul cu tema „Pompierii argeșeni la ceas aniversar". Evenimentul, dedicat Zilei Mondiale a Protecției Civile a fost susținut de maior Marius Poștaliu și cpt. Mădălina Epure, din cadrul ISU Argeș. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima și de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I" a aflat astfel, informații utile privind rolul, importanța și atribuțiile Protecției Civile în cazul unor evenimente nedorite.

■ Ziua Internațională a Femeii a fost sărbătorită de Centrul Cultural Pitești, prin spectacolul muzical-literar, sub genericul „Tu Ești Primăvara Mea", desfășurat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. Evenimentul a cuprins recitaluri de poezie, de muzică ușoară și populară, precum și scenete, dedicate mamei și celor mai prețioase femei, care dau sens și lumină vieții, susținute de profesoarele-poete Allora Albulescu, Ilzi Sora, scriitorul Ion Dincă, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, eleva Natașa Cârstea de la Palatul Copiilor din Pitești, Robert Chelmuș și Trupa de Teatru „Robertto". Manifestarea a reunit un auditoriu format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură, care, preț de mai bine de două ceasuri s-a delectat cu un program artistic pe gustul tuturor.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, medalionul literar-muzical, sub genericul „Muzica poeziei și poezia muzicii". Manifestarea, dedicată Mărțișorului și Zilei Internaționale a Femeii a cuprins recitaluri lirice, susținute de personalități ale vieții culturale argeșene. Poeta Denisa Popescu și medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu au recitat versuri din propriile creații, iar medicul cardiolog Adrian Tase a interpretat la pian, piese compuse de fiul său, Andrei Tase, student la Conservatorul din Cluj. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și alți consumatori de cultură, care au savurat programul artistic, oferit de distinșii protagoniști.

„Muzica poeziei și poezia muzicii"

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, serbarea sub genericul „Zâmbetul Primăverii", susținută de copiii care urmează Cercul de Pictură „Sensibilitate și Culoare", din cadrul instituției. Manifestarea, coordonată de profesoara de arte plastice Elena Zavulovici a fost dedicată Mărțișorului și Zilei Internaționale a Femeii. Cu acest prilej, micii artiști au oferit publicului format din părinți și bunici un program artistic, bogat în cântece, piese interpretate la pian și poezii tematice. Evenimentul a cuprins și vernisajul unei expoziții de pictură, realizată de talentații cursanți.

CARMEN ELENA SALUB

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE DE DRAGOSTE LEOAICĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA…

Ediția a XVII-a, 4 aprilie 2017

Centrul Cultural al municipiului Pitești, prin revistele de cultură *Cafeneaua literară* și *Argeș*, organizează ediția a XVII-a a **Concursului național de poezie de dragoste *Leoaică tânără, iubirea...***

La concurs pot participa creatori cu vârste până în 35 de ani, care nu sunt membri ai U.S.R. și nu au câștigat un premiu la edițiile noastre anterioare.

Concurenții vor trimite pe adresa organizatorului 5 poezii de dragoste, creații originale, nepublicate în volum, fiecare poezie fiind printată sau dactilografiată pe o singură pagină, semnată cu numele real al autorului și având indicat nr. de telefon și emailul. Toate cele cinci poeme vor fi cuprinse într-un singur document cu extensia .doc, .rtf, cules cu corp 14, Times New Roman.

Textele vor fi expediate fie la adresa de e-mail cultcentre@yahoo.com. fie poștal, pe adresa Centrul Cultural Pitești, Str. Calea Craiovei nr. 2, Casa Cărții, Bloc G1, sc. C, et. I, cod 110013 Pitești, jud. Argeș, fie se vor depune direct la sediul Centrului Cultural Pitești, până la **25 martie** 2017, telefon 0248 219976. Manuscrisele nu se înapoiază.

Câștigătorii desemnați de juriu vor fi premiați cu diplome și sume de bani, astfel: Premiul I: 500 lei, Premiul al II-lea: 400 lei, Premiul al III-lea: 380 lei, Mențiune I: 360 lei, Mențiune II: 360 lei.

Festivitatea de premiere va avea loc la Centrul Cultural Pitești, **4 aprilie** 2017, ora **13**.00. Premiile se acordă numai câștigătorilor prezenți la festivitate, în baza C.I. În caz de neprezentare la festivitatea de premiere, premiile se vor acorda următorilor clasați.

Organizatorul nu decontează cheltuielile de deplasare sau cazare.

Viața de zi cu zi într-o Colonie pierdută...

(urmare din p. 32)

acum, la fel de importanți precum bancherii americani din poveștile lui Farcaș baci. Buzunarele noastre s-au dovedit prea mici pentru niște bani atât de mari. Leul nostru ajunsese imens precum dolarul, am fi putut să cumpăram orice cu el, nimic nu mai era relativ, fetele ne priveau cu admirație și afecțiune. Eram siguri că noi nu mai puteam muri înaintea lor. N-aveam cum. Legea o făceam noi, cei cu buzunarele pline. Doamne, cine mai era ca noi?

Epilog

Încet, încet, florile noastre frumoase au început să se ofilească și să dispară, în mod misterios, una după alta, de la Răsărit și până la Apus. A mai rămas, singur cuc, doar asfodelul. Se zice că grecii îl plantau pe mormintele lor, ascunse sub mausolee de piatră dură, gata să înfrunte, semeț, veacurile care vor veni. Asfodelul pare veșnic pentru că-i verde dar e un verde înșelător. Floarea n-are niciun miros. Era la fel de săracă precum banii puțini ai lui Farkas baci, puși de-o parte pentru a ajunge în Țara Sfântă. Și cu toate astea, prin aceste verde înșelător, mireasma copilăriei noastre pierdute, definitiv și irevocabil, s-a strecurat, ca un șarpe al casei, prin panourile mari de beton ale noilor blocuri muncitorești. Un miros amestecat de parfum ieftin și pătrunzător (cu note de mac sălbatic), de monopol îndoit cu sirop de zmeură, de fum suav și mentolat de Virginie, a invadat fosta noastră colonie petrileană prin toți porii unei lumii care s-a prăbușit în ea însăși. Și care mai voia, săraca de ea, să mai răzbească, cât de cât, la lumină....

Număr ilustrat cu picturi de VERMEER.

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate